

31/2000

OVI AVOINNA PÄIVÄKOTIIN

- Päiväkotihoiton laadullista tarkastelua vanhempien, työntekijöiden ja kaupungin luottamushenkilöiden kuvaamana

Marja-Leena Väisänen

Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma

Kevät 2000

Varhaiskasvatuksen laitos

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnalle

Lausunto Marja-Leena Väisäsen kasvatustieteen pro gradu -tutkielmaksi tarkoitettua tutkimuksesta **“Ovi avoinna päiväkotiin - Päiväkotihoidon laadullista tarkastelua vanhempien, työntekijöiden ja kaupungin luottamushenkilöiden kuvaamana”** (Jyväskylän yliopisto, varhaiskasvatuksen laitos, kevät 2000; 78 s. + lähteet ja liitteet, yhteensä 112 s.)

Tutkimuksessa - jonka nimi on moniselitteinen ja -tulkinnallinen - tarkastellaan päiväkotihoidon laatua. Tutkimustehtävinä, ja samalla tutkimusongelmina on selvittää, mitä ovat tutkimuksen kohderyhmien käsitykset laadukkaasta päivähoidosta ja millaisena laatu nähdään kohderyhmien kotikaupungin päiväkodeissa, millainen on päiväkotien työntekijöiden työtyytyväisyys heidän itsensä arvioimana sekä millaisena päiväkotien työntekijät ja kunnan luottamushenkilöt näkevät päivähoitoa laatupolitiikan. Tutkimuksen tulosten avulla pyritään parantamaan päivähoitoa kohderyhmien ja samalla tutkimuksen tekijän kotikaupungissa. Tämä selviää osin tutkimuksen tiivistelmästä ja osin tutkimuksen johdanto-osasta.

Tutkimuksen pääkäsitteitä ovat laatu ja erityisesti päivähoitoa laatu. Suuri osa tutkimuksen viitekehystä rakentuu näiden käsitteiden tarkastelun varaan. Tutkimus sisältää oman laatua käsitteenä tarkastelevan alalukunsa, mutta laadun käsite nousee merkittävään osaan useissa muissakin luvuissa, kuten tarkasteltaessa laadun arviointia tai kasvatuksen laadun prosessitekijöitä. Näin palataan yhä uudelleen aiemmin sanottuun, mikä samalla katkaisee tekstin kulun. Tätä olisi voitu ehkäistä selvittämällä ensin miten laatua on yleensä määriteltä ja miten se tässä tutkimuksessa määritellään, ja sen jälkeen, minkälaisia elementtejä ja piirteitä laadun käsitteeseen ja varsinkin päivähoitoa laatuun on aikaisemmin liitetty sekä miten näitä piirteitä on luokiteltu ja lopuksi kerrottu miten se tässä tutkimuksessa tapahtuu. Teksti osoittaa kuitenkin, että (päivähoitoa) laatu on sekä käsitteenä että tutkimusalueena moniselitteinen ja monikerroksinen ilmiö.

Tutkimuksen teoreettiseksi johtoajatuksiksi nostetaan ekologisen lähestymistavan soveltaminen päivähoitoa laadun tarkasteluun. Se, mitä ekologisella lähestymistavalla tässä tutkimuksessa tarkasti ottaen tarkoitetaan, ei käy selville. Joissakin kohdin viitataan Bronfenbrennerin malliin, joissakin Bronfenbrennerin ekologiseen kasvatusnäkemykseen, joissakin taas ekologiseen teoriaan tai ekologiseen viitekehukseen. Se, että lähestymistapa ei jäseny selkeästi teoreettisella tasolla, luo epätarkkuutta läpi tutkimuksen erilaisia käsitteellisiä malleja luotaessa, tuloksia tarkasteltaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä.

Viitekehys osoittaa, että tekijä on lukenut paljon ja perehtynyt sekä ulkomaiseen että kotimaiseen päivähoitoa laatuun koskevaan kirjallisuuteen kiitettävästi. Tiedon jäsentämisessä on kuitenkin tullut vaikeuksia. Lähteitä ei ole saatu keskustelemaan keskenään - esimerkiksi niissä esitettyjen näkökohtien ja tutkimustulosten yhtäläisyyksiä ja eroja ei nosteta esille tutkimuksen viitekehystä rakennettaessa, vaikkakin myöhemmin tuloksia tarkasteltaessa asia korjautuu. Teoreettisesta viitekehystä ei kaikista ponnisteluista huolimatta muodostu jäntevää, johdonmukaisesti etenevää kokonaisuutta. Kokonaisuuden hahmottamiseen olisi apua tuonut tiivistelmä. Kokonaisuutta kuvaamaan on tosin muodostettu tutkimuksen perusasetelmaa kuvaava kaavio, joka lähinnä kuvaa tutkimuksen kulun.

Tutkimuksen metodiseksi lähestymistavaksi nimetään fenomenografia. Siitä tässä tutkimuksessa on kyse vain perifeerisesti, koska kyseessä on pääosin määrällinen tutkimus, jonka aineistoa ei käsitellä fenomenografisella otteella. Käsitteitä ja kokemuksia tutkimuksessa toki tarkastellaan. Menetelmää

kuvaavaan tekstiin on jäänyt joitakin epätarkkuuksia. Vaikka kyseessä on kokonaistutkimus, puhutaan myös otoksesta, ja vaikka tutkimus toteutettiin lomakekyselynä, puhutaan myös haastattelusta. Aineiston keruun ja analyysin tapa on kuitenkin esitetty siten, että lukija periaatteessa tietää, miten kysely toteutettiin ja aineisto organisoitiin ja analysoitiin. Kaikkia ratkaisuja ei kuitenkaan perustella.

Tutkimuksen vahvuutena on sen tuloksia käsittelevä osa. Tulokset käsitellään tutkimusongelmittain ja ne esitetään selkeästi frekvenssinä ja prosenttilukuina, monet myös havainnollisesti pylväsdiagrammeina. Jotkut tulkinnat eivät kuitenkaan selviä lukijalle. Frekvensseihin pohjautuen on tehty myös silmämääräistä ryhmien välistä vertailua - varsinaiset keskiarvotestit ja muut tilastolliset analyysit eivät tulleet kysymykseen varsinkin yhden kohderyhmän, päivähoidon työntekijöiden, pienen määrän vuoksi. Tuloksia on myös verrattu asianmukaisesti aikaisempien tutkimusten tuloksiin.

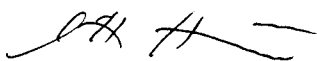
Luotettavuuden tarkastelu tapahtuu muun muassa aikaisempien tutkimusten perusteella: mittarin reliabiliteettia ei ole laskettu, mutta sitä arvioitaessa todetaan, että tutkimuksen lomake on ollut laajasti käytössä eri kunnissa ja useissa tutkimuksissa. Validiteettia on varmistanut tutkimuksen luonne, kokonaistutkimus, sekä se, että tutkija tuntee tutkittavien todellisuuden. Luotettavuutta perustellaan myös menetelmätriangulaatiolla. Tästä tutkimuksesta ei kuitenkaan ole kyse: Tutkimus oli puhtaasti lomaketutkimus, vaikkakin tietoa on hankittu eri kohderyhmiltä ja näin ilmiötä on voitu lähestyä - tutkimusongelmien mukaisesti - useista näkökulmista.

Tarkempaa pohdintaa olisi vaatinut tämän tutkimuksen suhde samoihin aikoihin kunnassa toteutettuun laajempaan päivähoidon laatua koskevaan valtakunnalliseen hankkeeseen, jossa oli jo aiemmin lukkoon lyötyjä sisällöllisiä ja tutkimusmenetelmällisiä ratkaisuja. Tekijä on voinut vaikuttaa vain osittain ja osaan niistä. Niinpä tutkimus on edennyt hankkeen kanssa rinnan - valmiisiin tutkimusongelmiin ja valmiiseen mittariin on jouduttu etsimään soveltuvaa tieteellistä tietoa myös jälkikäteen. Tällainen tehtävä ei ole helppo, ja siinä ei ole onnistuttu täysin tässä tutkimuksessa. Tästä syystä tutkimuksen teoreettinen viitekehys palvelee pikemminkin tulosten tulkintakehyksenä sen sijaan että olisi ollut johtamassa tutkimustehtäviin tai metodisiin ratkaisuihin.

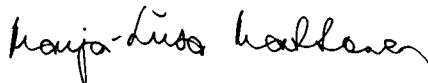
Lopullinen tutkimusraportti on laajuudeltaan vain murto-osa aiemmista versioista ja muodoltaan ja sisällöltäänkin se on muuttunut useita kertoja. Raportin ulkoasussa olisi ollut vieläkin parantamisen varaa: nyt siihen on jäänyt suhteellisen paljon kirjoitusvirheitä ja epätarkkuuksia. Tämä koskee erityisesti kuvioita, viittauksia liitteisiin ja lähteisiin sekä lähdeluetteloa.

Esitetystä kritiikistä huolimatta tutkimuksella on myös ansionsa. Päivähoidon laatua on tutkittu, varsinkin selvitysten luonteisesti, paljon niin ulkomailla kuin Suomessakin. Usein näillä tutkimuksilla ja selvityksillä on pyritty saamaan systemaattista ja kattavaa tietoa päivähoidon kehittämiseksi - niin tälläkin tutkimuksella. Tässä on onnistuttu: tutkimuksen merkitys onkin juuri sen tulosten hyödynnettävyydessä kohdekunnassa. Tutkielma täyttää hyvin myös kasvatustieteen pro gradu -tutkielmalle asetetut vaatimukset. Esitämme tutkielman hyväksymistä arvosanalla non sine laude approbatur.

Jyväskylässä 7.7.2000

Maritta Hännikäinen
professori

Marja-Liisa Makkonen
assistentti

TIIVISTELMÄ

Väisänen Marja-Leena. Ovi avoinna päiväkotiin -Päiväkotihoidon laadullista tarkastelua vanhempien, työntekijöiden ja kaupungin luottamushenkilöiden kuvaamana. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto, Varhaiskasvatuksen laitos, 2000. 83 sivua, 29 liitesivua. Julkaisematon.

Tämän tutkimuksen tehtävänä on kuvata suonejokelaisten päiväkodeissa hoidossa olevien lasten vanhempien, päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden käsityksiä päivähoiton laadusta. Tutkimuksella selvitetään myös päivähoiton laadun yhteyttä päiväkotien työntekijöiden työtyytyväisyyteen sekä piirretään kuvaa kaupungin päivähoiton laatu politiikasta päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden määrittämänä.

Tutkimus kohdistui Suonenjoen kaupungin Kopolan, Metsolan ja Valkeisenmäen päiväkotien lasten vanhempiin ja työntekijöihin sekä kaupunginvaltuuston jäseniin. Heille lähetettiin osittain strukturoitu, osittain avovastauksia sisältävä kyselylomake, jonka he palauttivat nimettömänä tutkimuksen tekijälle. Tutkielmani aiheen valintaan vaikutti samanaikainen päiväkotien mukanaolo Lapsi ja laatu -projektissa sekä ennen kaikkea kiristynyt kunnallistalous ja kaupungin väestöpohjan vanheneminen, jotka yhdessä syntyvyyden vähenemisen kanssa luovat paineita päivähoiton kustannusten pienentämiselle lasten subjektiivisesta päivähoito-oikeudesta huolimatta.

Tutkimukseen osallistuneet henkilöt paneutuivat huolella tutkimuksen kysymyksiin antaen näin arvokasta tietoa juuri palvelunkäyttäjän tasolta. Niin vanhemmat, työntekijät kuin luottamushenkilöt arvioivat kauttaaltaan suonejokelaisissa päiväkodeissa tapahtuvan hoidon joko erittäin hyväksi tai hyväksi. Kehittämistoimenpiteitä varten löytyi laadullisia puutteita osatekijöissä, joita on jo pyritty ja pyritään jatkossa kehittämään. Tärkeimmäksi päivähoiton laadukkaaksi tekijäksi niin vanhemmat, työntekijät kuin luottamushenkilöt nostivat "lapsen huomioimisen yksilönä". Samoin "päiväkodin hyvän ilmapiirin" ja "vanhempien kanssa tehtävän yhteistyön" nähtiin kuuluvan vahvasti laadukkuuteen. "Tiedonkulku" eri tasoilla ja "päivähoitotyön arvostus" saivat alhaisimmat pistemäärät. Tutkimuksessa kartoitettiin myös edellä mainittujen vastaajaryhmien mielipiteitä tulevan laadukkaan esiopetuksen, vuorotyötä tekevien vanhempien lasten hoidon ja varhaisvuosien erityiskasvatuksen järjestelyjen suhteen. Näissä vastaajien mielipiteiden hajonta oli suuri.

Päiväkotien saama palaute oli pääosin positiivista. Saadut tulokset viittaavat siihen, että käsitykset laadukkaasta päivähoitosta ovat niin vanhemmilla, päiväkotien työntekijöillä kuin luottamushenkilöillä yleisesti ottaen yhteneväiset. Prosessitekijöitä painotetaan ja resurssien riittävydestä ja työntekijöiden uupumisesta ollaan huolestuneita.

Avainsanat: lapsen kasvuympäristö, kasvatustavoitteet, päiväkoti, laatu, laadunarviointi

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 LAATU PÄIVÄHOIDOSSA	7
2.1 Lapsi eri kasvuympäristöissä	8
2.1.1 Päivähoidon yhteiskunnalliset puitteet	8
2.1.2 Lapsen kasvukonteksti	9
2.1.3 Kuntien päivähoitopolitiikka	10
2.2 Päivähoidon toiminta-ajatus	12
2.3 Näkökulmia laatuajatteluun	13
2.3.1 Laatu käsitteenä	14
2.3.2 Hyvän laadun tunnusmerkit	16
3 PÄIVÄHOIDON LAADUN ARVIOINTI	18
3.1 Lasten päivähoidon ja esiopetuksen laatutavoitteet	19
3.1.1 Euroopan Komission päivähoidolle asettamat kasvatustavoitteet	20
3.1.2 Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietinnön mukaiset kasvatustavoitteet	21
3.1.3 Laadulliset kriteerit varhaisvuosien erityiskasvatuksessa	21
3.2 Laadun arvioinnin rakentuminen päivähoidossa	23
3.2.1 Rakenne- eli puitetekijät	31
3.2.2 Prosessia tukevat eli välillisesti ohjaavat tekijät	32
3.2.3 Kasvatuksen laadun prosessitekijät	34
3.2.4 Päivähoidon laadun tulos- eli vaikutustekijät	35
3.3 Päivähoidon tuloksellisuus	35
4 SUOMESSA JA MUUALLA TOTEUTETTUJA PÄIVÄHOIDON LAADUN KEHITTÄMIS- JA ARVIOINTIHANKKEITA	38
4.1 Suonenjoki osana valtakunnallista päivähoidon laadunarviointiprojektia	38
4.2 Laadunarviointia muualla Suomessa	41
4.3 Laatututkimuksia muualla maailmassa	43
5 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄT JA ONGELMAT	47
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	50
6.1 Kohdejoukon valinta ja kuvaus	50
6.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta	51
6.3 Aineiston käsittely ja analyysi	52
7 TUTKIMUSTULOKSET	55
7.1 Vanhempien, päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden käsitykset päivähoitoon laadusta	55
7.2 Päivähoidon laatu suonenjokelaisissa päiväkodeissa	63
7.3 Päiväkotien työntekijöiden työtyytyväisyys	67
7.4 Päivähoidon laatu- ja laatu- ja luottamushenkilöiden arvioimana	69

	4
7.5 Yhteenvettoa tutkimustuloksista	72
8 POHDINTA	75
9 LÄHTEET	79
10 LIITTEET	84

1 JOHDANTO

Laatu on päivän sana -päivähoidossakin. Mahdollisuus ja tarve laadun kehittämiseen systemaattisesti ja kokonaisvaltaisesti osuu hetkeen, jolloin suomalainen yhteiskunta ja *päivähoito* sen osana *elää jatkuvasti kiihtyvää muutosta*. Päivähoidon tehtävä osana julkista, lakisääteistä palvelua on muuttumassa viranomaistehtävän suorittamisesta aidoksi asiakassuuntautuneeksi palveluksi, jolla kuitenkin on merkittävä yhteiskunnallinen tehtävä. Päivähoidossa päätösvaltaa on laajennettu siten, että olemassaolevan lainsäädännön puitteissa jokainen kunta voi järjestää toiminnan parhaakseen katsomallaan tavalla. Tämän seurauksena on päivähoitojärjestelmämme ulkoasu eri kunnissa erilainen riippuen muun muassa kunnan poliittisesta tahdosta, asukastiheydestä ja yhdyskuntarakenteesta. Huolimatta tästä päivähoitolakiin kirjatun oikeuden lisäksi tulisi kuntien systemaattisen laadunhallinnan myötä pyrkiä *turvaamaan myös jokaisen lapsen oikeus laadultaan korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen*.

Kärbyn (1992) mukaan laatu liitetään usein *kustannuksiin, tuottavuuteen ja tehokkuuteen*. Laadun oletetaan käsittävän kuitenkin ominaisuuksia, joita ei voi mitata rahassa. Usein laatu mielletään positiivisesti ja se merkitsee hyvää. Markkinataloudessa laatua mitataan usein suhteessa hintaan; hyvälaatuinen tuote maksaa enemmän kuin heikompi. Tällöin mitataan kestävyyttä, teknistä varustelua ja eettisiä ominaisuuksia. Kärby kysyykin, voidaanko asettaa yhteiset ominaisuudet, joita kaikki arvostavat yhtäläisesti laadun takeena? -Ehkä tuotteille, mutta entä palveluille? (Kärby 1992, 12-13.)

Lahikaisen (1998) mukaan lapsen edun pohtiminen on kuulunut hyvinvointiyhteiskunnassa monelle asiantuntijaryhmälle; päivähoidon, koululaitoksen ja lastensuojelun ammattilaisille, mutta myös tutkijoille. Meillä on runsaasti kehityspsykologista tietoa siitä, mitä *hyvä hoito* lapselle tarkoittaa. Se periaatteet tulevat hyvin esille niin päivähoitolaissa kuin lastensuojelulaissakin. Kehityspsykologisesti turvallinen lapsuus on sitä, ettei lapsi ympäristössään kohtaa kohtuuttoman vaikeita tilanteita. Lapsella on aina ympärillään aikuisia, jotka auttavat häntä selviytymään niistä tilanteista, joista olisi ylivoimaista suoriutua yksin. Melko vähän on tutkittu kuitenkin sitä, *miten hyvän hoidon periaatteet toteutuvat käytännössä?* (Lahikainen 1998, 9.)

Päivähoidon laatua parhailaan tutkiva aalto pyrkii selvittämään päivähoitoa ja sen vaikutuksia aikaisempaa laajemmasta näkökulmasta. Päivähoitokasvatuksen

kontekstuaalisesti (ekologisesti) orientoitunut tutkimus lähestyy tutkimuskohdettaan kokonaisvaltaisesti. Se tarkastelee samanaikaisesti erilaisten hoitoympäristöjen laatua, perheen ominaisuuksia ja lasten yksilöllisiä eroja ja näiden yhteisvaikutusta *päivähoidon tulosta* arvioitaessa. (Melhuis 1993, 19-32.)

Monessa kunnassa käydään parhaillaan arvokeskustelua siitä, mitkä ovat sellaisia kunnan peruspalveluja, jotka tulisi turvata kaikille niitä tarvitseville kuntalaisille. Niin päiväkodin johtajan kuin luottamushenkilön roolissa olen itsekin joutunut mukaan keskusteluun voimavarojen keskittämisestä ja niistä saatavan hyödyn suhteesta sekä voimavarojen uudelleen kohdentamisesta. Vastuuta valinnoista ei saisi jättää pelkästään yksittäisille työntekijöille tai työyhteisöille. Outinen, Holma ja Lempinen (1994) näkevätkin tärkeänä, että valinnoista käytäisiin laajaa yhteiskunnallista keskustelua, johon osallistuvat niin poliittiset päättäjät, kansalaiset kuin ammattilaisetkin. Resurssien jakamisen lisäksi ei toimintaa yksiköissä kovinkaan voimaperäisesti ohjata, ja niinpä heillä on paitsi paljon valtaa myös paljon vastuuta. Tähän vastuuseen tuleekin sisältyä myös vastuu toiminnan laadusta ja sen arvioinnista sekä kehittämisestä. (Outinen, Holma & Lempinen 1994,55.)

Tämä tutkimus pyrkii tuomaan esille asiakasnäkökulmaa hyvään päivähoidon päiväkotikontekstissa. Tarkoituksena on tuottaa aiempaan teoriaan ja Suomessa ja muualla maailmassa tehtyihin tutkimuksiin pohjautuen tietoa suonenjokelaisten päiväkotihoidossa olevien lasten päivähoidon laadusta vanhempien, päiväkotien työntekijöiden sekä kunnallisten luottamushenkilöiden kuvaamana. Aihevalintaani vaikutti paitsi suonenjokelaisten päiväkotien osallistuminen Lapsi ja laatu -projektiin samanaikaisesti tämän tutkielman tekemisen kanssa myös toimimiseni luottamushenkilönä päiväkodin johtajan roolini lisäksi. Tutkimusta ohjaa eräällä tapaa näkemykseni, että päivähoidon laatu saavutetaan nimenomaan muulla kuin "kalliilla rahalla".

Päivähoitohenkilöstömme on saanut moniammatillisesti hyvän koulutuksen ja heillä on ainakin teoriassa hyvät valmiudet toteuttaa hyvää hoitoa. Mutta *vastaako päiväkotihoidon laadullisesti niitä tarpeita*, toiveita ja odotuksia, joita asiakkaat päivähoidolle asettavat? Tutkimuksessani haluan nostaa esiin myös *henkilöstön tyytyväisyyden*, sillä vain työhönsä tyytyväinen henkilöstö takaa laadun päivähoidossa. Tuo tyytyväisyys syntyy kokemuksesta, että on oman ammattitaitonsa kautta kyennyt vastaamaan perheiden odotuksiin, lapsen tarpeisiin ja julkisen varhaiskasvatuksen tavoitteisiin. Päivähoidon laatu syntyy lapsen ja aikuisen kohtaamisesta, jossa jokainen lapsi on ainutkertainen pieni yksilö ja -huomispäivän aikuinen.

2 LAATU PÄIVÄHOIDOSSA

Katzin (1992) mukaan varhaiskasvatuksen laatua voidaan katsoa useasta eri näkökulmasta. Yleisin tapa on ollut katsoa sitä ylhäältä alaspäin, jolloin on kiinnitetty huomiota aikuisen näkemyksiin toiminnasta, aikuisen ja lapsen vuorovaikutukseen, henkilöstön pätevyyteen, aikuisten ja lasten määrän väliseen suhdeluun ja materiaaleihin. Arvioijina ovat tällöin toimineet aikuiset, jotka ovat havainnoineet lapsia. Ulkoa sisälle päin suuntaava näkökulma välittää tietoa siitä, millaisena vanhemmat pitävät lastensa saamaa päivähoitoa. Sisäisestä näkökulmasta arvioijina on taas päiväkodin henkilökunta. Myös yhteiskunnan taholta ollaan kiinnostuneita siitä, miten hyvin varhaiskasvatus palvelee sen tarpeita. (Katz 1992, 66-71.)

Laatu voidaan nähdä muun muassa Pfefferin ja Cooten (1991) ajatuksia mukaellen perinteisenä, asiantuntijapainotteisena, liikkeenjohdollisena tai demokraattisena. Perinteinen laadun näkökulma kokee palvelut huolellisesti ja viimeistellysti toteutettuna, jolloin joudutaan panostamaan myös resursseihin. Asiantuntijuus korostaa laatukriteereitä, laadun seuranta ja lopputuloksen laatua. Liikkeenjohdollinen laatu keskittyy palveluihin asiakassuhteena. Asiakassuhde nähdään vuorovaikutuksena, jota luonnehtii suoran ja molemminpuolisen palautteen mahdollisuus. Demokraattinen laadun kehittäminen ottaa huomioon kaikki kansalaiset mahdollisina palvelujen käyttäjinä. Palvelujen kehittäminen lähtee siinä ruohonjuuritasolta, joka mahdollistaa kansalaisten palvelujen ja tarpeiden sisältöjen joustavan yhteensovittamisen. (Suhonen 1995, 47.)

Edellä esitetyistä laadun määreistä *demokraattinen laatu* ottaa muita malleja paremmin huomioon niin sanotun *sanattoman laadun*, jolla tarkoitetaan vuorovaikutussuhteen niitä elementtejä, joissa tiivistyy toisen ihmisen kuunteleminen ja huomioon ottaminen, lojalisuus sekä osapuolten keskinäinen kunnioitus. Laatu on tässä yhteydessä sanoja ja muodollisia mittareita syvällisempää; samalla sekä yksilöllistä että kollektiivista tunnetta. (Haverinen 1994, 25.)

2.1 Lapsi eri kasvuympäristöissä

Niikon (1989) mukaan ehkä syvimmin lapsen päivittäisen vuorovaikutusympäristön muodostumiseen on vaikuttanut virallisen päivähoitojärjestelmän rakentaminen. Päiväkoti on osa lapsen elämän kokonaisuutta, toinen lapsen pääasiallisista hoito- ja kasvatusympäristöistä. On tärkeää ymmärtää, että lapsen toiminta päivähoitossa nähdään lapsen omasta näkökulmasta. Tarkasteltaessa lapsen kasvamista ja kasvatusta eri tahojen yhteistyön pohjalta lapsen tarpeet ja inhimillinen kasvu on turvattava eri tahojen yhteistyöllä. (Niikko 1989, 79.)

2.1.1 Päivähoidon yhteiskunnalliset puitteet

Yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet tämän päivän perheiden elämäntapaan ja -laatuun ja näin myös lasten asemaan perheessä ja koko yhteiskunnassa. Myös päivähoiton tehtävä ja merkitys on oleellisesti muuttunut yhteiskunnallisten muutosten myötä.

Päivähoito, ja erityisesti päiväkotiki, on lapselle erityyppinen elinympäristö kuin koti. Lahikaisen ja Strandellin (1988) mukaan päiväkodin ihmissuhteet ovat luonteeltaan toisenlaisia ja niillä on erilainen merkitys kuin lapsen suhteilla omiin vanhempiinsa, sisaruksiinsa ja sukulaisiinsa. *Lapsi elää ikäänkuin kahdessa maailmassa*; ei vain ajallisesti vaan myös sisällöllisesti. Lapsen näkökulmasta katsottuna päiväkotiki ei ole vain paikka, jossa hän viettää tietyn tuntimäärän ajastaan päivittäin. Se on paikka, jossa hänellä on erilainen arvo ja asema kuin perheessä. Henkilöillä, jotka hän siellä kohtaa, on toisenlainen merkitys hänelle kuin hänen vanhemmillaan. Lapsi aloittaa näin liittymisensä "yhteiskunnalliseen työnjakoon", jossa vallitsevat erilaiset odotukset ja säännöt kuin mitä hän on omaksunut kotonaan. (Lahikainen ja Strandell 1988, 115.)

Yhteiskunnan nopea muutos on herättänyt yleistä epävarmuutta ja epätietoisuutta. Lahikainen ja Strandell (1988) pelkäävät, että perheiden hajotessa laajamittaisesti avioerojen kautta lasten suhteet isovanhempiin rikkoontuvat muuttoliikkeen takia, perheet eristäytyvät asuinalueillaan, ja lapset tuntevat sen takia itsensä turvattomiksi. Vähiten he eivät pelkää myös sitä, että lapsilla ei ole *mahdollisuutta kehittää riittävästi pysyviä ja vakaita ihmissuhteita* aikuisiin ja toisiin lapsiin päivähoiton piirissä hoitajien vaihtuvuuden ja lapsiryhmien uudelleen muodostamisen takia. (Lahikainen ja Strandell 1988, 69.)

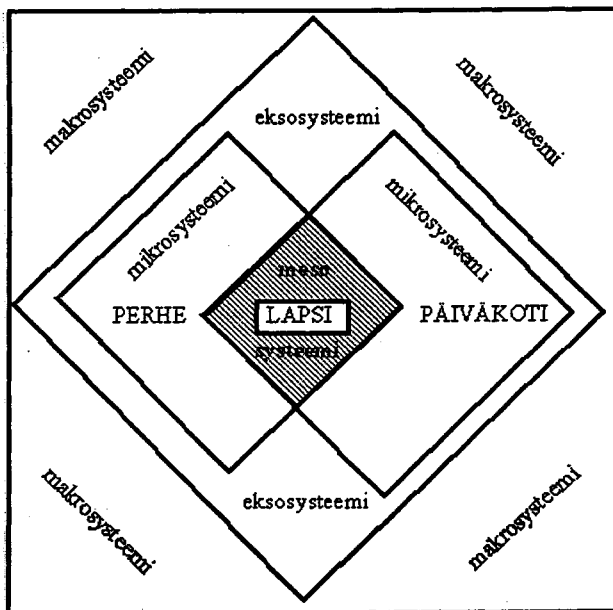
Lapsen aineellinen hyvinvointi ja mahdollisuudet siihen ovat Lahikaisen ja Strandellin (1988) mukaan seurausta ja tulosta koko yhteiskunnan talouselämän ja tuotannon kehityksestä. Yhteiskunnan kokonaisuuden kannalta poliittisen päätöksenteon tasolla työelämä ja perhe-elämä kietoutuvat kiinteästi yhteen. Niin palkka- ja veropolitiikka kuin myös työaikalainsäädäntö vaikuttavat suoraan lapsen arkitodellisuuden muodostumiseen, sikäli kun päätökset sivuavat perheitä ja vanhempia. Samalla tavalla kuin raha on yhteiskunnassamme resurssi, josta on pulaa, on myös aika niukkuustekijä, joka säätelee oleellisesti lapsen päivää. Periaatteessa lapsellahan on aikaa, mutta hänen ajankäyttönsä on riippuvainen lapselle merkitsevien henkilöiden ajankäytöstä ja tekijöistä, jotka säätelevät

sitä. Lahikaisen ja Strandellin mielestä onkin tärkeää kysyä, *millaiset ajalliset ja aineelliset puitteet* lasten elämään vanhempien työelämään osallistuminen tuo mukanaan? Millainen on käsityksemme yhteiskunnan osuudesta ja yhteiskunnan vaikutuksen muodoista lapsen arkipäivän aineellisten olosuhteiden määräytymisessä? Ja mikä onyhteiskunnan lapsille suuntaamien sosiaalipoliittisten toimenpiteiden laajuus, luonne ja vaikutus niin rahassa kuin ajassa? (Lahikainen ja Strandell 1988, 18.)

2.1.2 Lapsen kasvukonteksti

Aiemmin keskeisimmät kasvatusta ohjaavat teorit kiinnittivät huomiota joko lapseen tai ympäristöön, jolloin teorioissa korostuivat Hujalan, Puroilan ja Parrila-Haapakosken (1998) mukaan joko yksilönkehityksen tai kasvatuksen ulkoiset tekijät tai niissä nähtiin lapsen kehitys sisäisten voimien aikaansaannoksena. Kasvatuksellisten ongelmien katsottiin johtuvan suoraan koulusta, perheestä, yhteiskunnasta tai muista tekijöistä lapsen ympäristössä. Ekologinen teoria pyrkii rakentamaan perustaa kasvu- ja kasvatustilanteiden kokonaisvaltaiselle tarkastelulle. (Hujala, Puroila ja Parrila-Haapakoski 1998, 11-12.)

Ekologisesta teoriasta nousee kasvun kontekstuaalisuuden korostus eli kasvun juurtuminen niihin tilanteisiin, joissa yksilöt toimivat. Hujalan, Puroilan ja Parrila-Haapakosken (1998) mielestä tämä juurtuminen saa ilmiänsä yksilön ja ympäristön integraation kautta. Lapsen kasvu-ympäristö muodostuu välittömistä ympäristökokemuksista laajeten koko siihen yhteiskunnalliseen järjestelmään, jonka osana yksilö toimii. Kasvatuksessa tämä merkitsee sitä, että kasvattajan tulee tiedostaa koko se kulttuurinen konteksti, jossa lapsi elää. (Hujala, Puroila ja Parrila-Haapakoski 1998, 12; myös Huttunen 1984,16.)

KUVIO 1 Lapsen kasvuympäristöjen kuvaus Bronfenbrennerin (1996, 21-27) mallia soveltaen

Sillä, miltä todellisuus näyttää lapsen mielessä eli kuinka hän havaitsee ympäristönsä, on suuri merkitys käyttäytymisen ja kehityksen ymmärtämiselle. Bronfenbrennerin (1996) mukaan lapsen kehitys on aina yksilön ja ympäristön vuorovaikutusta, jossa toimii vastavuoroisuuden periaate. Tämä periaate edellyttää molemminpuolista mukautumista ihmisen kasvun ja sen välittömän ympäristön välillä. (Bronfenbrenner 1996, 16-22.) Kuviossa 1 esitän yksilön (lapsen) toiminnan eri ympäristöt ja niiden väliset suhteet Bronfenbrennerin mallia soveltaen. Bronfenbrennerin ekologisen kasvatusnäkömyksen mukaan välitön systeemi eli *mikrosysteemi* käsittää kehittyvän yksilön konkreettisesti ympäristössään kokemat toiminnot, roolit ja ihmissuhteet. Mikrosysteemi muodostuu lapsen kotiympäristöstä sekä kaikista elämänpiirissä olevista järjestelmistä, esimerkkeinä koti ja päiväkot. (Bronfenbrenner 1996, 22.)

Lapsen kasvaessa välittömät vuorovaikutussuhteet laajenevat ja monimutkaistuvat. Hän toimii enenevässä määrin mikrosysteemiä laajemmissa ympäristöissä. *Mesosysteemi* koostuu Bronfenbrennerin (1996) mukaan vuorovaikutussuhteista kahden tai useamman kasvu- ja oppimisympäristön välillä; esimerkiksi vuorovaikutussuhteista kodin, päiväkodin, koulun ja lapsen toveripiiriin välillä. Lapsen toimiessa aktiivisesti eri ympäristöissä muodostuu yhteyksiä välittävä sosiaalinen verkosto, jossa vuorovaikutus voi olla formaalia tai informaalista. (Bronfenbrenner 1996, 25.) Bronfenbrenner (1996) korostaa yksilön toiminnassa fenomenologista näkökulmaa, jolla hän tarkoittaa sitä, että yksilön merkittäväksi tulkitsemat tekijät ovat ratkaisevia vuorovaikutukseen vaikuttavia tekijöitä. (Bronfenbrenner 1996, 22.) Esimerkkinä päiväkotimaailmasta kodin ja päiväkodin väliseen yhteistyöhön vaikuttavat vanhempien ja varhaiskasvattajien omat tulkinnat yhteistyön sisällöstä ja tärkeydestä.

Ekosysteemi sisältää Bronfenbrennerin (1996) mukaan tekijöitä, jotka vaikuttavat välillisesti lapsen maailmaan. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi vanhempien ystävät ja työpaikka sekä sisarusten sosiaaliset suhteet. (Bronfenbrenner 1996, 25.) *Makrosysteemi* luo Bronfenbrennerin (1996) näkömyksen mukaan puitteet ekso-, meso- ja mikrosysteemin toiminnalle. Se heijastaa yhteiskunnan arvoja ja vallitsevaa ideologiaa. Makrosysteemi kattaa sosiaaliset ja kasvatukselliset mallit sekä laki- ja poliittiset järjestelmät. (Bronfenbrenner 1996, 258.)

2.1.3 Kuntien päivähoitopolitiikka

Seurauksena kuntien kasvavasta vastuusta päivähoitopolitiikasta ja johtamistyöstä halutaan päivähoito tuottaa tyylikkäämmällä tavalla kuin ennen. Kärby (1992) toteaa tutkimuksissaan politiikan alueen vaikuttavan siihen, että henkilöstö on riippuvainen niistä säännöistä ja päätöksistä, jotka poliittisesti tehdään, säännöistä miten lapsia otetaan päivähoitoon ja niin edelleen. Tärkeä laatu- ja näkökohta on se, että vanhempien tulee saada lapselleen päivähoitopaikka lähellä asuntoa. Samoin vanhemmat voivat toivoa, mistä päivähoitomuodosta he haluavat lapselleen hoitopaikan. Tämä kaikki vaikuttaa perheiden elinolosuhteisiin ja tärkeällä tavalla elämisen laatuun. Poliitikoille esitettiin vaativia kysymyksiä, esimerkiksi; mikä on lapsiryhmän koon vaikutus pedagogiseen ajatteluun, mitä merkitsee koulutustaso, jatkokoulutusmahdollisuudet ja henkilöstön pedagoginen johtaminen kuluihin ja laatuun pitkällä tähtäimellä, ja niin edelleen. Mutta onko kaikilla päättäjillä valmiuksia päättää näistä asioista? (Kärby 1992, 79.)

Kunnan tehtävänä on luoda oma laatupolitiikkansa laatutavoitteineen, näin myös päivähoidon osalta. Haverinen (1995) näkee tärkeänä, että kunnat palvelujärjestelmiä rakentaessaan huomioivat myös laatu- ja huolehtivat sitten käytännössä laadun jatkuvasta kehittämisestä. Hänen mielestään kunnassa on tarpeen kartoittaa ja ottaa myös huomioon kuntalaisten ja käyttäjien tarpeet ja rohkaista työntekijöitä laadun arviointiin ja kehittämiseen. Kunnan on myös syytä tukea laadun kehittämistä selkein, yksinkertaisin ja luotettavin tietojärjestelmin ja tuottaa tietoa laadun ongelmista. (Haverinen 1995, 96.)

Julkisessa keskustelussa on viime aikoina usein todettu, että yksityinen päivähoito on kunnallista päivähoitoa korkeatasoisempaa ja että kunnallisen päivähoito laatu on heikentynyt. Semi (1998) toteaa, että olemme tilanteessa, jossa kukaan ei tiedä mikä on varhaiskasvatuksen ja päivähoito tila Suomessa tänä päivänä. Hänen mielestään kunnallisen itsehallinnon vahvistuminen, valtionhallinnon ohjauksen lähes täydellinen riisuminen ja taloudellinen lama ovat pirstoneet kunnallisen päivähoito sirpaleiksi, ja laadullisesta kokonaiskehittämisestä ei tosiasiaa vastaa kukaan. Onkin tosiasia, että tällä hetkellä päivähoito lainsäädännössä on vähän päivähoito laadullisia resursseja takaavia säädöksiä. Ainoa objektiivinen laatusäännös on suhdelukuasetus, joka määrittää, kuinka monta lasta yhtä hoito- ja kasvatushenkilöä kohti saa päivähoitossa enintään olla. Kuitenkin kuntien säästötoimet, sijaisten palkkauskiekkot ja lasten sijoittaminen ylitäysiin ryhmiin ovat mitätöineet asetuksen merkitystä laadullisena puitteijänä. (Semi 1998, 14.)

Monet laatukseskustelijat ovat varoittaneetkin siitä, että julkisipalveluiden tehokkuuden kasvattaminen ei voi edetä rajattomasti työntekijöiden kustannuksella. Sipilän (1995) mukaan osa laadun tavoittelun keinoista on itsetuhoisia, ne masentavat työntekijöitä ja vievät heiltä uskon omaan työhönsä. Jos laadun tavoittelu ei heijastu millään lailla työntekijöihin laadukkaampana työympäristönä, täydennyskoulutuksena, mahdollisuutena ja oikeutena ajatella itse, parhaat työntekijät kyllä löytävät itselleen muutakin tekemistä kuin julkisten sosiaalipalvelujen tuottamisen. (Sipilä 1995, 25.)

Sopeutuminen niukkeneviin voimavaroihin ja kasvavat tehokkuusvaatimukset edellyttävät myös sosiaalialan henkilöstöltä täysin uudenlaista asennoitumista. Outisen, Holman ja Lempisen (1994) mukaan ei enää ole ollenkaan selvää, että pyydetessä saadaan automaattisesti lisää resursseja ja rahaa. Palveluja tuottavilta laitoksilta kysytään, mihin ja miten myönnettyt voimavarat käytetään. Vastineen vaatiminen sijoitetuille rahoille merkitsee työn laadun ja yleensä tuloksen osoittamista. (Outinen, Holma ja Lempinen 1994, 12.)

Julkisia palveluja annettaessa tuleekin kiinnittää huomiota siihen, että ratkaisut etsitään aina yksilöllisten tarpeiden mukaan. Outisen, Holman ja Lempisen (1994) mielestä palveluja tulisi osata antaa "oikea-aikaisesti", silloin kun asiakkaan omat voimavarat ovat äärimmillään käytössä ja hän todella tuntee tarvitsevansa ulkopuolista tukea. Tätä ennen annetut palvelut passivoittavat ja synnyttävät riippuvuutta palvelun antajasta sekä vähentävät omatoimisuutta. (Outinen, Holma ja Lempinen 1994, 31.)

2.2 Päivähoidon toiminta-ajatus

Keskeinen tapa, jolla alle kouluikäisten lasten arkielämään puututaan, on institutionaalistunut päivähoito. Ensimmäiset lastentarhat perustettiin jo 1880-luvulla. Lastentarhanopettajakoulutus aloitettiin vuonna 1892, lastenhoitajakoulutus jonkin verran myöhemmin. Päivähoitojärjestelmä koostuu tänään päiväkodeista, perhepäiväkodeista sekä leikkipuistotoiminnasta. Lainsäädännön tarkoituksena on ollut, että kunnat vuodesta 1973 lähtien järjestävät päivähoitoa niin laajasti, että se vastaa perheiden tarpeita. (Lahikainen-Strandell 1988, 78.) Koska tätä päämäärää ei saavutettu, tuli vuoden 1997 alusta voimaan uusi laki lasten päivähoitosta, joka takaa kaikille alle kouluikäisille lapsille subjektiivisen oikeuden päivähoitoon. Tämä laki korostaa sekä *lapsen oikeutta että perheen valintaa*.

Myös Pfeffer ja Coote (1991) pitävät sosiaalityön laadun peruskysymyksenä *tasa-arvoa*. Tasa-arvon pitäisi merkitä sitä, että asiakkailla on mahdollisuus olla osallistuva yhteiskunnan jäsen ja saada osansa "yhteisestä hyvästä". Palvelujen tasa-arvo on niiden joustava tarjonta sekä mahdollisuus vaikuttaa itse palvelujärjestelmään. (Suhonen 1995, 47.)

Suonenjoen kaupunki määrittelee päivähoitoon toiminta-ajatuksen seuraavasti:

Suonenjoen kaupungin päivähoito tarjoaa asiakkaiden tarpeita vastaavia turvallisia päivähoitoon palveluja. Toiminnassaan päivähoito panostaa laadulliset tavoitteet huomioiden, järkevällä taloudella ja joustavilla toimintamuodoilla päivähoitossa olevan lapsen yksilöllisen hyvinvoinnin tukemiseen ja edistämiseen. Tämä edellyttää luottamuksellista ja kiinteää vuorovaikutusta kodin kanssa sekä kiinteää yhteistyötä sidosryhmien kanssa.

(Suonenjoen kaupungin päivähoitoon laatukäsikirja 1998, 6).

Oheinen toiminta-ajatus on havainnollistettuna liitteessä 1. Suonenjoen kaupungin laatukäsikirjaan muokkaamassani kuvassa esitän päivähoitoon toiminta-ajatuksen laivana, joka vie yksilöä lapsuudesta kohti aikuisuutta kasvun ja oppimisen merellä. Ekologiseen teoriaan nivoutuen laivan ympärillä on nähtävissä eri tahoja, jotka muodostavat lapsen kasvukontekstin ja omalta osaltaan ovat vaikuttamassa lapsen kasvuun ja kehittymiseen. Ja taivaalla loistaa kirkkaana "leikin aurinko", joka kuvastaa paitsi iloa ja lämpöä myös on muistuttamassa, että lapsi tarvitsee ikätasoistaan toimintaa. Saman suuntaiset elementit löytyvät Keski-Uudenmaan kuntien päivähoitoon toiminta-ajatukselta, jota ne työstivät mittariprojektissaan. (Keski-Uudenmaankuntien mittariprojekti 1994,4.)

Toiminta-ajatuksen määrittelyn tasolta päästään käytännön kasvatustyöhön eri menetelmien ja sisältöjen kautta, ja samaan tavoitteeseen voidaan päästä useampaakin eri menetelmää ja sisältöä käyttäen, kuten kaupungin eri päiväkodit tekevät. Kaikkien Suonenjoen kaupungin päiväkotien toiminta-ajatuksen perusarvoiksi Suonenjoen kaupungin laatukäsikirja (1998,6) määrittelee seuraavat:

1. turvallisen päivän tarjoaminen lapselle,
2. erilaisuuden kunnioittaminen ja hyväksyminen,
3. lämpimien ihmissuhteiden tarjoaminen; mukana ilo, aitous ja huumorintaju,

4. toiminnassa korostuvat: *sosiaalisen kasvun turvaaminen, hyvä perushoito ja esiopetus.*

Lapsen hyvinvoinnin ja aikuisen yhteistyön mahdollistaa myönteinen työ- ja kasvatusyhteisö.

2.3 Näkökulmia laatuajatteluun

Lillrank (1990) määrittelee laadun kuuden ulottuvuuden kautta. Laatu voidaan nähdä joko ympäristö-, valmistus-, tuote-, arvo-, kilpailu- tai asiakaskeskeisenä. (Vaso 1998, 9.) Samansuuntaisia näkemyksiä esittävät Harvey ja Green (1993) lähestymällä laatua seuraavan viiden kohdan kautta, jotka ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa:

1. Laatu on *jotain poikkeuksellista* (quality as exceptional). Tätä laatua ei voi mitata, vaan siihen luotetaan intuitiivisesti. Tällainen laatu voi kuvastua esimerkiksi oppilaitoksen maineessa.
2. Laatu on *tasaisuutta ja virheetöntä* (quality as perfection or consistency). Kaikki tulokset ovat hyviä ja virheitä ei synny.
3. Laatu on *tarkoitukseen sopivuutta* (Quality as fitness for purpose). Toiminta on ladukasta, jos organisaatio on onnistunut tyydyttämään asiakkaiden tarpeet tai onnistunut saavuttamaan asettamansa tavoitteet.
4. Laatu *tehokkuusvaatimuksena* (quality as value for money). Keskeistä tässä näkökulmassa on taloudellinen tulosvastuu toiminnan rahoittajalle.
5. Laatu on *muutoksen aikaansaantia* (quality as transformation). esimerkiksi laadukain oppilaitos on sellainen, jossa opiskelijat oppivat ja kehittyvät eniten. (Harvey ja Green 1993 9-34; Saarinen 1995, 320-330 ja Saarinen ja Silvennoinen 1994, 181-212.)

Päivähoidon laatua tulee tarkastella laajana käsitteenä. Kärrbyn (1992) mielestä laatua ja sen edellytyksiä voidaan arvioida kolmelta eri näkökannalta: *poliittisesti, hallinnollisesti ja pedagogisesti*. Voidaan myös pohtia, mitä pedagoginen laatu esikoulussa merkitsee vanhempien elämäntilanteelle ja lasten tulevaisuudelle. Poliittinen näkökulma pitää sisällään muun muassa hoitoaikojen sopivuuden, päivähoidon saatavuuden, etäisyyden, valinnanmahdollisuudet eri muodoista ja alueellisen tasa-arvoisuuden. Hallinnollinen näkökulma kattaa johdon tietämyksen hyvästä hoidosta ja kasvatuksesta ja henkilökunnan päätöksenteon vapauden. Pedagoginen näkemys käsittää subjektiivisesti tarkasteltuna arvojen ja asenteiden siirtymistä ja välittymistä lapsiin, mutta tämän mittaus on vaikeaa objektiivisesti. Laadun määrittelyn tuleekin Kärrbyn mielestä käytännössä tapahtua sellaisen keskustelun kautta, jossa pohditaan kasvatuksen tavoitteita ja taustalla olevia arvoja, sekä miten nämä tavoitteet voidaan saavuttaa suhteessa yksilöllisiin tarpeisiin. (Kärrby 1992, 17-18.)

Suonenjoen kaupungin laatukäsikirja tarkastelee päivähoidon laatua neljän eri lähtökohdan kautta; *lapsen, perheen, työyhteisön ja hallinnon* näkökulmasta. Lapsi ja laatu -dimensiossa korostuu lapsen yksilöllinen huomioiminen, ja tähän vaikuttavat laatukäsikirjan mukaan leikkikaverit, herkkä ja ymmärtävä kasvattaja, yhteistyö vanhempien kanssa, päiväkodin ilmapiiri ja fyysinen ympäristö. Perheelle on tärkeintä

hoidon jatkuvuus ja turvallisuus; ilmapiirin ja yhteistyön toimivuuden lisäksi laatuavoitteina ovat lapsen viihtyvyys, joustavuus ja valinnan mahdollisuus. Työyhteisön kannalta tärkeää on työn mielekkääksi kokeminen, joka edellyttää työn suunnitelmallisuutta, hyvää johtajuutta, koulutusta sekä myös yhteistyön sujumista ja hyvää ilmapiiriä. Hallinnon näkökulmasta katsottuna toiminnan taloudellisuus ja tehokkuus ovat yleistavoitteina; hoitopaikkoja edellytetään olevan riittävästi, samoin vaihtoehtoisia palveluita, jotka pystytään tarjoamaan muutostarpeiden mukaisesti, ja myös päätöksenteon eri osasten kesken edellytetään sujuvan. (Suonenjoen kaupungin päivähoiton laatukäsikirja 1998, 7.)

Laatua voidaan tarkastella myös seuraavan kolmijaon avulla, kuten päivähoiton laatukäsikirja tekee. Laatu muodostuu ikäänkuin kolmesta eri tasosta; on *organisaation laatu, prosessien laatu ja henkilökohtaisen työn laatu*. Organisaation laadulla tarkoitetaan lähinnä riittäviä resursseja eli muun muassa sitä, että käytettävissämme on riittävästi pätevää, koulutettua henkilökuntaa, asiantuntemusta lasten ja perheiden erityistarpeisiin, täydennyskoulutusta päivähoitohenkilöstölle, päivähoitopaikkoja ja tarvittava määräraha edellä mainittujen toteuttamiseen. Prosessien laadulla tarkoitetaan päivähoitotoiminnan sisältöä, tavoitteita, menetelmiä ja jatkuvaa arviointia. Henkilökohtaiseen työn laatuun kuuluu päivähoitohenkilöstön motivoituneisuus, kouluttautuneisuus ja ammatti-identiteetti eli asiantuntijuus. (Suonenjoen kaupungin päivähoiton laatukäsikirja 1998, 11.)

Laatuajattelun eri näkökulmista puhuttaessa on tutkittu myös koulujen laadukkuutta. Tutkimuksissa on pyritty määrittämään, millainen on laatuajattelua toteuttava koulu. Scottin ja Palmerin (1994) mielestä laadun parantamisessa onnistuu koulu, joka noudattaa seuraavia periaatteita: *asiakaslähtöisyys, voimavarojen hyväksikäyttäminen, henkilöstön tiimityö, elinikäisen oppimisen periaate, jatkuva parantaminen, toiminnan arviointi, keskittyminen työskentelyyn ja tehokkuus*. (Scott ja Palmer 1994, 139-143.)

Näistä näkökulmista päivähoitonkin laatua voidaan tarkastella ja määritellä. Asiakaslähtöinen tarkastelu auttaa ymmärtämään, minkälaisia piirteitä palvelujen käyttäjät pitävät päivähoitopalvelujen laadulle tärkeinä. Asiakas muodostaa käsityksensä laadun hyvydestä tai huonoudesta vertaamalla toisiinsa odotuksiaan palveluista ja niistä saamistaan kokemuksista.

2.3.1 Laatu käsitteenä

Jos palveluja on tarjolla rajoitetusti, eivät laatu-*näkökohdat* nouse niin selkeästi esille. Laatua voidaan kuitenkin arvioida riippuen siitä, kuinka hyvin se pystyy tyydyttämään ihmisten tarpeita. Kärby (1992) mainitsee esimerkkinä kaksi perhettä, joilla lapset ovat samassa päiväkodissa. He voivat kokea kyseisen päiväkodin tarjoaman palvelun olevan hyvä vaihtoehto toiselle lapselle muttei toiselle. Laadun käsite tulee silloin lähemmäksi kokemuksen käsitettä ja sen voikin silloin määritellä ainoastaan vastaanottava yksilö itse. Laatu syntyy antavan ja vastaanottavan osapuolen kohtaamisesta. Tästä vuoropuhelusta voi syntyä silloin ongelmia, jos kaikki eivät kykene ilmaisemaan tarpeitaan selkeästi. (Kärby 1992, 14.)

Yleisen laatukäsityksen luominen on käytännössä vaikeaa. Greenman (1994) kysyykin aiheellisesti, että puhuvatko kaikki samasta asiasta? Itse hän vastaa tähän, että suurelta osin kyllä, mutta kuten tarinassa sokeista miehistä, jotka tutkivat elefantin olemusta, kaikki riippuu siitä asemasta, josta kukin asiaa tarkastelee. (Greenman 1994, 3-20.) Laadun määrittely kytkeytyykin kunkin omaksumiin käsityksiin ihmisen kehittymisestä, oppimisesta, nykyisestä ja tulevaisuuden yhteiskunnasta sekä yksilön oikeuksista, mahdollisuuksista ja velvollisuuksista siinä. Nämä käsitykset heijastuvat sitten ihmisten arvostuksissa, joista yksilöiden käsitykset laadusta voidaan edelleen johtaa. (Tauriainen 1998, 81.)

Myös Mossin (1994) mukaan laadun määrittely *heijastaa* kunkin asianomaisen ryhmän *arvoja*, uskomuksia ja tarpeita. Lapsilla, lasten vanhemmilla, hoitohenkilökunnalla, palvelujen tuottajilla, hallinnon edustajilla ja yhteiskunnalla on jokaisella oma näkemyksensä siitä, mitä he pitävät hyvälaatuisena hoitona. Laatu on siis *muuttuva käsite* ja riippuvainen ajasta, paikasta sekä kunkin määrittelijän näkökulmasta. (Moss 1994, 1-9.)

Käsitys laadusta riippuu kunkin omista arvoista ja näkemyksistä, ja niinpä yhden yleisen laatumääritelmän etsiminen onkin hyödytöntä. Aivan kuten näkökulmat laadusta eroavat, eroavat myös laadun määritelmät. Munton, Mooney ja Rowland (1995) viittaavat artikkelissaan Mossin ja Pencen inklusiiviseen lähestymistapaan laadun määrittelyssä. Tärkeänä tavoitteena nähdään eri ryhmien mahdollisuus kehittää yhteinen käsitys laadusta. Ja jos onkin mahdotonta löytää yhteistä määritelmää laadusta, niin on tärkeää kuitenkin ymmärtää, kuinka toiset ovat omaan määritelmäänsä päätyneet. (Munton, Mooney ja Rowland 1995, 11-23.)

Pohjoismaisten tutkijoiden suhde laatu-käsitteeseen on Mossin (1997) mukaan omaperäinen, ja he näyttävät kokevan, että laatu-näkökohta ikäänkuin yksinkertaistaa työtä lasten kanssa ja että laatu-käsite kuvaa jotain tavattoman monimutkaista kokonaisuutta. Esimerkiksi ruotsalainen tutkija Inge Johansson on sanonut, että "laatu" on hyvin kyseenalainen analyysikäsite, ja olisi pikemminkin helpotus, jos sovittaisiin sen käyttökielosta pienten lasten päivähoitotutkimuksissa. Toinen ruotsalainen tutkija Bengt-Erik Andersson puolestaan toteaa, että "laatu pintaa syvemmmältä tarkastellen on tuskin tajuttavissa ilman vuosien työtä ja mukana olemista lapsiryhmissä". (Moss 1997, 40.)

Suomen kielen perussanakirjassa (1992) *laadun yleisin merkitys* on asian tai *ilmiön* ominaisuudet, *luonne*, olemus, kvaliteetti. Laadulla tarkoitetaan siis ensisijaisesti asian tai ilmiön luonnetta tai siis ominaispiirteitä ja *yhteyttä tavoitteisiin*. Päivähoidolla tulee Kärbyn (1992) mielestä olla sekä *sosiaalisia* että *pedagogisia tavoitteita*. Usein kuitenkin kunnissa sosiaalinen puoli painottuu lastenhuollollisista syistä. Koska pedagogisia tavoitteita ei ole selkeästi määritelty, ei myöskään laadun määrittystä ole ollut mahdollista toteuttaa. Kunnissa laatukäsite liitetään usein palvelun saantiin. Tällöin käsite tulee määriteltyksi enemmän vanhempien kuin lapsen kannalta; eli jos vanhemmat ovat tyytyväisiä, on toiminta hyvälaatuaista. Vanhempien näkökannoissa ja toiveissa on kuitenkin suuria eroja esimerkiksi esiopetusvirikkeiden suhteen. Näiden erojen pohjalta myös laatukäsite saa eri sisältöjä riippuen vanhempien käsityksistä lasten tarpeista. (Kärby 1992, 16.)

Tietysti laatu voidaan määritellä puhtaasti asiantuntijoiden arvioiden pohjalta eli mitä he katsovat tärkeiksi lapsen kehitykselle. Kärrbyn (1992) mukaan nämä kaksi perspektiiviä voidaan myös yhdistää. Se mitä lapsi oppii ja miten hän päivähoitossa kehittyi liittyy siihen, missä määrin vanhempien arvot ovat yhteneväisiä niin sanottuihin ammatti-ihmisten vaatimuksiin hyvästä kehitysympäristöstä. Vuoden 1992 jälkeisten uudistusten myötä Kärrby otaksui laadun käsitteen Ruotsissa saavan selkeämmän pedagogisen sisällön (Kärrby 1992, 16.)

2.3.2 Hyvän laadun tunnusmerkit

Päivähoidon hyvä laatu *ei synny yhdestä tekijästä*. Lasten ja varhaiskasvattajien välinen vuorovaikutus, yhteistyö perheiden kanssa, henkilöstön ammattitaito, koulutus ja sitoutuminen työhön, työyhteisön toimivuus, hoitopaikan tilat ja toiminnalliset puitteet ovat tekijöitä, jotka välittömästi vaikuttavat hoidon laatuun. Lisäksi päivähoitoon ohjausjärjestelmällä, johtamisella ja tietenkin taloudellisilla resursseilla on jokaisella vaikutuksensa päivähoitoon sisältöön.

Lillrank on tiivistänyt hyvän laadun tunnuspiirteet kolmeksi osa-alueeksi; laatu tuotteiden yhdenmukaisuutena, laatu asiakkaan tyytyväisyytenä ja laatu suorituskykynä (Sarala ja Sarala 1996,97). Mitä nämä kolme kokonaisuutta sitten pitävät sisällään? Miten esimerkiksi päivähoitopalvelujen käyttäjä näkee hyvän laadun?

Asiakkaan asioidessa palveluyksikössä ja siellä toimivien kanssa hän kiinnittää huomiota sellaisiin asioihin, jotka ovat hänelle tärkeitä. Outisen, Holman ja Lempisen (1994) mukaan näitä hyvän laadun piirteitä voidaan tarkastella kolmesta eri näkökulmasta: toiminnan edellytysten, toimintaprosessien ja tuloksen laatuina. Toiminnan edellytyksillä tarkoitetaan olosuhteisiin ja toimintaympäristöön liittyviä tekijöitä. Ne ovat luonteeltaan melko muuttumattomia ja rakenteellisia mahdollistaen tietynlaisen toiminnan ja toimintatavat. Palvelua käyttävä asiakas arvioi myös niitä käytäntöjä, joilla hänelle välitetään tietoa; ovatko esimerkiksi tiedotteet ymmärrettäviä. Hyvä laatuisuus kuvastuu myös sujuvissa yhteistyöjärjestelyissä ja riittävänä asiakkaalle varattuna aikana. (Outinen, Holma ja Lempinen 1994, 38.)

Päivähoitotoimintaan liittyvistä laatupiirteistä on käytännön työn pohjalta noussut yhdeksi olennaisimmista *tiedon saaminen*. Outisen, Holman ja Lempisen (1994) mukaan siihen liittyy kiinteästi henkilökunnan valmius antaa asiakkaan tarvitsemaa tietoa sellaisestakin, mitä asiakas ei ehkä osaa kysyä. Ilman riittävää tietoa ei asiakas voi vaikuttaa häntä koskeviin tehtyihin päätöksiin. Asiakkaat pitävät myös *vuorovaikutukseen* liittyviä laadun piirteitä merkittävinä. Sellaisia ovat muun muassa kuuntelu, empaattisuus, ystävällisyys ja kunnioittava käyttäytyminen. (Outinen, Holma ja Lempinen 1994, 39.) Haverinen käyttää vastaavista piirteistä sanattoman laadun käsitettä; se on elämän ymmärtämistä asiakasta kuuntelemalla, ikäänkuin peilinä toiselle ihmiselle olemista ja siitä oppimista. Sanalla sanoen päivähoitoon laatu on *asiakkaiden käytettävissä olemista*. (Haverinen 1994, 25.) Vuorovaikutuksen ohella asiakkaat arvioivat Outisen, Holman ja Lempisen (1994) mukaan *henkilökunnan pätevyyttä*; koulutusta, ammattitaitoa ja teknistä osaamista. Siihen kuuluu luotettavuus ja

vastuullisuus, kyvykkyys sekä toimiminen asiakassuhteessa nopeasti, varmasti ja aloitteellisesti. (Outinen, Holma ja Lempinen 1994, 39.)

Edellä kuvattujen Outisen, Holman ja Lempisen sekä Haverisen kanssa samaa mieltä ovat myös Julkisten palvelujen laatustrategia-projektissa (1998, 7) mukana olleet henkilöt. Hekin korostavat asiakaskeskeisyyttä, oikeudenmukaisuutta, asiallisuutta ja ystävällisyyttä palvelutilanteissa, henkilöstön ammattitaitoa ja asioiden hoitamista viivytyksettä. Ja samat organisaation laadukkuuden tunnuspiirteet löytyvät myös Suomen Laatu yhdistys ry:n (1997) ja Oppi ja laatu -hankkeen (1998) laatukriteeristöjen taustatekijöistä. Organisaatioiden täytyy ulottaa laadulliset tunnuspiirteet kaikkialle toimintaansa. Myös Anttonen (1995) mukaan erityisen keskeiseksi nousevat kaikki kosketuspinnat asiakkaisiin. Hän nostaa edellä lueteltujen laadun tunnuspiirteiden lisäksi *johtajuuden*; organisaation johto luo henkilökohtaisella ja näkyvällä johtamisella perustan organisaation suhtautumiselle asiakkaaseen ja laatua korostaville arvoille. Samoin Anttonen painottaa *henkilöstöresurssien kehittämistä ja henkilöstön osallistumista*; suuri asiakastyytyväisyys voidaan saavuttaa vain työyhteisöön tyytyväisen ja tavoitteisiinsa sitoutuneen henkilöstön avulla. Myös *prosessien ja tuotteiden suunnittelulla* voidaan ongelmat ehkäistä suurelta osalta selvittämällä etukäteen sekä asiakkaiden että oman henkilöstön tarpeet. *Sitoutuminen* toiminnan laadun jatkuvaan parantamiseen on muodoltaan ja sisällöltään erilaista organisaation eri tasoilla, mutta sen on Anttonen mukaan oltava vilpittöntä. Johdon sitoutuminen on oltava henkilökohtaista ja näkyvää, ja sen tulee kattaa tavoitteiden asettamisen, kehitystyön edellytysten parantamisen, toteutuman seurannan sekä tarvittavat ohjaustoimenpiteet jatkuvalla edistymiselle. (Anttonen 1995, 53-54.)

Tässä luvussa olen käsitellyt päivähoiton laadukkuutta tuoden esille lapsen eri kasvuympäristöt, ja valottanut sitä kasvukontekstia, jossa lapsi nyky-yhteiskunnassamme elää. Tarkastelun kohteena on ollut myös kuntien päivähoitopolitiikka, koska luottamushenkilötkin omilla ratkaisuillaan edesauttavat tai estävät laadukkaan päivähoiton toteutumista. Laadun määrittelyssä nousee esille laatu-sanana monisäikeisyys; sen voi intuitiivisesti ymmärtää, mutta se tuntuu pakenevan tarkempia määritelmiä. Tämän luvun eräs ydinkohta on myös suomenjokelaisen päivähoiton toiminta-ajatuksen määrittely; taataan asiakkaille tarpeita vastaavat palvelut kohtuuhintaisina huomioiden laadulliset tavoitteet. Laadun määrittelyssä on kyse lapsen, perheen ja työntekijöiden hyvinvoinnista, jota määrittävät taustalla olevat perusarvot. Hyvä laatu ei synny yhdestä tekijästä. Tiivistäen voidaankin sanoa hyvän laadun tunnusmerkkeihin kuuluvan tasa-vertaisuus palvelujen saannissa, vuorovaikutus ja tiedonkulku eri tahojen kesken sekä työntekijöiden pätevyys työssään ja jatkuva arviointi.

3 PÄIVÄHOIDON LAADUN ARVIOINTI

Englanninkielisessä kasvatus- ja opetusalan kirjallisuudessa arviointia vastaavat termit ovat estimation, evaluation ja assessment. Myös Suomessa arvioinnin rinnalla käytetään termiä evaluointi. Koska selkeää yksimielisyyttä eri asiantuntijoiden kesken termien käytöstä ei ole, on lukijan Tauriaisen mukaan (1998a) vain pääteltävä asiayhteydestä, missä tarkoituksessa arvioinnista puhutaan. Estimointi tarkoittaa laajasti ottaen mahdollisimman totuudenmukaisen arvion antamista arvioitavan kohteen jostain tietyistä ominaisuuksista. Arviointi assessment-termin vastineena tarkoittaa arvioiden pohjalta tehtävää kokoavaa määritelmää tietyn asian tilasta. Arviointi ei tällöin välttämättä sisällä kannanottoa siihen, miten toivottavaa arviointitulokseksi on. (Tauriainen 1998a, 80.)

Dahlberg ja Åse'n (1994) pitävät varhaisopetuksen laadun arviointia evaluointina, sillä laadukkaan toiminnan määrittely perustuu arvoihin ja arvostuksiin. Hillsin (1993) ja Lahdeksen (1994) mukaan taas evaluointi nähdään usein laajemman tason arviointina. Tällöin arvioidaan esimerkiksi opetussuunnitelmaa ja sen toteutumista päiväkodin tasolla tai arvioidaan koko päivähoitojärjestelmää kasvatuksellisten tavoitteiden saavuttamisen, riittävyden ja tehokkuuden kannalta. (Tauriainen 1998a, 79-80.) Arvioinnissa voidaan erottaa seuraavat elementit: arvioinnin lähestymistavat, arvioinnin näkökulmat ja arviointikriteerit, arviointi- ja vertailuasetelmat ja tiedonhankinnan ja aineiston analyysin menetelmät. (Julkisten palvelujen arviointi 1998, 6-9).

Julkisten palvelujen, kuten päivähoidon, laatu määräytyy eri tavoin arvioivasta ryhmästä riippuen. Kärbyn (1992) mukaan oikeutta esiopetuspaikkaan on painotettu Ruotsissa, ja talouden tiukkenemisen myötä on asetettu vaatimuksia kustannustehokkuudelle. Esikouluopetukselle on laadittu pedagoginen ohjelma, jonka tarkoituksena on toimia normina ja tasoittaa mahdollisia laatueroja. Laatua tarkkaillaan ja arvioidaan niin sanotun *aktiivisen seuraamisen* avulla, millä tarkoitetaan virkamiesten vierailuja päiväkodeissa. (Kärby 1992, 76-77.)

Vuorela (1993, 24) erottaa neljä tapaa arvioida toiminnan laatua. Ensinnäkin laatua voidaan arvioida *asiakkaan kokemusten ja odotusten* perusteella. Toiseksi sitä voidaan arvioida *markkinavaliintojen* perusteella. Kolmantena kohtana hän mainitsee *asiantuntijuuden*, jolloin esimerkiksi henkilökunta määrittää, mitä on hyvätoiminta ja opetus. Neljänneksi laatua voidaan verrata *asetettuihin standardeihin*.

Barnett (1992) puhuu *objektiivisesta, suhteellisesta ja kehittävästä* laatukäsityksestä. Objektiivisen laatukäsityksen mukaan laatua pyritään arvioimaan määrällisesti eli sille määritellään yhteiset kriteerit. Suhteellisen laatukäsityksen mukaan taas yhtä ainoaa määritelmää laadulle ei ole, vaan laatu on sidoksissa arvoihin. Sen mukaan laatua voidaan määritellä myös määrällisesti. Kehittävässä laatukäsityksessä ei edellisistä poiketen pyritäkään vertailtavuuteen, vaan yhteisön sisäiseen kehittämiseen. (Barnett 1992, 45-52.)

3.1 Lasten päivähoiton ja esiopetuksen laatutavoitteet

Laatutavoitteet määrittävät varhaiskasvatuksen ja päivähoiton *tavoiteltavan tilan* ja näyttävät suunnan toiminnan kehittämiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 1999). Millaisia oppimiskokemuksia tulisi päivähoiton ammattilaisten tarjota tämän päivän lapsille valmistaessaan heitä elämään ja toimimaan 2000-luvulla? Mitä tavoitteita pienten lasten kanssa toimimiselle ja esiopetukselle tulisi asettaa? Michelsen kuvaa *tavoitteellista kasvatustyötä* pienten lasten ryhmissä toteuttettavana dialogipedagogiikkana näin:

1. Kasvattajilla on kasvatustyössään tavoitteet, joihin he pyrkivät.
2. Kasvattajat pitävät tavoitteiden saavuttamisen kannalta tärkeinä lasten ja aikuisten välisiä suhteita.
3. Kasvattajat näkevät perinteiset pedagogiset toiminnat (esim. piirtäminen, laulaminen, vesileikki, ja niin edelleen tärkeinä, mutta toissijaisina. Nämä toiminnot tulevat pedagogisesti merkittäviksi vasta kun ne ovat yhteydessä lapsen kasvatustapahtumaan kokonaisuutena.
4. Kasvattajat ovat tietoisia siitä, että kaikkein pieninkin lapsi tuntee iloa tutkiessaan ympäristöään, ja he sallivat lapsen itse kokeilla ja puuttuvat näihin tilanteisiin mahdollisimman vähän.
5. Kasvattajat pyrkivät eläytymään lapsen tilanteeseen ja toimintoihin ja yrittävät samanaikaisesti ohjata lasta eläytymään siihen, miltä muista voi tuntua.
6. Kasvattajat eivät näe päiväkotia vain lasten kasvuympäristönä, vaan myös aikuisten työpaikkana. Sentähden kasvattajat näkevät tärkeänä sen, että kasvatustyön aikana otetaan koko ajan huomioon sekä lasten että aikuisten tarpeet. (Michelsen 1978, 89-90.)

Michelsenin esittämät näkemykset tavoitteellisesta kasvatustyöstä pitävät sisällään jo aiemmin tekstissä esiin tulleet hyvälaatuisen päivähoitotoiminnan kriteerit eli kasvatustietoisuuden, vuorovaikutussuhteiden tärkeyden, ammatillisuuden havainnoida kasvatustapahtumaa, kasvattajan empaattisuuden ja herkkyyden lasta kohtaan sekä pyrkimyksen aikuisten työtyytyväisyyteen.

Suomessa jokaisella alle kouluikäisellä lapsella on subjektiivinen oikeus kunnalliseen päivähoitoon. Tämän päivähoitolakiin kirjatun oikeuden lisäksi tulisi systemaattisen laadunhallinnan myötä pyrkiä turvaamaan myös jokaisen lapsen oikeus laadultaan korkeatasoiseen varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen.

3.1.1 Euroopan Komission päivähoitolle asettamat kasvatustavoitteet

Euroopan Unionissa lasten päivähoito ja esiopetus ovat olleet kasvavan mielenkiinnon kohteena viime vuosien ajan. Lasten päivähoidon ja esiopetuksen laatutavoitteiden (1996, 5) mukaan pääasiallinen syy tähän eurooppalaisen ulottuvuuden kehittämiseen on unionin sitoutuminen naisten ja miesten yhdenvertaisen kohtelun saavuttamiseen työmarkkinoilla ja sen tosiasian myöntäminen, että muiden edellytysten ohella tämän päämäärän saavuttaminen vaatii turvallisen ja luotettavan päivähoitopalvelun järjestämistä vanhempien työssä olon ajaksi. Viime vuosien aikana Euroopan Unionin eri toimielimet ovat kiinnittäneet kasvavaa huomiota paitsi määrällisiin myös laadullisiin näkökohtiin päivähoito- ja esiopetuspalveluissa.

Euroopan yhteisöjen komission lastenhoitoa ja muita toimenpiteitä käsittelevä verkosto naisten ja miesten työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi valmisteli puolentoista vuoden ajan raporttia, jossa se esittelee neljäkymmentä tavoitetta seuraavilta alueilta: toimintalinjat, rahoitus, palvelutasot ja palvelumuodot, kasvatus ja esiopetus, henkilökunnan määrä, henkilökunnan työ ja koulutus, ympäristö ja terveys, vanhemmat ja yhteiskunta sekä suoritus.

Huhtikuussa 1991 Euroopan parlamentti hyväksyi päätöslauselman lastenhoidosta ja yhtäläisistä mahdollisuuksista. Siinä vaaditaan "kehitysdirektiiviä lastenhoitopalveluista takaamaan lapsille julkisista varoista maksettavat, yleisesti saatavilla olevat ja korkealaatuiset lastenhoitopalvelut vähintään kymmeneen ikävuoteen asti". Maaliskuussa 1992 ministerineuvosto hyväksyi neuvoston suosituksen lastenhoidosta, jossa painotettiin jäsenvaltioita kehittämään lastenhoitopalvelujaan. Suosituksen mukaan olennaisen tärkeää oli edistää lasten ja perheiden hyvinvointia ja varmistaa, että heidän erilaiset tarpeensa otetaan huomioon. Suosituksessa esitetään muun muassa seuraavat erityistavoitteet:

1. kohtuuhintaisuus,
2. palvelujen saanti sekä maaseudulla että taajamissa,
3. palvelujen järjestäminen erityistarpeita omaaville lapsille,
4. turvallisen ja luotettavan hoidon yhdistäminen pedagogiseen lähestymistapaan,
5. eri yhteistyötahojen läheinen vuorovaikutus,
6. palvelujen monipuolisuus ja joustavuus,
7. vanhempien valintamahdollisuuksien lisääminen,
8. palvelujen yhtenäisyys.

(Lasten päivähoidon ja esiopetuksen laatutavoitteet 1996, 5.)

Edellä kuvatut päämäärät eivät kuitenkaan synny itsestään, vaan niiden saavuttamiseksi tarvitaan määrättyjä edellytyksiä. Näihin edellytyksiin kuuluvat Lasten päivähoidon ja esiopetuksen laatutavoitteiden (1996,5) mukaan sisällölliset toimintalinjat, henkilökunnan soveltuvuus ja asianmukaiset työolosuhteet, tilojen tarkoituksenmukaisuus, päivähoitoa koskevan palvelun koordinointi, toimintalinjat päivähoitopalvelujen järjestämiseksi sekä suunnittelun, seurannan, tuen, koulutuksen, tutkimuksen, kehittämisen ja riittävän rahoituksen struktuuri.

Tätä raporttia tavoitteineen voidaan soveltaa päivähoitopalveluihin, joiden kohteena ovat erityisesti työssä käyvien vanhempien lapset, mutta raportin laatimisesta välittyy myös se näkökohta, että sitä voidaan soveltaa kaikkiin lasten päivähoito- ja esiopetuspalveluihin ja niiden kehittämiseen.

3.1.2 Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietinnön mukaiset kasvatustavoitteet

Päivähoidossa annettava hoito on ammatillista ja perustuu viimeisimpään tietoon hyvästä hoidosta ja lapsen kehityksestä. Hoidon tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen ja kasvun edistäminen. Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö (1980:31) muotoileekin päivähoiton yleistavoitteeksi *päivähoidossa olevien lasten kotien tukemisen näiden kasvatustehtävässä, yhdessä kotien kanssa lapsen monipuolisen ja sopusointuisen lapsen persoonallisuuden kehityksen edistämisen sekä erilaisista taustoista johtuvien kokemuserojen tasoittamisen yksilöllisellä tavalla* siten, että lapsen edellytysten mukaisesti ja kulttuuriperinteeseen nojaten turvataan lapsen fyysinen kehitys, ohjataan hänen sosiaalista kehitystään ja annetaan aineksia hänen henkiselle kehitykselleen.

Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietinnössä (1980) tuodaan päivähoitolakia (1973:36) laajemmin esiin suomalsien päivähoiton keskeisiä laatutekijöitä. Mietinnön suurimpana ansiona voitaneen pitää sitä, ettei siinä rajoituta ainoastaan kasvatustoiminnan käsittelemiseen, vaan tuodaan esille myös niitä tärkeitä näkökohtia, joiden avulla päivähoito voi toteuttaa kotikasvatusta tukevaa tehtävää ja muitakin tavoitteita, joita sen kasvatustyölle asetetaan.

Päivähoidon kasvatustavoitteet voidaan Päivähoidon kasvatustavoitetoimikunnan mietinnön (1980) mukaan jaotella seitsemään eri osa-alueeseen, joita ovat: uskonnollisen, eettisen, älyllisen, estettisen, emotionaalisen, sosiaalisen ja fyysisen kasvatuksen tavoitteet. Mietintö sisältää siis kaksi tapaa jäsentää päivähoitokasvatusta; *tavoitealueisiin liittyvä ja tavoitteiden toteuttamiseen liittyvä*. Yksittäisen toimintayksikön varaan jääkin sitten huolehtia riittävän tavoitteellisen työn toteuttamisesta.

3.1.3 Laadulliset kriteerit varhaisvuosien erityiskasvatuksessa

Päivähoidossa lapsille on järjestettävä heidän tarvitsemansa erityispalvelut riittävän varhaisessa vaiheessa. Mitä varhaisemmassa vaiheessa lasten erilaiset hyvinvointiriskit havaitaan ja aloitetaan kuntouttava varhaiskasvatus, sitä parempia tuloksia niin lapsen ja perheen kuin koko yhteiskunnankin kannalta voidaan saavuttaa.

Tauriainen (1998b, 45) esittääkin kysymyksen, tarvitaanko erityiskasvatukselle omaa laatukriteeristöä. On esitetty, ettei yleisiä varhaiskasvatukselle asetettuja laadullisen toiminnan kriteereitä voida soveltaa kaikilta osin erityiskasvatukseen, koska varhaiskasvatuksen perusorientaatiot poikkeavat toisistaan. Syynä tähän on nähty lasten erilaiset tarpeet, mutta myöskin kahden eri tieteenalan vaikutukset ammattikuntien ajattelun ja pedagogisten käytäntöjen erilaisuuteen.

Varhaiskasvatuksessa on yhä enemmän alettu huomioida lapsen yksilöllisyys, ja varhaisvuosien erityiskasvatuksessa taas yhä laajemmin toteuttaa *integraatiota* painottaen lapsen sosiaalisten vuorovaikutuskokemusten tärkeyttä. Tauriainen (1998b) mukaan integroitumisen mahdollisuudet ja edellytykset ovat olennainen osa laatukeskustelua. Integraation ohella on viime vuosina puhuttu myös *inklusiosta*, jolloin julkisesti järjestettävällä opetuksella ja kasvatuksella tulee olla valmiudet vastata kaikkien lasten opetuksellisiin ja kasvatuksellisiin tarpeisiin. Erityiskasvatuksen tulisi sisältyä yleiseen varhaiskasvatukseen. Sekä ympäröivän yhteisön että myös yksilön itsensä tulisi voida kokea, että hänen toimintansa on mielekästä ja arvokasta yhteisössä. Tämä on yksi kaikkien yhteisesti hyväksyttävissä oleva arvolause, joka ohjaa laadukkaan erityiskasvatuksen kriteerien määrittelyä. (Tauriainen 1998b, 45.)

Yhteiskunnassa vallitsevat yleiset arvostukset, erilaiset säädökset ja sopimukset sekä tutkimustieto muodostavat perustan laadunmäärittelylle. Tärkeää onkin kuulla myös niin sanotun ruohonjuuritason eli lasten vanhempien ja henkilökunnan käsityksiä siitä, millaista on hyvä toiminta. Keskeisinä laadunmäärittelyn ja -arvioinnin näkökulmina varhaisvuosien erityiskasvatuksessa pidetään Tauriainen (1998b) mukaan *perhekeskeisyyttä, inklusiivisuutta, lapsilähtöisyyttä ja palvelujen koordinoitua*. Arvioinnissa tulisikin hänen mukaansa tarkastella muuan muassa seuraavia asioita:

1. millaisia osallistumis-, vaikuttamis ja valintojentekomahdollisuuksia perheillä on,
2. millaista on pedagogisen vuorovaikutuksen laatu yksilöllisyyden, ikä- ja kehitystason, toiminnan merkityksellisyyden, toverisuhteiden, aloitteellisuuden ja onnistumisen kokemusten kannalta,
3. miten lapsen ja koko perheen liittymistä ja osallistumista ympäröivään yhteisöön tuetaan,
4. miten taataan eri tahojen eheä, jatkuvuuden turvaava ja vastuullinen palvelujen tarjonta.

Tauriainen pitää tärkeänä, että vanhemmat otetaan toiminnan arvioinnin lisäksi myös uusien toimintojen ideointiin. (Tauriainen 1998b, 45.) Myös Pietiläinen tuo esille varhaisvuosien palvelujen keskeinä laatutekijöinä asiakaslähtöisyyden ja perhekeskeisyyden. (Pietiläinen 1998, 63.)

Integraatioajattelu edustaa yleistä normalisaatioperiaatetta vammaisten kohtelussa. Aiemmin oli tapana pitää lapsia joko "normaaleina" tai erityisopetusta tarvitsevinä, kun nyt taas tiedostetaan lasten yksilölliset erot ja tarpeet. Arvioitaessa lapsen ja nuoren sosialisatiotapahtumaa ekologisesta näkökulmasta tulee Bronfenbrennerin (1996) mukaan pohtia, miten lapsesta tulee sellainen, mitä hän ei vielä ole. Kehitystapahtuman ymmärtäminen ja tieto siihen vaikuttavista seikoista on kasvatustapahtuman onnistumisen keskeinen kysymys. Myös erityistä tukea tarvitsevan lapsen tarkastelussa tulisi muistaa kokonaisvaltainen näkemys lapsesta ekosysteeminsä jäsenenä, jossa perhe, päiväkotiki, koulu ja yhteiskunta toimivat yhdessä lapsen parhaaksi.

Mitkä ovat opettajien käsitykset integraatiosta? Suomalaisessa tutkimuksessa Saloviidan (1993) tiedustellessa vammaisten oppilaiden erityisopettajilta (erityisopettajien määrä = 79) ja vanhemmilta (vanhempien määrä = 79) erityisopetuksen käytänteiden koettua tärkeyttä noin puolet vanhemmista ja kolmasosa erityisopettajista kannatti kaikkien

vammaisten sijoittamista normaaliluokkaan. Opettajien suhtautumista integraatioon ovat tutkineet Yhdysvalloissa Scruggs ja Mastropieri (1996), ja he ovat raportoineet luokanopettajien ja yleisopettajien käsityksiä, mielipiteitä ja kokemuksia erityisopetusta tarvitsevien oppilaiden opettamisesta luokissaan (oppilaiden määrä = 10560 vuosina 1958-1995). Riippuen oppilaan vammasta noin kaksi kolmesta opettajasta suhtautui integraatioon hyväksyvästi ja puolet opettajista oli valmis aloittamaan integraation. Noin puolet arvioi erityisoppilaiden hyötyvän integraatiosta, mutta vain muutamat pitivät täysaikaista normaaliluokkasijoitusta parhaana opetusympäristönä vammaiselle lapselle. Vajaa puolet opettajista arvioi erityisoppilaasta olevan "harmia" tai "häiriötä" luokassa. Aikaa oppisisältöjen syvälliseen opettamiseen opettajat totesivat olevan liian vähän. Selvä enemmistö opettajista piti taitojaan riittämättöminä, ja he kokivat resurssipulaa; erityisesti kaivattiin lisähenkilöstöä. (Scruggs ja Mastropieri 1996, 59-74.)

Integroinnin varhaiskasvatuksessa tulisi ensisijaisesti olla pedagogista eikä opetussuunnitelmallista. Opetuksesta huolehtiminen kunkin lapsen *yksilöllisten erityistarpeiden* mukaan on kasvatustilanteissa tapahtuvaa työntekijän luovaa toimintaa, jota voidaan eritellyllä opetussuunnitelmalla tukea. Päivähoidon kasvatustavoitteita toteuttavalla varhaiskasvattajalla on kuitenkin omassa keskusaihetyyppisessä toimintasuunnitelmassaan itse asiassa integroitu opetussuunnitelma. Tavoitesuunnitelman taustalla oleva väljä päivähoidon kasvatustavoitteisto (Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980:31) jättää lopultakin aina kasvattajan ratkaistavaksi kysymykset, kuinka paljon tietyn tavoitealueen asioita tulee ottaa esille ja minkä aikaa tietyn tavoitealueen toimintoja kunkin lapsen kohdalla tulee harjoittaa.

Varsinaisina edellytyksinä todellisen integraation kehittymiselle Hautamäki, Lahtinen, Moberg ja Tuunainen (1993, 150.) näkevät, että työyhteisössä vallitsee *yleinen integraatiota koskeva filosofia*. Integraatio ei voi kehittyä, ellei koko työyhteisö hyväksy ajatusta integraatiosta ja sitä edellyttävistä toimenpiteistä. Erityisesti tulee kiinnittää oppimisympäristössä huomiota *positiiviseen vuorovaikutukseen ja ystävyyssuhteiden luomiseen* niin vammaisten kuin ei-vammaistenkin lasten välillä. Ja tietysti on huolehdittava kaikkien lasten tarvitsemasta hyvästä kasvatuksesta ja opetuksesta. Jokaisen lapsen (oppilaan) yksilölliset tarpeet on Hautamäen, Lahtisen, Mobergin ja Tuunaisen (1993, 132) mukaan otettava huomioon itse opetustapahtumassa. Tämä pitää sisällään opetussuunnitelman, kasvattajan ammattiosaamisen, opetusvälineet ja materiaalit, lisäpalveluja koskevat yksilölliset vaatimukset ja käytettävän ajan tarpeen.

3.2 Laadun arvioinnin rakentuminen päivähoidossa

Englannissa julkistetussa tutkimuksessa on käynyt ilmi, että päivähoidon laadun säilyttämisen ja kehittämisen kannalta on oleellista, että annettua päivähoitoa seurataan ja arvioidaan alle viisivuotiailla. Tutkimukset ovat osoittaneet suurta korrelaatiota annetun hoidon ja lasten kehittymisen välillä. Tärkeitä tekijöitä ovat tällöin olleet suotuisa lapsi-työntekijä -suhde, hoidon tasapainoisuus ja aikuisen herkkyyys lasta kohtaan. (Mooney ym, 1997, 27.)

Tutkimukset ovat Muntonin, Mooneyn ja Rowlandin (1995) mukaan osoittaneet, että hyvälaatuinen päivähoito vaikuttaa positiivisesti lapsen kehitykseen. Englannissa

säädettiin vuonna 1989 laki lastenhoidosta (the Children Act), joka vaatii, että jokaisen, joka hoitaa lapsia palkkaa vastaan yli kaksi tuntia päivässä, täytyy rekisteröityä paikallisviranomaisille. Kun intressiryhmien huomio kiinnittyy laadun kehittämiseen, lisääntyy myös tarve määritellä tarkemmin sana laatu. Yleensä laadun mittarina käytetään lopputulosta. Hyvälaatuinen hoito maksimoi päivähoitossa olevan lapsen älyllisen ja fyysisen kehityksen. Tällöin laatu voidaan määritellä lapsen kyvyillä. Toisaalta tällaisessa mittarissa on useita ongelmia. Mutta voidaanko esimerkiksi päiväkotia, jonka aukioloajat ovat epäedulliset ympäröivälle yhteisölle, pitää sellaisena, joka tarjoaa laadukasta palvelua. (Munton ym. 1995, 11-12.)

Pence ja Moss määrittivät laadun relatiiviseksi, arvoperustaiseksi käsitteeksi, joka on mielletävä kokonaan subjektiivisesti. Lapsilla, heidän vanhemmillaan ja päivähoiton työntekijöillä on kaikilla oma näkemyksensä siitä, mitä he pitävät hyvälaatuisena päivähoitona. Tällöin vaaditaan uusi laatuparadigma, jonka tulee ottaa huomioon kaikkien niiden mielipiteet, joilla on tekemistä lastenhoidon kanssa. Sen tulee myös heijastaa kaikkia niitä arvoja, uskomuksia ja kiinnostuksia, joihin määritelmät perustuvat. Tätä paradigmaa kutsutaan inklusiiviseksi paradigmaksi. Voidaan sanoa, että laatu käsite riippuu jokaisen omista arvoista ja perspektiiveistä. Inklusiivisen paradigman implisiittisesti esittämä toteamus on että yhden laatumääritelmän etsiminen on hedelmätöntä. Samoin kuin laatu käsitteen perspektiivit eroavat sekä eri ryhmien sisällä että niiden välillä, eroavat myös määritelmät. Tarvitaankin yleisesti hyväksytty käsitteellinen runko, jonka puitteissa kaikki laadun eri määritelmät voidaan selittää. (Munton ym. 1995, 12-13.)

Useimmiten lainatuksi tutkijaksi laatuvaruutuksen (quality assurance) alalla Munton ym. (1995) esittelevät Avedis Donabedianin. Hänen työnsä laatuvaruutuksen menetelmien kuvaamisessa ja kehittämisessä sairaanhoidon alalla on muodostunut suuressa määrin alan standardiksi. Donabedian on kuvaillut sairaanhoidon tekniseksi toimenpiteeksi, ihmisten väliseksi viestinnäksi (prosessi) ja niiksi olosuhteiksi jossa toimenpide suoritetaan ja viestintä tapahtuu (rakenne). Tuon määritelmän mukaan on havaittavissa yhtäläisyyksiä päivähoiton ja sairaanhoidon välillä. Päivähoiton tarjoaminen on ilman muuta tekninen toimenpide. Tätä heijastaa se, että työntekijöiden koulutuksen tärkeys laadun tarjoamisessa on laajalti hyväksytty. Henkilöiden välinen kanssakäyminen, pääasiassa lasten ja aikuisten välillä tapahtuva, on jo kauan ymmärretty muodostavan tärkeän osan lastenhoidosta. Lopuksi ympäristö, jossa päivähoitoa tarjotaan, on myös suuri huolenaihe. Syvimmiltään laadukas hoito on synonyymi puhtaalle, turvalliselle ja stimuloivalle ympäristölle. (Munton ym. 1995, 14.)

Päivähoitossa erotetaan Mooneyn, Muntonin, Rowlandin ja Mc Gurkin (1997) mukaan hyvin usein *rakenne, prosessi ja tulos*. Rakenne viittaa päivähoiton kestävämpään luonteeseen kuten pääsyyn leikkiloihin, hoitajien koulutukseen ja kokemukseen, toiminnan periaatteisiin, ja menettelytapoihin. Prosessi viittaa päivähoitossa muun muassa ryhmäkokoon, lasten ja aikuisten interaktioon sekä lasten päivittäisiin aktiviteetteihin, jotka eivät ole vakinaisia. Tuloksesta puhuttaessa puhutaan päivähoiton vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Käsitteellinen runko ei ole laadun määritelmä. Sen sijaan se on työkalu, jonka avulla kuvataan laadun erilaiset määritelmät. Seuraavassa esitän suomen kielelle kääntämäni päivähoiton laadun arvioinnin käsitteellisen rungon.

TAULUKKO 1 Päivähoidon laadun arvioinnin käsitteellinen runko (alkuperäinen: Mooney ym. 1997, 29-30)

	rakenne	prosessi	tulos
Vaikutavuus Effectiveness	henkilökunnan taso koulutus varustetaso (hieno/karkea motoriikka Leikkialueille (sisä/ulko) pääsy	ryhmäkoko lasten stimulointi kasvatuksellinen panos kokemuksen määrä lasten aktiviteetit kielen/pohdinnan stimulointi	kehitysoptimien saavuttaminen esimerkiksi kielellinen kehitys
Hyväksyttävyyys Acceptability	ympäristöllinen turvallisuus lapsikeskeinen ympäristö ystävällinen ilmapiiri vanhemmat otetaan huomioon	lapsen kehitystä seurataan ja siitä keskustellaan vanhempien kanssa turvallisuusnäkökohdat otettu huomioon positiivinen henkilökunta/vanhempisuhte	turvallinen ympäristö vanhemmat otettu huomioon toiminnassa
Tehokkuus Efficiency	kohtuuttomuuden välttäminen rakenteissa, tarvikkeissa sekä henkilöstössä	henkilökunta lapsi/aikuinen -suhdeluku sijaisten käyttö	kustannukset per lapsi
Pääsy Access	aukioloajat vapaat paikat vapaista paikoista tiedottaminen	hakemusten määrä vs. hylättyjen hakemusten määrä	mitä tapahtuu lapsille, joiden hakemus hylätään paikan ollessa täysi
Tasa-arvoisuus Equity	erityislapsista huolehtimisen toimintaperiaatteet	erityislapsista huolehtiminen	onko todisteita tulosten vinoutumisesta
Relevanssi Relevance	laajat päämäärät, jotka heijastavat vanhempien ja yhteiskunnan tarpeita	yhteistyö kasvatusammattilaisten ja vanhempien kesken	kuinka paljon todellista vaikutusta päivähoidosta on lapsille ja vanhemmille

Laadun arvioinnin käsitteellisellä rungolla tulisi Muntonin ym. (1995) mukaan olla useita eri ominaisuuksia. Seuraavassa on lueteltu jotain pääpiirteitä. Jotta käsitteellistä runkoa voitaisiin hyödyntää käytännössä, sen tulisi: 1) olla validi useamman ryhmän kesken, 2) tunnistaa se tosiasia, että laatu on moniulotteinen käsite, 3) sisällyttää kaikki ne laadun eri perspektiivit, joita eri intressiryhmillä on, 4) olla tehokas herättämään laatu-tietoisuutta ammattikasvattajissa, 5) kyetä mahdollistamaan laadun eri osa-alueiden tunnistaminen ja kehittäminen, 6) olla relevantti ei ainoastaan laatu-arvioinnille vaan myös laadun kehittämiseksi, 7) mahdollistaa laatuajattelun selkeyttäminen ja laajentaminen, aikaansaada keskustelua niistä olettamuksista ja arvoista, jotka ovat pohjana erilaisille käsityksille laadusta ja houkutella ryhmien edustajia entistä enempään reflektioon, 8) olla sopiva käytännössä eri lastenhoitomuotoihin. (Munton ym. 1995, 14.)

Munton ym. (1995) vertaavat päivähoitoa ja sairaanhoitoa. Erona he näkevät esimerkiksi sen, etteivät kaikki tarvitse mahdollisuutta päivähoitoon, kuten he tarvitsevat mahdollisuuden sairaanhoitoon. Mutta yhteneväisyyksiäkin on monia. Molemmat tarjoavat useiden mielestä välttämättömiä palveluja, molemmissa on niinkään otettu käyttöön laatuajatteluun pohjautuva kehittäminen ja molemmat ovat isojen muutosten kourissa yksityisen sektorin läheistyessä näitäkin toimintoja. (Munton ym. 1995, 14.)

Myös Donabedian kuvailee laadun kolmea ulottuvuutta; rakennetta, prosessia ja lopputulosta. Rakenne viittaa hoidon tarjonnassa käytettyihin resursseihin, hoitoympäristön vakaampiin puoliin. Sitä kuvaillaan niiden henkilöiden ominaisuuksiksi, jotka tarvitsevat hoitoa ja niiksi tiloiksi, joissa hoitoa järjestetään. Prosessi taas viittaa niihin toimintoihin, jotka ovat osana hoitoa. Nämä ovat luonteeltaan behavioristisia ja siten vähemmän vakaita hoidon tarjonnan elementtejä. Lopuksi lopputulos (outcome) kuvataan hoidon tarjoamisen aiheuttamana seurauksena terveydelle. (Munton ym. 1995, 14.)

ECERS-mittari, Early Childhood Environment Rating Scale, arvioinnin välineenä

ECERS-mittarin ovat kehittäneet Thelma Harms ja Richard M. Clifford vuonna 1980 USA:ssa, mutta sitä on käännetty ja muokattu monen maan päivähoitoon tarpeisiin. Mittari on käännetty myös ruotsiksi ja sitä on käytetty Kärbyn (1992) mukaan ruotsalaisen päivähoitoon arviointiin. Mittarin käyttö edellyttää, että henkilöstö on sopinut toimintatavat tietyn tilanteen varalle etukäteen. Tämä laatumittari on luotu lapsen kehityksen pohjalta ja se on tarkoitettu lapsen päivähoitoympäristön laadun arviointiin. Asteikossa huomioidaan tilankäyttö, materiaalit ja kokemukset, joilla lasten kehitystä edesautetaan, päivittäinen ajankäyttö sekä lasten ohjaus ja valvonta. Mittarin käyttö perustuu pääasiassa observointiin ja opettajille soitettuihin tarkentaviin lisäkysymyksiin. Arvioitavia kohtia on yhteensä 37, jotka on ryhmitelty seitsemään laajempaan osa-alueeseen, joissa arvioidaan kokonaisuutta, ei yksittäistä lasta. Kehityskohteet ovat: 1) rutiinitoimet (saapuminen, kotiinlähtö, ateriat, lepo, hoitotoimet), 2) lasten välineet ja tilat (rutiineille, oppimiselle, ryhmiin jajautumiselle), 3) kielellisesti kehittävät kokemukset (ymmärrys, aktiivinen opiskelu, vapaa keskustelu), 4) motoriset aktiviteetit (motoriset harjoitukset, ohjaus, pinnat ja materiaalit, varusteet, aika), 5) luova toiminta (materiaalin käytön saatavuus, musiikki, rakentelu, hiekka/vesi, draama, mielikuvitus), 6) sosiaalinen kehitys (mahdollisuus aloitteisiin, ryhmätoiminta, kulttuuriset kokemukset) ja 7) henkilökunnan tarpeet (kurssit, jatkokoulutus, työolosuhteet, yhteistyö vanhempien kanssa. Edellä olevien lisäksi tarkastellaan sellaisia kohteita kuin; tunneilmastoa, suunnittelun taitamista ja lasten tarpeisiin erityisellä tavalla vastaamista. Tutkimuksissa on mittaria käytetty antamaan kokonaisnäkemys esikoulukokonaisuuden pedagogisesta laadusta. (Kärby 1992, 110-111.)

Kärby (1992) esittää tärkeimpänä kysymyksen, kehittykö lapsi paremmin ympäristössä, jossa ECERSin mukaan on korkea pedagoginen laatu. Tutkimuksien mukaan lapset, jotka olivat ECERSillä määriteltynä korkealaatuisissa esikouluympäristöissä, saivat parempia tuloksia lähinnä kielellisissä ja sosiaalisissa testeissä. Useissa tutkimuksissa on todettu, että lasten älyllisillä saavutuksilla on todettu olevan yhteyttä vanhempien koulutustaustaan. Tähän taustaan verrattuna esikouluympäristön vaikutus näyttelee vain pientä roolia. Tämä pitää paikkansa niin sanottujen tavallisten kotien kohdalla. USA:ssa tehtyjen tutkimusten mukaan köyhistä ja laiminlyödyistä ympäristöistä tulevien lasten

kohdalla esikoulujen vaikutus oli suurempi kuin paremman elintason ja koulutuksen omaavien vanhempien lapsilla Teollisuusmaiden kuten Ruotsin kohdalla on todettu ECERSin mukaan olevan tietyn yhteyden päiväkodin organisaation ja henkilökunnan professionaalisen laadukkuuden välillä. Paremmiin koulutettu henkilöstö kykenee luomaan laadullisesti hyvän kehitysympäristön lapsille. Koulutuksen tyyppi on tärkeämpää kuin koulutuksen määrä. Suuret lapsiryhmät (ryhmässä 20-25 lasta) todettiin keskimäärin heikompilaatuisiksi pedagogisuudeltaan kuin pienemmät lapsiryhmät. (Kärby 1992, 112-113.)

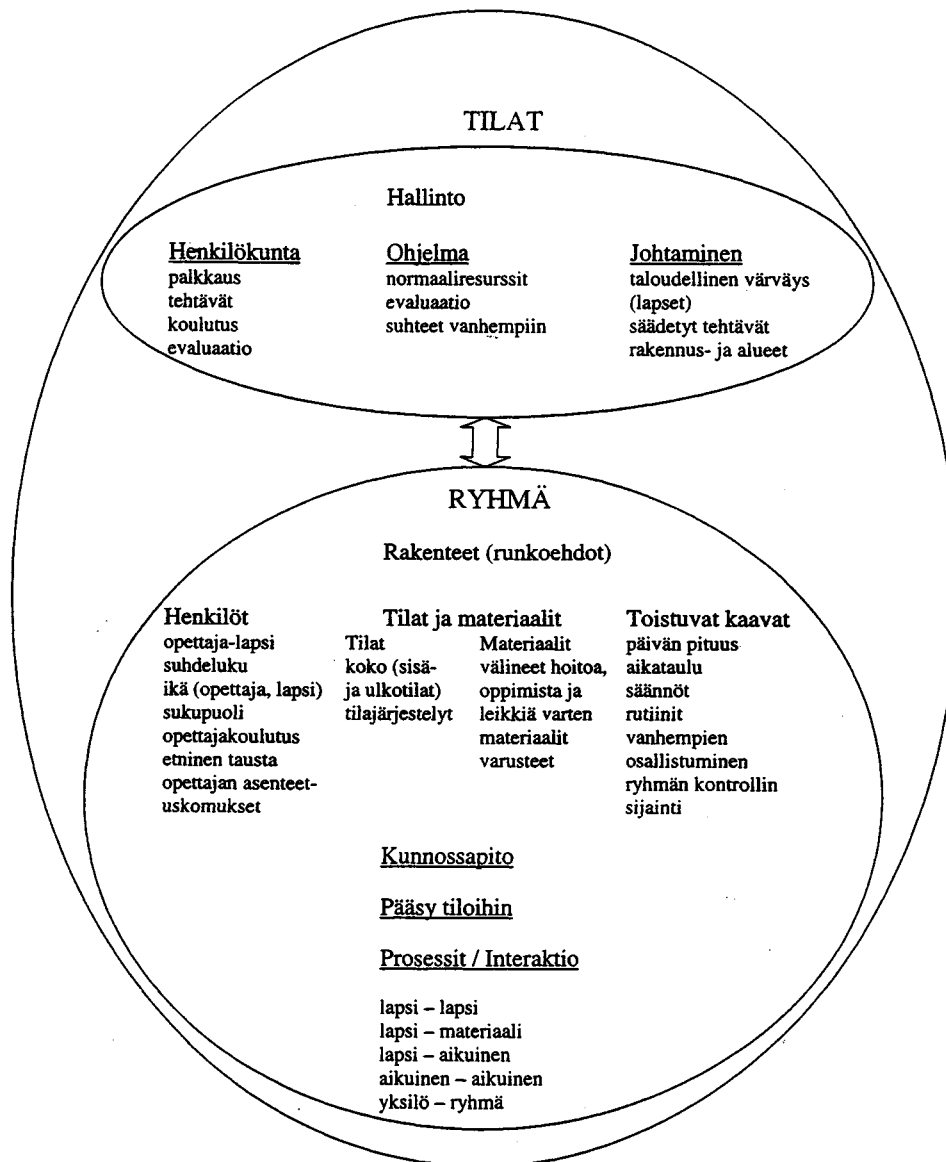
LIS-YC, Leuven Involvement Scale for Young Children -mittari arvioinnin välineenä

Ramsdenin (1997) mukaan LIS-YC-mittarin kehitti Laevers vuonna 1994 ja siinä pyritään arvioimaan päivähoiton laatua pedagogisen prosessin ja lasten näkökulmasta. Tärkeää on se, mikä lapsen sitoutuneisuuden taso on suhteessa hänen toimintaansa. Juuri tämä sitoutumisen taso määritellään toiminnan laadukkuudeksi. Leavers loi uudistusmielisen kokeellisen opetuksen teorian (Theory of Experiential Education or EXE) vuonna 1976 löytääkseen vastauksen kysymykseen, mistä koostuu hyvä laadukas opetus. Hänen mielestään se rakentuu sitoutuneisuudesta oppimisprosessiin, johon kuuluu: a) inhimillisen toiminnan laatu, jolle on tyypillistä keskittyminen ja sitkeys, b) korkea motivaatio, c) voimakas havintokyky, d) tarkoituksenmukaisuuden kokemus, e) voimakas energia, f) voimakas tyytyväisyyden aste perustuen ihmisen perustutkimustarpeeseen Toimintaan paneutuminen ei ole mahdollista, jos tehtävä ei tarjoa riittävästi haasteita tai on liian vaikea. (Ramsden 1997, 13-14.)

Sitoutuneisuutta mitataan LIS-YC-mittarissa viidellä eri tasolla, jotka ovat: 1-taso) ei toimintaa, lapsi oli passiivinen ja tuijotti avaruuteen, 2-taso) usein keskeytyvä toiminta, puolet ajasta epäaktiivista, lapsi ei palaa häirinnän jälkeen toimintaan, 3-taso) toimii rutiinitasolla, ei todellisia sitoutumisen merkkejä, vähän edistystä, 4-taso) intensiivisiä hetkiä toiminnassa, ympäristön houkuttelevat ärsykkeetkään eivät saa lasta irti toiminnasta ja 5-taso) täydellinen paneutuminen, keskittyminen, luovuus ja jatkuvuus tyypillistä. (Ramsden 1997, 14.)

LIS-YC-mittaria käytettiin apuna Iso-Britanniassa toteutetussa laajassa ELL-laadunkehittämissuoritusprojektissa (Effektive Early Learning) vuonna 1995. Ramsdenin (1997) artikkelissa kerrotaan tutkimuksesta, jonka tarkoituksena oli auttaa leikkiryhmässä toimivia aikuisia parantamaan päivähoitossa olevien lasten oppimiskokemuksia. Tutkimus hyödynsi ja toi esiin sitä Pascalin ynnä muiden tehokkaan alkuoppimisen laadun arvioinnin ja kehittämisen prosessin vaikutusta, joka sillä havaittiin olevan leikkiryhmässä toimiviin ihmisiin ja heidän toimintaansa. Tuloksena oli positiivinen vaikutus toimintaan ja lasten oppimiseen. Tuo tutkimus suoritettiin 3-4-vuotiaiden leikkiryhmässä, jossa ei ollut erityishoitoa vaativia lapsia ja joista 25 prosenttia tuli yksinhuoltajaperheistä. (Ramsden 1997, 7-10.)

Rosbach, Clifford ja Harms (1991) yhdistävät rakenne- ja prosessulottuvuudet kuvatessaan laadun arvioinnin teoreettista mallia, kuten seuraavasta suomen kielelle kääntämästäni kuviosta voi havaita.

KUVIO 2 Laadun arvioinnin teoreettinen malli (alkuperäinen: Rossbach, Clifford ja Harms 1991, 15)

Perustuen ekologiseen lähestymistapaan malli kuvaa päivähoiton rakenteellisia elementtejä kuten fyysistä ympäristöä, materiaaleja, aikataulua, suhteita ja ihmisiä.

Prosessin elementtejä kuvataan havainnoitaviksi prosesseiksi tai interaktoiksi, joissa on mukana sekä ihmisiä että materiaaleja. (Munton ym. 1995, 14-15.)

Amerikkalainen organisaatio NAEYC (National Association for Education of Young Children) on eräs tunnetuimmista laadun luokittelujen luojista. Laadun kriteerit perustuvat tutkimuksiin, joissa esikoulun henkilökunnalta kyseltiin todellista asioiden tilaa. Kriteerit rankattiin sen mukaan miten merkityksekkäitä ne olivat. Nämä 10 laadun kriteeriä ovat hyvin tunnettuja kaikille, jotka työskentelevät esikoulussa: 1) henkilökunnan ja lasten välinen vuorovaikutustapa, 2) tavoitteet, suunnittelu ja idearunas tausta toiminnoille, 3) kontaktit vanhempiin, 4) henkilökunnan kompetenssi ja mahdollisuus itsensäkehittämiseen/ jatkokoulutukseen, 5) johtaminen ja hallinto; jossa a) taloudelliset ehdot, jotka takaavat korkean laadun, b) hyvä yhteys henkilökunnan kesken, joka työskentelee lasten kanssa, c) hyvät yhteydet lähiympäristöön, d) talousarvion pysyvyys, joka tahtoo sanoa, ettei se muutu oleellisesti vuodesta toiseen, e) hyvä henkilöstöpolitiikka, 6) henkilötiheys ; 1:4 / 1-3 -vuotiailla ja 1:10 / 4-6 -vuotiailla, 7) fyysinen ympäristö, 8) terveys ja turvallisuus, 9) ruoka ja ravinto ja 10) arviointi. (Johansson 1995, 94.)

Laadunarviointimallia käytettäessä on Tauriaisen (1998) mukaan hyvä muistaa niiden *kulttuurisidonnaisuus*. Ne on luotu aina tiettyssä kulttuurissa, tiettynä aikana ja tietyn resurssien. Lisäksi ne ovat joidenkin asiantuntijoiden luovuuteen ja täysin heidän omiin käsityksiinsä perustuvia. Tauriainen muistuttaaakin, että valmiisiin laatukriteereihin perustuva yksipuolinen arviointi voi estää näkemästä ja luomasta vaihtoehtoisia malleja, jotka soveltuisivat omaan kulttuuriimme huomioiden kasvatustalouden ja resurssimme paremmin. Laatuun johtaa monia erilaisia reittejä. (Tauriainen 1998a, 84-85.)

Arviointi on aina yhteydessä siihen, mitä pidämme arvokkaana. Arviointi on luonnollista ja se kuuluu ihmisen olemukseen. Arviointi edellyttää arviointiperusteiden määrittämistä ja siinä on kyse asioiden tai suoritusten vertaamisesta johonkin. Turusen (1992) mielestä myös *arvostukset vaikuttavat* arviointiin ja päätöksentekoon. Ihmiset asettavat eri asiat mielessään jonkinlaiseen arvojärjestykseen. Tämä koskee niin taloutta, tiedettä, taidetta kuin kasvatustakin. Arvioinnissa käytettävät perusteet saattavat olla selkeitä tai tuntumaan pohjautuvia ja epämääräisiä. Lisäksi perineteet ja erilaiset koulukunnat vaikuttavat arviointiperusteisiin. Koko inhimillinen elämä perustuu jatkuvaan toiminnan arviointiin. Näin ajatellen yhteiskunta ja ihmisen elämä ilmentävät arvostuksia. (Turunen 1992, 15-16.)

Linnakylä (1998) näkee arvioinnin parhaimmillaan edistävän eettisiä ja moraalisia arvoja ja ihanteita. Jaloimmillaan arviointi tavoittaa toiminnan todellisen laadun, kuten tärkeimmät sisällöt ja tuo esiin ja selvittää syy- ja seuraussuhteita aidoissa ympäristöissä. Se on myöskin teknisesti luotettavaa, virheetöntä ja uskottavaa sekä arvioitavien etua kunnioittavaa. Pahimmillaan arviointi voi tukea sellaisia arvostuksia, jotka eivät ole yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme suotavia. (Linnakylä 1998, 176.)

QIAS, Quality Improvement and Accreditation System, arvioinnin välineenä

Toteutukseltaan kattavimpana kansallisista laatumittareista voidaan pitää Australian QIAS-laadun arvioinnin mallia. (Hujala ym, 1998, 203.) Seuraavassa kuviossa esitän

edellä mainittuun laadun arvioinnin malliin nojautuen päivähoidon laadukkuutta tukevat ja määräävät tekijät, jotka johtavat hyviin kehityksellisiin tuloksiin. (Tully 1993, johdanto.)

KUVIO 3 QIAS- laadun arvioinnin malli (alkuperäinen: Tully 1993, johdanto)

Päivähoidon laatua eri näkökulmista tarkastelleet tutkimukset ovat osoittaneet, että laatua arvioitaessa voidaan erottaa näkökulmiltaan neljä erilaista laatutekijää. Hujala, Puroila,

Parrila-Haapakoski ja Nivala (1998) mainitsevat päivähoidon laadunarvioitimmallisissaan seuraavat:

1. päivähoidon laatua säätelevät *puitetekijät* (reunaehdot),
2. toiminnallisesti laatua säätelevät *välilliset tekijät*,
3. kasvatusprosessiin liittyvät *tekijät*,
4. tuotoksen taso eli *vaikutukselliset tekijät*.

Nämä tekijät muodostavat kokonaisuuden, jonka pohjalta voidaan kokonaisvaltaisesti arvioida päivähoiton laatua. Eri laatutekijät ovat riippuvaisia toisistaan siten, että edellytyksenä laadukkaille vaikutuksille on prosessi, joka ohjautuu välillisesti vaikuttavista tekijöistä ja on enemmän tai vähemmän puitetekijöiden säätelemä. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala, 1998, 188.)

3.2.1 Rakenne- eli puitetekijät

Hoitoaikojen sopivuus

Työelämän muutokset näkyvät päivähoitossa. Ilta-, viikonloppu- ja yöhoiton tarve on lisääntynyt sekä suurissa että pienissä kunnissa. Viimeisimmän selvityksen mukaan vain noin puolet kunnista pystyy tarjoamaan paikan epätyypilliseen aikaan. Useimmat päiväkodit noudattavat aukioloaikoja, jotka palvelevat päivätyössä käyviä perheitä. (Varhaiskasvatustyöryhmä 1999, 7; Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala 1998, 190.) Hoitoaikojen sopivuus laatutekijänä korostuu erityisesti vanhempien näkökulmasta. Vanhemmat eivät voi aina valita haluamaansa hoitopaikkaa ja hoitomuotoa omien työvuorojensa takia. Vaikka päivähoitojärjestelmän tuleekin vastata perheiden erilaisiin hoitotarpeisiin, se ei voi "sokeasti" olla vastaamassa kaikkiin tarpeisiin, joita työelämä sille perheiden kautta kanavoi.

Hoitosuhteen pysyvyys

Melhuis (1993) on tutkimuksillaan osoittanut lasten hoitosuhteen pysyvyyden erääksi laadulliseksi puitetekijäksi. Hänen mukaansa pienet lapset reagoivat erilailla pysyviin hoitajiin kuin vaihtuviin aikuisiin. Pysyvän hoitosuhteen myötä aikuiset oppivat ymmärtämään pienen lapsen kommunikaatiota ja hänen käyttämiään ilmaisuja, jolloin he pystyvät reagoimaan lapseen herkällä ja asianmukaisella tavalla. (Melhuis 1993, 19-32.) Myös Hujalan, Huttusen, Parrila-Haapakosken ja Nivalan (1998, 190) mukaan lapset ottavat kaksinkertaisesti enemmän kontakteja pysyviin aikuisiin kuin väliaikaisiin työntekijöihin.

Lapsiryhmän koko

Lapsiryhmässä aikuisella tulee olla mahdollisuus jokaisen lapsen huomioimiseen eli lasten lukumäärä lasta kohden ei saa olla liian suuri. Hujala-Huttusen ja Tauriaisen (1995,11) mukaan kansainvälisesti vertaillen Suomen suhdeluku "yhtä koulutettua aikuista kohden seitsemän lasta" näyttää numeroina hyvältä, mutta tuo luku tulee suhteuttaa lapsen päivähoitotodellisuuteen. Meillä kuten monissa muissakin maissa lasten päivähoitossa oloaika saattaa venyä varsin pitkäksi, jolloin saatavilla olevan aikuisen merkitys kasvaa. Niirasen (1987) saamien tutkimustulosten mukaan pienissä ryhmissä lapset osallistuivat enemmän toimintaan esittäen omia ajatuksiaan, keskittyen puuhiinsa ja toimien yhdessä.

Pienissä ryhmissä aikuiset eivät pelkää valvoneet lasten toimintaa, vaan myös osallistuvat siihen. Aikuinen-lapsi -suhdeluvulla havaittiin olevan vaikutusta myös niin lasten kuin aikuisten käyttäytymiseen. Henkilökunnan lisäämisen todettiin vähentävän lasten käyttäytymishäiriöitä ja ahdistuneisuutta. Samoin asenteet vanhempia kohtaan tulivat myönteisimmiksi. (Niiranen 1987, 18-21.)

3.2.2 Prosessia tukevat eli välillisesti ohjaavat tekijät

Yhteistyö

Suomalainen päivähoitotutkimus on pyrkinyt lisäämään vanhempien kuulemistä ja vaikutusmahdollisuuksia päivähoiton laadun kehittämiseksi. Tätähän korostaa myös päivähoitolaki sekä suomalaisen päivähoitokasvatuksen taustalla nykyään oleva ekologiseen ajatteluun perustuva kontekstuaalisen kasvun teoria. Podmore (1993) päätyy vedoten muun muassa pohjoismaiseen päivähoitotutkimukseen nostamaan kodin ja päivähoiton yhteistyön keskeiseksi päivähoiton laatua selittäväksi tekijäksi. Lapsen vanhempien ja päivähoitohenkilöstön yhteistyö, silloin kun lapsi elää näiden kahden kasvuympäristön vaikutuspiirissä, on lapsen tasapainoisen kasvun, kehityksen ja päivähoitossa viihtymisen perusnäkökohta. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala 1998, 190.)

Työyhteisötekijät

Palmerusin ja Hägglundin tutkimus (1991) korostaa erityisesti henkilökuntaan kuuluvien työntekijöiden keskinäisen yhteistyön merkitystä laatutekijänä. Se osoittaa, että lapsilähtöiset toiminnot ja lasten keskinäinen vuorovaikutus lisääntyivät aikuinen-lapsi -suhdelukuun vaikuttamalla vain siinä tapauksessa, että henkilökunta on yksimielinen työnsä tavoista ja menetelmistä. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala 1998, 191.)

Muita välillisiä tekijöitä ovat henkilöstön koulutus ja ammatillinen kasvu, työkokemus sekä työyhteisöön ja johtajuuteen liittyvät tekijät. Yksi koulutuksen tuloksellisuuden näyttö onkin siinä, miten hyvin päivähoitossa saadaan perheen ja päivähoiton näkemykset vastaamaan toisiaan siten, että hoitopaikka ja koti muodostavat saumattoman kokonaisuuden kaikilta arkipäivän käytännöiltä. (Powell 1980, 203-226.)

Koulutuksen pituudella on merkitystä luonnollisesti teoreettisen tiedon soveltamisessa käytäntöön eli mitä pitempi koulutus työntekijällä on, sitä paremmat valmiudet hänellä on systemaattiseen toimintaan monimutkaisissakin tilanteissa. Myös Kärrby (1992) on havainnut eroja liittyen henkilökunnan koulutukseen. Päivähoiton laatu oli niissä päiväkotiryhmissä korkeampaa, missä lastentarhanopettajia oli enemmän suhteessa lastenhoitajiin. Korkealaatuisemmiksi osoittautuivat myös päiväkodit, joissa oli enemmän vakituisia työntekijöitä kuin tilapäisiä. Kärrbyn mielestä yllättävä tulos oli se, että laadukkaissa päiväkodeissa henkilöstö koki saavansa vähemmän tukea johtajaltaan. Tämä johtui siitä, että he tarvitsivat ehkä vähemmän tukea pätevyytensä takia. (Kärrby 1992, 71-74.)

Kärrby (1992) kertoo Stig Martinin tutkineen Göteborgissa kunnan johtamiskysymyksiä. Hän löysi viisi ongelma-aluetta, jotka olivat: 1) vaatimukset nopealle rakentamiselle, 2)

rajoitetut taloudelliset resurssit, 3) henkilöstöhuolto, 4) uudelleenorganisointi ja 5) ammatillinen kompetenssi. Tutkimuskohteena oli viisi hyvin erilaista kuntaa. Tuloksena mainitaan muun muassa, että tapa käsitellä edellä mainittuja ongelmia vaihteli kunnittain, esimerkiksi säännösten tulkinnan suhteen. Poliittinen kiinnostus lastenhoito- ja esikoulukysymyksiin oli laimeaa, samoin valtuutettujen ja kentän henkilöstön väliset kontaktit olivat heikkoja. Luottamushenkilöt korostivat vanhempien mahdollisuutta vaikuttaa. Johdon mielestä henkilöstön kyvykkyys (ammatillinen pätevyys) oli tärkeää. (Kärby 1992, 80-82.)

Kärby (1992) näkee henkilöstön valinnan, organisoinnin, innostamisen, resurssien järjestämisen ja yhteydenpidon vanhempiin johtajan tapoina vaikuttaa. Alalta on muutamia amerikkalaisia tutkimustuloksia. Johtajan kokeneisuudella todettiin olevan yhteyttä lasten sosiaaliseen kehitykseen. Lasten suoritukset kieli- ja älykkyystesteissä osoittivat yhtäläisyyksiä päiväkodin organisointiin ja johtajan kokeneisuuteen. Johtajan muuttuvaa roolia kuvasi se, että toisaalta vaadittiin hallinnollista johtajaa ja toisaalta pedagogista vetäjää. Kyselyn perusteella monet kokivat tämän ristiriitaisena ja hallinnollisten tehtävien vievän liikaa aikaa. Kärbyn mielestä voitaisiin roolit hallinnollisena ja pedagogisena johtajana yhdistää entistä tyydyttävämmällä tavalla, jos laatukriteerit tiedostettaisiin paremmin. (Kärby 1992, 84.)

Avainkysymyksenä nähtiin positiivisen hengen luominen, tärkeää oli myös konfliktien poistaminen. Martinin mukaan jo ongelmanmäärittelyssä oli puutteita. Puolet poliitikoista oli valmiita vähentämään koulutetun henkilöstön määrää -vain 15 prosenttia johtajista oli tätä mieltä. Tässä oli selkeä intressiristiriita. Monet tutkimukset osoittavat, että pedagoginen koulutus on yksi tärkeimmistä laadun takaajista. (Kärby 1992, 85.)

Anni Lantz ja Birgit Pingel ovat tutkineet johtajien rooliristiriitoja. Myös henkilöstöllä on ongelmia suhtautua johtajaan ristiriidoissa. He haluaisivat olla itsenäisiä ja tehdä päätöksiä. Usein johtaja aliarvosti itseään ja pyrki kaveruussuhteeseen samalla kun häneltä vaadittiin auktoriteettia. Johtajilla todettiin kuitenkin olevan hyvä kokonaisnäkemys lapsen kehityksestä. Vanhempiin verrattuna he korostivat päiväkodin merkitystä hyvänä ympäristönä, eikä vain turvallisena "säilytyspaikkana". (Kärby 1992, 87.)

Turvallinen ympäristö

Vaarallisessa ympäristössä hoitajien toiminta keskittyy rajoittamiseen ja kontrollointiin, ja silloin he eivät pysty mahdollistamaan lapsille rikkaita kokemuksia. Rajoittaminen ja kontrollointi estävät lasten tutkivan käyttäytymisen, joka on perusta uuden oppimiselle. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala 1998, 193.) Varhaiskasvatustyöryhmän (1999, 18) mukaan lapsen terveyden kannalta tärkeitä ovat asianmukaiset sisä- ja ulkotilat sekä leikkimiseen ja liikkumiseen innostava ympäristö.

3.2.3 Kasvatuksen laadun prosessitekijät

Kasvatuksesta käytävän laatukseskustelun tulisi Hujalan, Puroilan, Parrila-Haapakosken ja Nivalan (1998, 191) mielestä kohdistua itse kasvatusprosessiin, mitä puitetekijät ja välilliset tekijät säätelevät. Prosessitekijöiden oletetaan taas omalta osaltaan säätelevän

tuotoksia. Suomalaisessa päivähoiton kasvatustavoiteajattelussa pyritäänkin tukemaan prosesseja, jotka edistävät lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Vuorovaikutus

Melhuis (1993, 19-32)) on koontanut aikaisempien tutkimuksiensa pohjalta varhaiskasvatusprosessin keskeiset elementit ja analysoinut niiden ydinsisältöjä päivähoiton laadun näkökulmasta. Hänen mielestään näitä ovat aikuinen-lapsi-vuorovaikutus, lasten keskinäinen vuorovaikutus, kehityksellisesti sopiva toiminta ja turvallinen ympäristö. Myös Hujala-Huttunen ja Tauriainen (1995) näkevät prosessien laatutekijöiden muodostuvan monista toisiinsa kietoutuneista tekijöistä. Niiden taustalla ovat näkemykset lapsuudesta, kasvatuksesta ja oppimisesta. Nämä tulevat esille arkipäivän kasvatuksessa, aikuisen ja lapsen välisessä sekä lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa, varhaispedagogiikan sisällöllisissä ratkaisuissa, oppimisen ohjaamisessa ja yhteistyökysymyksissä. (Bredenkamp 1987; Hujala-Huttunen ja Järvi 1993 ja Hujala-Huttunen ja Tauriainen 1995, 12.)

Hujala-Huttunen ja Tauriainen (1995) mielestä aikuisen ja lapsen välisessä vuorovaikutuksessa tunteiden osoittaminen, kommunikaatio ja herkkyys reagoida lasten tarpeille ovat tekijöitä, jotka antavat pohjan myöhemmälle kehitykselle erityisesti älyllisessä ja kielellisessä kehityksessä. Ne johtavat positiiviseen kiintymykseen ja se taas puolestaan mahdollistaa oppimisen tutkimalla ympäristöä aikuisen tuella. Lasten keskinäinen vuorovaikutus on tärkeää sekä heidän sosiaalisen kompetenssinsa että ajattelunsa kehittymisen kannalta. Kun ryhmässä syntyy erimielisyyttä ja väittelyä, on lapsilla mahdollisuus tutustua erilaisiin näkökulmiin ja oppia perustelevaan omaa käsitystään. Useat tutkimukset ovat osoittaneet, että vertaisryhmässä opiskelleiden lasten oppiminen on syvällisempää kuin aikuisen johdolla itsekseen opiskelleen. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala 1998, 192.) Myös lasten sosiaalisia suhteita paljon tutkineen Carollee Howesin tutkimustulosten mukaan oli havaittavissa suurta merkitystä lasten ja henkilökunnan suhteiden ja sekä kielen että sosiaalisten taitojen kehittymisen välillä. (Kärby 1992, 103.)

Bodil Ekholm ja Anna Hedin käyttivät tutkimuksissaan päivähoiton laadun sijasta käsitettä *ilmasto*. Termillä he tarkoittivat osittain *kasvatusilmastoa* (työ lasten kanssa) ja osittain *työskentelyilmastoa* (suhteet henkilöstöryhmiin). Molemmat ilmastotyypit voi yhdistää laadunäkökulmiin toiminnan tasolla. Kuten laadun käsite myös ilmasto on vaikea määrittää, koska monet eri olosuhteet vaikuttavat työssä lasten kanssa. Tutkijat löysivät Kärbyn (1992) mukaan kolme ilmastotyyppiä. Ensinnäkin oli "tulevaisuuteen suuntaava", joka oli ominaisuuksiltaan sellainen, että lapset itse vaikuttivat enemmän, ottivat osaa päätöksiin ja vaikuttivat omilla ehdotuksillaan. Toiminta oli suunnitellumpaa ja vapaissa leikeissäkin lapset olivat päämäärätietoisempia. Myös henkilökunta oli aktiivisemmin lasten kanssa. Tunnelma oli lämmin ja iloinen. Vastakohtana edelliselle oli "tähän hetkeen suuntautuva" ilmasto, jossa oli vastakkaisia piirteitä edellä kuvatusta ilmastotyypistä. Näiden kahden ilmastotyypin välillä oli niin sanottuja "keskivertopäiväkoteja". Mielenkiintoinen oli Kärbyn mielestä tulos, että lasten tason ilmastolla ei ollut suoraa yhteyttä henkilöstön työilmastoon, eli se käsitys että "kunhan me aikuiset viihdymme hyvin niin lapsetkin voivat hyvin" osoittautui aivan liian yksinkertaistetuksi kuvaamaan todellisuutta. (Kärby 1992, 108-109.)

3.2.4 Päivähoidon laadun tulos- eli vaikutustekijät

Myönteiset kokemukset

Leikki on on lapsen varhaisvuosien elämän sisältö ja se on myös lapsen tapa toimia yhdessä toisten lasten kanssa. Leikkiessään lapset oppivat, tutkivat, hankkivat tietoa ja kokemuksia. Tunteet, tieto ja toiminta kietoutuvat yhdeksi kokonaisuudeksi. Leikkiessään lapset luovat uutta, etsivät vastauksia kysymyksiinsä ja liittävät kokemuksiinsa aiemmin oppimiinsa asioihin. Tämän kaiken toteutuminen päivähoidossa merkitsee myös laadukkaan päivähoidon tuloksen toteutumista.

Melhuisin (1993, 19-32) tutkimusanalyysin mukaan varhaiskasvatuksen prosessitekijöiden laadukkuus ja toimivuus ovat edellytyksiä sille, että lapset ovat onnellisia ja tyytyväisiä. Lasten myönteiset kokemukset merkitsevät pitkälti samaa kuin laatu päivähoidossa, sillä ne johtavat lapsen myönteiseen kehitykseen. Melhuis on sitä mieltä, että jos koti ja päiväkotit ovat laadultaan samantasoisia kasvu ympäristöjä lapselle, päivähoidon vaikutus on tällöin neutraali eli sillä ei silloin sen paremmin myönteisiä kuin kielteisiääkään vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Kiistattomimmin päivähoidon myönteisiä vaikutuksia on löydetty lapsilta, jotka tulevat laadukkaaseen päivähoitopaikkaan deprivoidusta ympäristöstä. Lapset, jotka ovat erityisen hoivan ja kasvatuksen tarpeessa, hyötyvät eniten laadukkaasta kasvatuksesta.

Vanhempien tyytyväisyys

Laadun vaikutustekijöihin kuuluu myös vanhempien tyytyväisyys saamaansa päivähoitopalvelua kohtaan. Kiinnostus vanhempien näkemysten tutkimiseen on kasvanut viime vuosina muun muassa siksi, että vanhemmat on nähty asiakkaina, joiden näkökannat ohjaavat heidän päivähoitovalintojaan. Toisena syynä voidaan mainita se seikka, että päivähoidon laatua pidetään dynaamisena ja subjektiivisena käsitteenä, jolloin kaikki eri osapuolten näkemykset ovat tärkeitä laatua määriteltäessä. Vanhempien mielipiteiden on todettu tutkimusten mukaan olevan sidoksissa laajempaan sosiaaliseen kontekstiin. Vanhemmat tarkastelevatkin lastensa tarpeita ja päivähoidon laatua suhteessa koko perheen tarpeisiin ja elämisen kontekstiin. (Folque ja Siraj-Blatchford 1996, 37-48.)

3.3 Päivähoidon tuloksellisuus

Suomalaisessa julkishallinnossa ja palvelutoiminnassa ollaan omaksumassa *tuloskulttuuri*, jossa organisaation aikaansaannokset eli tulokset ovat toiminnan perustana. Hoito- ja kasvatustehtävien yhteydessä tuloksellisuus on vain vaikea mitata objektiivisesti, koska henkilökunnan työtehtävät ovat niin moninaiset ja työn tulokset havaittavissa monissa eri tilanteissa esimerkiksi suhteessa lapsiin, heidän vanhempiinsa, työtovereihin ja eri yhteistyötahojen viranhaltijoihin. Lopultakin on myös vaikea sanoa, minkälaisin kriteerein työn tulosta pitäisi arvioida, koska kasvatustyön tulokset näkyvät eri lapsissa eri tavoin.

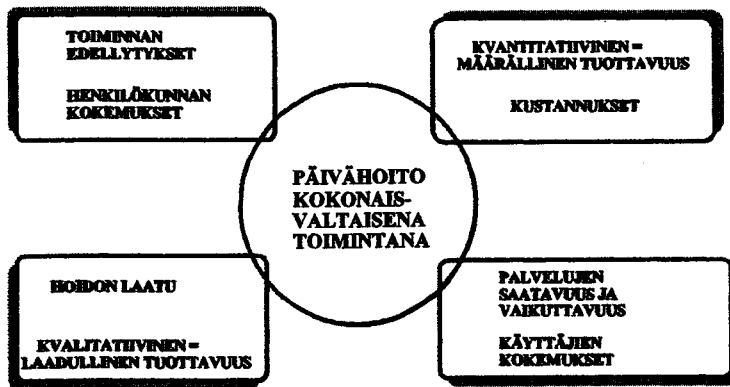
Vartiainen (1994, 76-78) tutkimus "Palveluorganisaatioiden tuloksellisuusarviointi, teorian ja käytäntö -päivähoitoon, erityisesti päiväkoteihin kohdistuva monitahoarviointi" tarkastelee organisaatiota sen ulkopuolisten avainryhmien kautta, joilla jokaisella on

tiettyjä intressejä organisaation toimintaan. Organisaation ja avainryhmien välinen mielenkiinto perustuu vuorovaikutussuhteeseen, jota pidetään tärkeänä tekijänä silloin kun pohditaan organisaation tuloksellisuuden arvioinnin menetelmiä. Vartiainen on koonnut taulukkoon 2 palveluorganisaation tuloksellisuuden osa-alueet.

TAULUKKO 2 Palveluorganisaation tuloksellisuuden elementit (Vartiainen 1994, 77)

	SISÄINEN	ULKOINEN
TUOTTAVUUS	-tuotetut palvelut/ aikayksikkö -tuotetut palvelut kustannukset	-toiminnan edellytystekijät -työvoimakustan- nukset
TEHOKKUUS	-organisaation henkilös- töjärjestelmän tehokkuus (vaihtuvuus, poissa- olot, asenteet) -toiminnan organi- sointi ja johtaminen -toiminnan nopeus ja virheettömyys	-organisaation kyky käyttää hyväksi ympäristöään -toiminnan respon- siivisuus suhteessa asiakkaisiin ja yhteiskuntaan
VAIKUTTAVUUS	-henkilöstön tyytyväi- syys -toiminnan jatkuvuus -organisaation toimin- nan hyödyt ja onnistu- neisuus	-asiakkaiden ja ympä- ristön tyytyväisyys -palvelutarjonnan jatkuvuus -toiminnan merkitys

Vartiainen (1994, 27) tarkastelee tutkimuksessaan tuloksellisuutta laajana päiväkotien palvelutoiminnan arviointina siten, että voidaan muodostaa käsitys päiväkotihoidon kokonaistuloksellisuudesta. Kuviossa 4 esitän päiväkodin tällaisena kokonaisvaltaisena toimintana ja kuvion olen muokannut Laatukäsikirjaa varten Vartiaisen tutkimuksessa esitettyä mallia pelkistämällä.

KUVIO 4 Päiväkodin tuloksellisuus (Päiväkotien laatukäsikirja 1998, 14)

Vaikka päiväkodin toiminnan tuloksellisuutta voidaan arvioida monelta eri kannalta, tähän tarkasteluun on vakiintunut Julkisten palvelujen arvioinnin (1998) mukaan muutama perusnäkökohta. Tuloksellisuuden näkökulmina tai eräänlaisina osatekijöinä voidaan erottaa taloudellisuus, tuottavuus ja vaikuttavuus. Edellisten lisäksi voidaan tarkastella toiminnan merkitystä tai tarkoituksenmukaisuutta ja toimeenpanoprosessin onnistuneisuutta. Organisaation toimivuuden ja tehokkuuden arviointia voidaan pitää omna näkökulmana. Tuloksellisuuden arvioinnin tekeminen edellyttää aina myös selkeiden arviointiperusteiden ja -kriteerien määrittelyä, jotka johdetaan toiminnan tavoitteista, asiakkaiden tarpeista ja osapuolten arvostuksista. (Julkisten palvelujen arviointi 1998, 6-10.)

Niin edellä kuvattu Vartiainen tutkimus kuin Julkisten palvelujen arviointikin tuovat esille tuloksellisuuden arvioinnin näkökulmina tuottavuuden, tehokkuuden ja vaikuttavuuden, mutta ilmentävät tuloksellisuuden arvioinnin olevan aina vertailua, jossa verrataan keskenään tilanteita; mikä tilanne on nyt ja miten pitäisi olla. Vertailu sisältyy erityisesti vaikuttavuuden arviointiin.

4 SUOMESSA JA MUUALLA TOTEUTETTUA PÄIVÄHOIDON LAADUN KEHITTÄMIS- JA ARVIOINTIHANKKEITA

"Kuntien laatutyö etenee vauhdilla" -mainostaa pääkirjoitus 15.10.1998 ilmestyneessä kuntalehdessä. Kuntien laatutietoisuuden herääminen on tärkeää, koska laatuajattelu on yleistynyt muilla yhteiskunnan toimintaloikoilla. Yksityissektorilla on jo vuosia laadittu yrityskohtaisia laatukäsikirjoja ja laatuohjelmia.

Arkitodellisuus koetaan kuitenkin useassa kunnassa laadun edistämisen esteeksi. Kunnilla on täysi työ pitää kysynnän kasvun ja taloudellisten voimavarojen välinen epätasapaino hallinnassa. Tällöin laatuvaatimukset koetaan tietenkin rasitteeksi. Laatuhanke merkitsee kuitenkin parhaimmillaan vakuutusta kuntalaisille siitä, että kunta hoitaa palvelujaan pitkäjänteisesti, ja arvostaa palveluissa laatua eikä vain niiden määrää. Henkilöstölle laatu taas merkitsee järjestelmällisyyttä kaiken muutoskuohunnan keskellä sekä kunnan ja henkilöstön yhteistä sitoutumista asiakasnäkökulman kehittämiseen. (Kuntien laatutyö etenee vauhdilla 1998, 7.)

4.1 Suonenjoki osana valtakunnallista päivähoiton laadunarviointiprojektia

Oppi ja laatu -hankkeen valmistuttua käynnisti Efektia *Lapsi ja laatu -hankkeen* syksyllä 1997. Mukaan lähtivät alkuvaiheessa Lohja, Seinäjoki ja Suonenjoki. Liitteenä 2 olevasta projektisuunnitelmasta käy ilmi projektin tarkoitus ja tavoite. Lapsi ja laatu -projektissa laatuajattelun pohjana toimii Suomen Laatupalkinto 1997 arviointiperusteet, Opetustoimen laadun arviointiperusteet 1996, Malcolm Baldrige National Quality Award-laatukriteeristö sekä Total Quality Management-laadun kehittämismalli.

Edellä lueteltujen arviointikriteeristöjen ja TQM-mallin mukaan *päivähoidon laadun arviointiperusteet Lapsi ja laatu -projektissa* muodostettiin kahdeksan arviointialuetta, joita ovat: johtajuus, strateginen suunnittelu, asiakassuuntautuneisuus, tiedot ja niiden analysointi, henkilöstön kehittäminen, prosessien hallinta, toiminnan tulokset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Arviointikohdat painottavat toiminnan kannalta keskeisiä vaatimuksia, ja ne jakaantuvat edelleen tarkastelukohtiin, jotka ohjaavat päivähoitoyksikön arviointia ja auttavat kehittämisalueiden löytämisessä. Arviointialueet muodostavat täten kokonaiskuvan päivähoitoyksiköstä. (Efektia 1998, 13.)

Total Quality Management on yritysmaailmasta lähtöisin oleva organisaation johtamismalli, jonka mukaan laadun parantaminen on otettava organisaation johtavaksi toimintaperiaatteeksi. Tennerin ja De Toron (1992) näkemyksen mukaan tämä malli määrittelee laadun "toiminnan laadukkuutena ja asiakkaan odotuksiin vastaamisena", joten palvelu on laadukas täyttäessään asiakkaan odotukset. Laadunhallinnan kolme keskeisintä piirrettä ovat organisaation *sitoutuminen laadunhallintaan, huomion keskittäminen toimintaan ja asiakaslähtöisyys*. Laadunhallinta ei Tennerin ja Toron mukaan saisi jäädä vain johdon toimintastrategiaksi, vaan kaikkien asianosaisten olisi omaksuttava laatuajattelu. Laadunhallinta voikin epäonnistua juuri siksi, että kaikki eivät sitoudu ja tuloksena onkin palvelun huono laatu. (Tenner ja De Toro 1992, 32.)

Lapsi ja laatu -hankkeessa näkemys laadun kehittämistä rakentuu suomalaisen varhaiskasvatustradition pohjalle täydennettynä uusimmalla tutkimustiedolla. Työn *päämääräksi* hankkeessa valittiin *Ommellinen lapsuus*. Tuo päämäärä voidaan ajatella asiakaslähtöisesti lapsen kannalta. Persoonallisuuden kehitys samoin kuin eettinen ja sosiaalinen kehitys sekä oppimisen ilo ovat ne elementit, joiden pohjalta prosessi etenee kohti päämäärää. (Efektia 1998, 7.)

Päivähoidon laadun arviointiperusteet tukevat varhaiskasvatuksen suuntautumista kohti tulevaisuutta, kohti sellaista toimintamallia, jonka pohjalla ovat prosessit, jotka kehittävät lapselle valmiuksia selviytyä ja menestyä omassa nuoruudessa ja aikuisuudessa. Lapsi ja laatu -aineiston (Laatukäsikirja ja Päivähoidon laadun arviointiperusteet -kirja) tavoitteena on toimia pedagogisen keskustelun virittäjänä. Tuo keskustelu tuottanee organisaatiossa oppimista, syvempää sitoutumista ja ammatillista osaamista.

Palvelua antavilla toimintayksiköillä ja kunnilla on erilaisia vaihtoehtoja panostaa laatuun. Valitsepa organisaatio minkä menetelmän tahansa, *liikkeelle* voidaan lähteä *laatupolitiikan valmistelusta*. Laatupolitiikka ilmaisee sekä organisaation henkilökunnalle että asiakkaille, miten organisaatio suhtautuu laatuun, minkälaista laatua tavoitellaan ja millainen organisaatio haluaa olla lähitulevaisuudessa ja myös pitkällä tähtäimellä. Laatupolitiikassa ilmaistaan toimintaa ohjaavat keskeiset arvot ja laatuavoitteet. Lisäksi laatupolitiikka kertoo, miten organisaatio toimii päästäkseen tavoitteisiin. Laatupolitiikan ei oleteta jäävän vain korulauseiksi, vaan sen tarkoituksena on ohjata organisaatiossa toimivia käytännön tilanteita. (Laadunhallinta sosiaali- ja terveyshuollossa 1995, 18-19.)

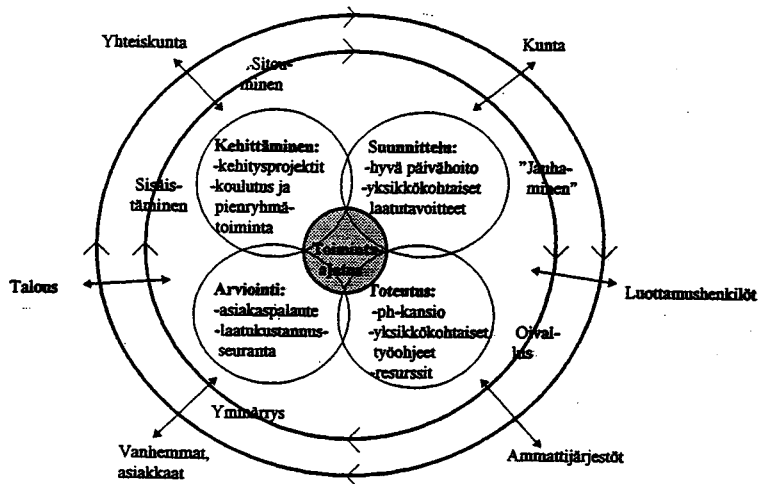
Lapsi ja laatu -hankkeessa käytettiin työkaluina myös *prosessien eli toimintaketjujen kehittämistä*. Päivähoitoprosessia analysoineen ryhmän mielestä (Laatutyökalut (1998,20) pitäisi kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin asioihin:

1. päivähoitossa vanhemmat ovat liian ulkopuolisia, heitä tulisi käyttää enemmän resursseina,
2. kunnallisen päivähoiton, yksityisen päivähoiton sekä kotihoidon yhteistoimintaa tulisi parantaa,
3. henkilöstön osaamista tulisi kehittää asiakkailta ja sidosryhmiltä saadun palautteen pohjalta,
4. valtuustojen, lautakuntien ja päivähoiton välistä vuorovaikutusta tulisi lisätä,
5. perheiden mielipiteet ja lasten tarpeet tulisi ottaa entistä enemmän huomioon.

Päivähoidon arviointi sisältää lapsen saaman hoidon, päivähoitoyksikön ja kunnan päivähoitopalvelujen arviointia. Arvioijina voivat tilanteesta riippuen toimia asiakkaat, päivähoitoyksikön henkilöstö ja periaatteessa kaikki sidosryhmät. Missä vaiheessa laatua sitten arvioidaan? Laatuökalut (1998) mainitsevat arvioinnille seuraavia periaatteita:

1. vanhemmat ja lapset arvioivat päivähoitoyksikköään vuosittain tai puolivuositain,
 2. ennen lapsen siirtymistä peruskoulun ala-asteelle vanhemmat arvioivat koko päivähoitojärjestelmää,
 3. taloudellisuutta arvioidaan yksikön ja yhteiskunnan taholta,
 4. tuottavuutta arvioidaan käyttöasteella,
 5. koko päivähoitoprosessin toimivuutta voidaan arvioida esimerkiksi päivähoitojonon pituudella,
 6. kaikissa organisaatioissa arvioidaan henkilöstön työtyytyväisyyttä,
 7. tilanteen mukaan hankitaan palautetta myös kouluilta -miten päiväkodit onnistuivat koulukypsyyden kehittämisessä,
 8. päivähoitoa olisi hyvä arvioida myös taloudellisesta näkökulmasta.
- (Laatuökalut 1998, 23.)

Kuten edellä olevista painotuksista käy ilmi palautteen kerääminen on ehdoton edellytys laadun parantamiselle. Lapsi ja laatu -hankkeen yhteydessä suoritettiin asiakaskysely päiväkotilasten vanhemmille. Samalla kysyttiin päivähoiton laadusta myös luottamushenkilöiltä ja työntekijöiltä, joille viimeksimainituille suunnattiin myös työtyytyväisyyskysely. Kysely toimi samalla myös tämän tutkimuksen kyselynä ja tulokset on kerrottu tässä tutkielmassa luvussa 7.

KUVIO 5 Päivähoidon kehittämissympyrä (Seinäjoen kaupungin päiväkotien laatukäsikirja 1999, 3)

Päivähoidon kehittäminen perustuu Lapsi ja laatu -projektin mukaan *laatujohtamiseen*. Ekologiseen viitekehykseen sijoitettuna päivähoidon kehittämistä voidaan kuvata kuvion 5 mukaisesti kehittämissympyrällä, jossa näkyvät kaikki edellä Laaturyökalujen esille tuomat seikat.

4.2 Laadunarviointia muualla Suomessa

Päivähoidon ja varhaiskasvatuksen alueella on runsaasti erilaista ja myös paikallista kehittämistoimintaa, jonka tavoitteena on parantaa palvelujen sisältöä, laatua ja saatavuutta sekä kehittää myös henkilöstön ammattitaitoa. Hujalan, Puroilan, Parrila-Haapakosken ja Nivalan (1998, 198) mielestä vanhemmille ja päivähoidon henkilöstölle suunnatut kyselyt antavat tärkeää tietoa, mutta eivät sinällään riitä päivähoidon laadun kokonaisvaltaisen kehittämisen pohjaksi. Näiden lisäksi tarvitaan menetelmiä, joilla arvioidaan kasvatusprosessiin ja siihen liittyvien tekijöiden vaikutuksia ja toteuttamista käytännön arjessa.

Laadunarviointi päivähoidossa -projekti Oulussa käynnistyi Oulun yliopiston toimesta vuonna 1997. Se toteutuu Varhaiskasvatustyöryhmän (1999) mukaan 22 kokeilukunnan, neljän eri yliopiston, kolmen lääninhallituksen, Stakesin ja Suomen Kuntaliiton kanssa. Projektin tavoitteena on rakentaa laatutavoitteet suomalaiseen päivähoitoon ja edistää ja sitouttaa projektissa olevat kunnat varhaiskasvatuksen laadunhallintatyölle. Projekti pyrkii aktivoimaan Hujalan, Puroilan, Parrila-Haapakosken ja Nivalan (1998, 198-199) mukaan niin lapset, vanhemmat kuin päivähoidon työntekijät sellaiseen laatukeskusteluun, missä keskeisellä sijalla ovat pedagogiset kysymykset. Varhaiskasvatuksen teoria- ja tutkimustiedon pohjalta näitä asioita ovat muun muassa aikuinen-lapsi -vuorovaikutus, oppimisympäristö ja opetussuunnitelma.

Jyväskylässä tuloksellisen mittausjärjestelmän kehittäminen aloitettiin sosiaalipalvelujen osalta vuonna 1993. Silloin päivähoidon toimintayksiköissä tehtiin lomakekysely asiakkaille asiakastyytyväisyydestä ja työntekijöille päivähoidon sisäisestä toimivuudesta. Päivähoito on osallistunut myös työyhteisön ilmapiiriä kartoittaviin kyselyihin. Vuonna 1997 on mitattu työntekijöiden työkykyä ja työympäristön toimivuutta. Näistä mittauksista on vastannut Jyväskylän kaupungin Sosiaali- ja terveystieteiden keskus, SOTEPA. (Jyväskylän kaupunki 1998, 1.)

Vaikuttavuuden arvioinnin tukemiseksi on Jyväskylässä vuodesta 1994 laadittu päivähoidon sisällön arviointiperusteita eli hyvän päivähoidon tunnusmerkkejä. Kukin työryhmä eri päiväkodeissa on valinnut aihepiirin oman kiinnostuksensa mukaan ja sitä on työstetty yhteissuunnittelulomakkeista saatujen vanhempien mielipiteiden ja kasvattajien näkemysten pohjalta. Pohjamateriaalina on ollut myös aikaisemmat sisällön kehittämisprojektit, joista on koottu keskeiset kokeiluun perustuvat laatutekijät. (Laatua Lapselle 1998, 1.)

Helsingin kaupungin päivähoidon laatukriteereitä on kehitetty yhtä aikaa päivähoidon sisällöllisen kehittämisen kanssa. Kehittämistyöhön on osallistunut päivähoidon koko henkilöstö. Kriteerien pohjalla ovat olleet asiakkaille tehdyt päivähoitokyselyt. Laadun

kriteerien kaksivuotinen kehittämisprosessi on sisältänyt useita erilaisia työvaiheita. Päivähoidon laadun arvioinnin tavoitteena on ollut päivähoidon ja varhaiskasvatuksen kehittäminen sekä kustannusten ja toiminnan laadun suhteen seuraaminen. (Lasten päivähoidon laatu 1997.)

Helsingin kaupungin päivähoidon viisi keskeistä laatutekijää ovat:

1. päivähoidon riittävyys ja saatavuus, henkilöstön riittävyys, tilat ja kustannukset,
2. päivähoidon työyhteisön toiminnan tutkiminen ja kehittäminen,
3. lapsen yksilöllisten tarpeiden huomioonottaminen,
4. luottamuksellinen yhteistyö vanhempien kanssa,
5. erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten tarpeisiin vastaaminen.

Näistä viidestä keskeisestä laatutekijästä on johdettu laatutavoitteet ja palvelun seurantavälineet asiakkaille, työntekijöille, päivähoitotoimelle ja päättäjille. Päivähoidon laatua seurataan asiakaskyselyillä, työyhteisökyselyillä, jatkuvalla tilastoinnilla ja muilla erillisillä selvityksillä. (Lasten päivähoidon laatu 1997.)

Espoon kaupunki kartoitti asiakkaiden käsityksiä päivähoidon laatutekijöistä vuonna 1997 asiakkaiden (vanhemmat ja lapset), työntekijöiden, hallinnon ja poliittisen päätöksenteon näkökulmista. Espoossa tehdyn selvityksen mukaan aineistossa nousivat päivähoidon yhteisiksi laatutekijöiksi muun muassa seuraavat:

1. päivähoidon järjestäminen lähtee asiakkaiden tarpeista (vanhemmat ja lapset),
2. henkilökunnan ammattitaito ja motivaatio,
3. positiivisen vuorovaikutuksen merkitys aikuisten kesken, aikuinen-lapsi, -suhteessa ja lasten kesken on yksi tärkeimmistä tekijöistä laadun muodostumisen kannalta,
4. päivähoidon toiminnassa tulee huomioida lapsuuden omaleimaisuus; leikillä on keskeinen sija lapsen elämässä, samoin liika toiminta ja kiire ei kuulu päivähoitoon, lapselle on löydettävä rauha kasvaa.
(Mikä on lasten päivähoidon laatu 1997.)

Kehittämiskohteiksi nousivat espoolaisen päivähoidon osalta kokonaisprosessin kehittäminen asiakaspalvelun näkökulmasta, asiakaspalautejärjestelmien kehittäminen, vaikuttavuuden arvioiminen, päivähoidon johtajuuden kehittäminen, toiminnan pedagogisen laadun näkyväksi tekeminen ja omien vahvuuksien esiin nostaminen. Yksityisen ja kunnallisen päivähoitotoiminnan haasteena koettiin turvata yhdessä espoolaisten vanhempien odotukset päivähoidon järjestämisessä. (Mikä on lasten päivähoidon laatu 1997.)

Kaikissa edellä esitellyissä laadunhallinnan kehittämishankkeissa on noussut yhteisenä piirteenä korostetusti esiin *asiakkaiden näkökulman lisääminen päivähoidon vaikuttajina*. Myös kuntalaissa (365/1995) kunnan asukkaan mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoon on korostettu. Lain mukaan kunnan on huolehdittava siitä, että kunnan asukkailla ja palvelun käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Päivähoidon sisäinen toimivuus, vaikuttavuus ja hyvän päivähoidon tunnuspiirteiden arvioiminen ja edelleen kehittäminen asiakkaille tehtyjen toteutunutta päivähoitoa

koskevien kyselyjen pohjalta on käynnistännyt useiden kuntien laadunhallintatyön. Edellä esittelemieni tutkimusten valossa voidaan todeta, että pedagoginen keskustelu tämän päivän lapsen saamasta päivähoidosta on virinnyt, ja tuottanee perheille tulevaisuudessa entistä parempia päivähoitopalveluja.

4.3 Laatu tutkimuksia muualla maailmassa

Howesin ja Marxin (1992) mukaan Ranskassa esikoulunopettajat ovat korkeammin koulutettuja ja enemmän harjoitelleita kuin USA:ssa, mutta opetusryhmät ovat vastaavasti yli kaksi kertaa isompia. Kun tutkittiin vuorovaikutuksen ilmenemistä ranskalaisissa päiväkodeissa, observointi osoitti, että opettaja-lapsi -vuorovaikutus oli lämmintä, tunteikasta ja vastuuntuntoista. Ja vaikka lapsia oli ryhmässä paljon, opettajat käyttivät vähän rajoituksia. Ranskalaisessa opetustyyliä voitiin havita kaksi korostunutta piirrettä; *huolellinen toiminnan suunnittelu ja johdonmukainen, systemaattinen raportointi*. Nämä edellä mainitut seikat edesauttoivat rauhallisen ja tarkoituksenmukaisen ilmapiirin syntymiseen. Ranskassa pienten lasten opettajaa arvostetaan yhteiskunnallisesti, häntä kuunnellaan ammattilaisena ja hän saa päivähoitotyöstä kunnon palkkaa. Käänteisesti opettaja taas kohtelee päivähoitolastaan arvokkaasti ja kunnioittaen. (Howes & Marx, 1992, 359-365.)

Portugalissa 70 prosenttia alle 6-vuotiaiden äideistä työskentelee kokopäiväisesti ja siksi siellä on kova kysyntä päivähoidosta ja päivähoitopalveluista. Folque, Ulrich ja Siraj-Blatchford (1996) analysoivat 3-6 -vuotiaiden vanhemmille tehdyssä tutkimuksessa heidän näkemyksiään Portugalin päivähoitojärjestelyistä. Portugalissa, kuten muissakin Euroopan maissa käydään poliittista ja yhteiskunnallista kiistaa liittyen varhaisvuosien opetuksen laajentamisen ohella uusiin tuloksiin jotka käsittelevät *tehokkuuden vaatimusta* suhteessa kasvavaan tietoisuuteen laadun analysoinnin tärkeydestä. (Folque ym. 1995, 37.)

Portugalilaiset päivähoitopalvelut vaihtelevat muodoltaan, laadultaan ja saatavuudeltaan. Palvelut ovat Folguen ym. (1996) mukaan jaettu kahteen erilaiseen verkostoon; joitain hoidetaan sosiaaliturva- ja työministeriön toimesta (the Ministry of Employment and Social Security) joitain taas opetusministeriön toimesta (the Ministry of Education). Useimmat vanhemmat tarvitsivat päivähoitopalveluja klo 9 - 17.00, mutta joissain tapauksissa vanhemmat käyttivät jatkotunteja ennen klo 9 ja klo 17 jälkeen. Yleisesti vanhemmat näkivät lasten pitkän päivän vieton palveluissa ongelmana. Kuten yksi äideistä kommentoi: "negatiivisin asia oli se, että jatkotuntien aikana (aamuisin ja iltaisin) päiväkodissa oli paikalla *hyvin vähän henkilökuntaa ja paljon lapsia*. Nämä olivat kriittisiä hetkiä, koska lapset tarvitsivat silloin enemmän huomiota sen vuoksi, että he olivat väsyneitä ja erossa vanhemmistaan". Avoimeen kysymykseen syistä hoitopaikan valintaan vanhempien vastaukset jakaantuivat neljään eri luokkaan: 1) lasten tarpeet (terveys ja turvallisuus, lapsen kehityksen edistäminen ja yksilöllinen huomio), 2) käytännön mukavuudet (sijaintipaikka, maksu, jatkotunnit), 3) palvelujen laatutekijät (hyvä palvelu, edellytykset ja tilat, ammattimaisuus, oppiminen ja ympäristö) sekä 4) arvomaailma ja ihmissuhteet (luottamus, "pidän ihmisistä", hyvä ilmapiiri). Eniten mainintoja tuli luokkaan "käytännön mukavuudet" (72%), seuraavana "palvelujen

laatutekijät" (47%), sen jälkeen "lasten tarpeet" (40%) ja viimeisenä "arvomaailma ja ihmissuhteet" (21%). (Folque ym. 1996, 41.)

Portugalilaisissa päivähoitopalveluissa vanhemmat Folquen ym. (1996) mukaan pitivät kaikkein tärkeimpänä lastensa *fyysisten tarpeiden tyydyttämistä*. Näihin kuuluivat hyvä ruoka, mahdollisuus lepoon ja puhdas ilma. Toiseksi tärkeimpänä nähtiin lapsen "hyvä kehitys"; kognitiivinen, sosiaalinen ja psykomotorinen. Päivähoitopalvelun rakennetekijät nähtiin hyvin tärkeinä laadullisina tekijöinä, varsinkin "kokoneen henkilöstön saatavuus". (Folque ym. 1996, 42.)

Folquen ym. (1996) tutkimuksissa todettiin vanhempien odottavan päivähoitopalveluilta sitä, että ne *edistävät heidän lastensa kehitystä*. Vaikka lasten fyysiset tarpeet nähtiin kaikkein tärkeimpänä vaikuttavuustekijänä vanhempien mielestä, se oli vasta neljännellä sijalla tutkittaessa vanhempien päivähoitoon tyytyväisyystekijöitä. Lasten fyysiset tarpeet olivat vanhempien suurin huolenaihe päivähoitossa. *Sosiaalisuus* oli kaikkein korkeimmalle arvostettu tekijä lapsen kehittämisessä ja vanhemmat selvästi näyttivät pitävän eräänä kaikkein tärkeimmistä tavoitteista päivähoitopalveluissa lapsen kehityksen edistämistä, kuten eräs vanhempi sanoi: "hän tulee kehittymään paremmin kontaktissa toisiin lapsiin". Myös rakennetehtävät nähtiin vanhempien mielestä tärkeinä. Yli puolella vanhemmista oli maininta *kokoneen henkilön tärkeydestä*. Portugalilaiset vanhemmat näyttivät pitävän ammattimaisuutta lasten päivähoitopalveluissa lapsen hyvän kehityksen takeena. Rakennetekijät korreloivat erittäin hyvin lasten vanhempien tyytyväisyyden kanssa. (Folque ym. 1996, 44-45.)

Portugalilaistutkimuksessa vanhemmat eivät Folquen ym (1996) tulosten mukaan pitäneet päiväkotikasvatusta kouluun valmentautumisena ja leikkiä ei arvostettu kovin korkealle. Tämä on ristiriitainen tulos vanhempien näkemyksissä päivähoitopalvelujen laadun ja ammattimaisuuden suhteen. Vanhemmat, joilla oli korkeampi sosioekonominen tausta, omasivat kypsemmän ajattelutavan lapsensa oppimiseen. Vanhemmat myös ilmaisivat positiivisen näkemyksensä niitä esikouluja kohtaan, jotka oli arvioitu parhaimmiksi. Näytti siltä, että heti kun vanhemmat olivat yhteydessä edistyksellisimpiin päivähoitopalveluihin, he tulivat tietoisemmiksi esikoulun kehittävästä arvosta. Valittaessa päivähoitopalveluja *"mukavuus"* on useimmin valintaan vaikuttava asia (70%). Kuitenkin mukavuutta ei nähty tärkeänä tekijänä. Tämä yllättävä tulos tarkoittaa, että vaikka "mukavuutta" ei ole nähty yhtenä tärkeimmistä tekijöistä, se on kuitenkin yksi kriteeri, jolla on eniten vaikutusta vanhempien päivähoitopaikan valintaan. Johtopäätöksinä Folque esittää, että vanhemmat näyttävät tarkastelevan lastensa tarpeita ja päivähoitopalvelun laatua suhteessa koko perheen tarpeisiin ja elämisen kontekstiin. Kaikkein eniten vanhemmat toivovat lapsilleen terveyttä, älykkyyttä ja sosiaalisuutta. Jotta tämä toteutuisi, tarvitaan ammatillista tietämystä. Tämä tosiasia saa meidät näkemään vanhempien ja ammattilaisten yhteistyön tärkeän merkityksen täydennettynä poliittisella tuella, jolloin saadaan mahdollisuus tarjota laadukkaita päivähoitopalveluita kaikille lapsille. (Folque ym. 1996, 46-48.)

Julkisen sektorin paisuminen on Kärrbyn (1992) mielestä synnyttänyt uusia kysymyksiä, muun muassa missä määrin toiminta vastaa sisällöllisiä tavoitteita ja kuinka tehokkaita julkiset palvelut ovat kuluihin nähden. Monien mielestä tehokkuutta ei julkisissa palveluissa voi käyttää samassa merkityksessä kuin yksityissektorilla, jossa taloudellinen voitto on pääasia. Ekonomi Stig Teglen mielestä oli keskusteltava kaikkien asianosaisten

kanssa ja uskallettava kokeilla ja vertailla eri toimintoja ja esimerkiksi keventää hierarkiaa. Tähän liittyy myös palvelujen yksityistäminen ja vapaan rahoituksen kokeilu. (Kärby 1992, 15.)

Ruotsin ja muiden pohjoismaiden välillä on todettu päivähoitokustannuksissa olevan eroa -kustannukset lasta kohti ovat Ruotsissa korkeimmat. Syynä tähän Kärby (1992) näkee muun muassa henkilöstön korkeamman palkkauksen, isommat tilat ja teknisten varusteiden laadun. Päiväkodit ovat siellä avoimna pitempään. Tältä alalta Kärby toteaa löytyvän tutkimuksia hämmästyttävän vähän. (1992, 65-66.)

Ruotsalainen *SEAB-tutkimus* (samhällsekonomiska aspekter på barnomsorg) selvitti yhteiskunnallisia taloudellisia näkökantoja lastenhoitoon. Kärbyn (1992) mukaan *kustannustehokkuuteen* sisältyi kustannukset ja tuottavuus. Tuottavuus määriteltiin "käyttöasteen" ja "henkilökuntatiheyden suhteessa lapsimäärään" (lasten iät, henkilöstön koulutustaso, sijaisten käyttö ja päiväkodin koko) mukaan. *Toiminnan laatua* mitattiin kolmella tasolla: "johtajuus", "henkilökunta" ja "pedagogiikka". Johtajuuden tasolla mitattiin seuraavia: koulutus, kokemus, käsitys johtajuudesta, sijaisjärjestelyt, uudistushalukkuus, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja selkeä tavoitteenasettelu. Henkilökunnan kyselyssä selvitettiin seuraavia: ikä, koulutus, kokemus, työilmapiiri, yhteistyöasenteet ja mielipiteet lasten kanssa työskentelystä. Toimintaa mitattiin ECERS -Early Childhood Environment Rating Scale (Clifford & Harms) -asteikolla. Laatuarvio tehtiin Göteborgissa 17 päiväkodissa, joilla oli oma budjettivastuu ja vapaus. (Kärby 1992, 69-71.)

Tutkimustuloksina edellä mainitussa tutkimuksessa voitiin todeta muuan muassa seuraavia. Kustannustehokkuudessa ja johtajien tavoitteissa kehittää pedagogista työtä ei havaittu suoraa yhteyttä. Kulujen ja viihtyvyyden välillä vallitsi vain vähäinen riippuvuus, mutta yhteyttä löytyi enemmänkin johtajien aktiiviseen panokseen kehittämistyössä. Sitä vastoin kävi ilmi, että matalammalla kustannustehokkuudella oli yhteys itsetuotettuun tavoiteasiakirjaan, jollainen oli 80 prosentilla päiväkodeista. Niissä päiväkodeissa, joissa oli tuotettu oma tavoiteasiakirja, selviydettiin vähemmillä resursseilla kuin toisissa päiväkodeissa. Selitys tähän löytyi organisatoriselta alueelta. Tietämys ja suunnitellut tavoitteen asetelut omalle työlle antoivat henkilökunnalle lisääntyneitä vakautta ja uskoa työssään. (Kärby 1992, 71-72)

Kustannustehokkuuden ja pedagogisen toiminnan laadun välillä ei löydetty suoraa yhteyttä. Tästä seurasi Kärbyn mukaan se johtopäätös, että muut tekijät kuin resurssit vaikuttavat laatuun johtajuuden ja henkilökunnan tasolla. Päiväkodit sijaitsivat erilaisissa sosiaalisissa ympäristöissä. Keskiluokan alueella ei todettu yhteyttä laadun ja resurssien välillä, mutta sosiaalisilla ongelma-alueilla oli yhteys havaittavissa. Näillä alueilla lapset tarvitsivat esimerkiksi enemmän yksilöllistä ohjausta kuin muilla alueilla. (Kärby 1992, 71-74.)

Tässä luvussa edellä kuvatut tutkimukset nostavat esille keskenään yhteneväisiä odotuksia ja kehittämishankkeita koskien päivähoiton laatua. Niin Suomessa kuin ulkomailla tehtyjen tutkimusten valossa vanhemmat odottavat päivähoiton lähtevän perheiden tarpeista ja henkilökunnan olevan ammattitaitoista ja kokenutta. Toiminta pyritään suunnittelemaan huolellisesti, ja sen odotetaan edistävän lapsen kehitystä.

Sosiaalisuuden ja lämpimän vuorovaikutuksen merkitys korostuu. Tehdyissä tutkimuksissa nostetaan myös esille johtajuus, työntekijöiden vaihtuvuus ja yleinen kustannustehokkuus. Yhteistyötä halutaan kehitettävän täydennettynä poliittisella tuella.

5 TUTKIMUKSEN TEHTÄVÄT JA ONGELMAT

Tutkimustehtävä

Tutkimukseni tehtävänä on kuvailla, mitä on vanhempien, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden mielestä laatu päivähoidossa ja millaisena edellä mainitut ryhmät näkevät laadun suonenjokelaisissa päiväkodeissa. Tutkimukseni arvioi myös päiväkotien työntekijöiden työtyytyväisyyttä ja kuvaa heidän ja luottamushenkilöiden näkemyksiä päivähoiton laatu- ja laatupolitiikasta. Tutkimus tuottaa arviointitietoa, jolla voidaan parantaa päiväkotien toiminnan laatua. Tarkoituksena onkin, että tätä tietoa käytetään tutkittujen päiväkotien kehittämisessä.

Päivähoidon hyvä laatu ei synny yhdestä tekijästä. Lasten ja kasvattajien välinen vuorovaikutus, yhteistyö perheiden kanssa, henkilöstön ammattitaito ja heidän koulutustasonsa sekä sitoutuminen työhönsä, yhteistyön toimivuus, hoitopaikan tilat ja toiminnalliset puitteet ovat tekijöitä, jotka välittömästi vaikuttavat hoidon laatuun. Lisäksi päivähoiton ohjausjärjestelmällä, johtamisella (eri tasot) ja tietenkin taloudellisilla resursseilla on jokaisella vaikutuksensa päivähoiton sisältöön. (Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala 1998; Kärrby 1992; Melhuis 1993; Mooney, Munton, Rowland ja Mc Gurk 1997 ja Pfeffer ja Coote 1991.)

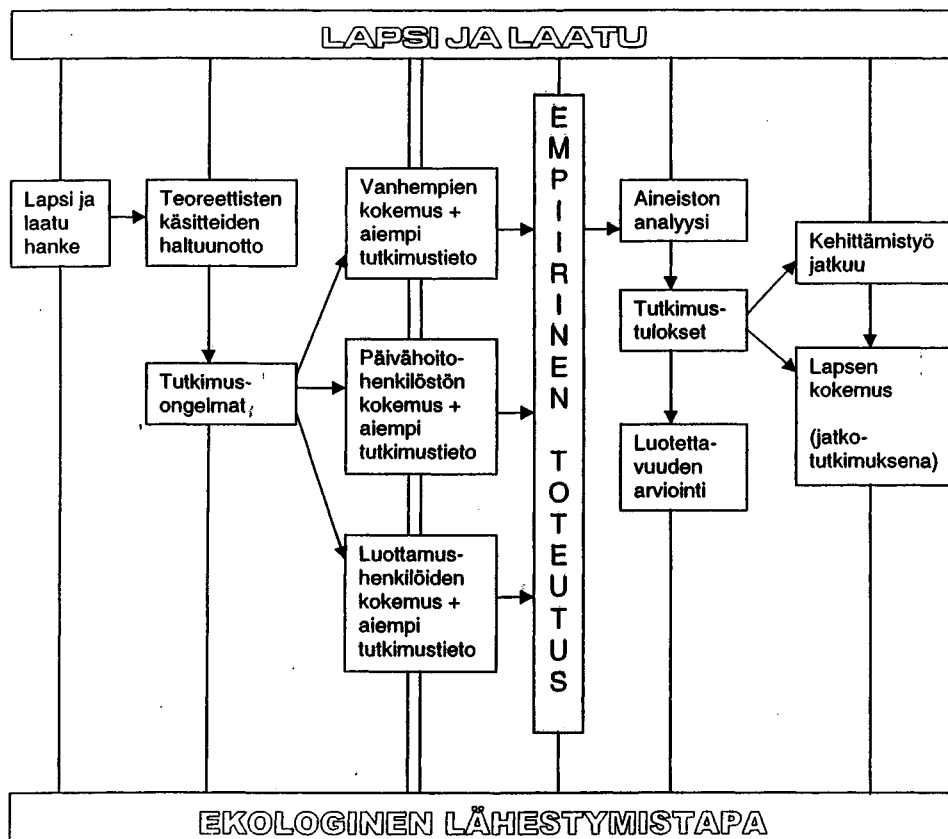
Henkilöstön osaaminen, motivaatio, jaksaminen ja innostuneisuus työhönsä ovat eräitä keskeisiä laatuun vaikuttavia tekijöitä. Tämän on todennut muun muassa Anttonen (1995), Kärrby (1992), Outinen, Holma ja Lempinen (1994) ja Sipilä (1995.) Kuitenkin viime aikoina useampi päivähoitonkin työntekijä on saanut elää epävarmuudessa, koska päivähoito on elänyt nopeassa tempossa pystyäkseen vastaamaan työelämän tarpeisiin. Määräaikaisten ja työllistämistuella palkattujen työntekijöiden määrä on kasvanut ja työolosuhteet ovat olleet vaihtuvia. Tämä kaikki ei voi olla vaikuttamatta työntekijöiden motivaatioon ja sitoutumiseen tehdä pitkäjännitteistä kasvatustyötä sekä luoda edellytyksiä työtyytyväisyydelle.

Tutkimukseni pyrkii tuomaan esille asiakasnäkökulmaa hyvään päivähoidon päiväkotikontekstissa. Asiakkaina olen nähnyt niin lapset, vanhemmat ja perheet, päiväkotien työntekijät kuin myös hallintoon kuuluvat viranhaltijat. Luottamushenkilöillä tässä tutkimuksessa tarkoitan kaupunginvaltuutettuja. Tuodessani tutkimukseni teoriataustassa esiin hyvän päiväkotihoidon elementtejä olen tarkastellut lasta Bronfenbrennerin (1996) ekologinen viitekehyksen pohjalta. Myös Haverinen (1994),

Huttunen (1984), Lahikainen ja Strandell (1988) ja Niikko (1989) näkevät lapsen elävän ikäänkuin useammassa maailmassa samanaikaisesti ja tämä on huomioitava lasta koskevissa asioissa. Päivähoidon toiminta-ajatuksen, laatu-käsitteen ja laadunarvioinnin taustalta löytyvät tietyt tavoitteet arvioinnin pohjaksi. (Harvey ja Green 1993; Lahikainen-Strandell 1988; Lasten päivähoidon ja esiopetuksen laatutavoitteet 1996; Scott ja Palmer 1994; Suhonen 1995; Tauriainen 1998a ja Vuorela 1993.)

Suonenjoen kaupungin päivähoidon yksi tulevaisuuden kehittämiskohteista on nykyisin erittäin haasteelliseksi koettu varhaisvuosien erityiskasvatus ja näiden lasten tarvitsemien päivähoitopalveluiden järjestäminen. Tästä syystä olen sisällyttänyt tutkimukseeni niin teoriataustaan kuin kyselylomakkeisiin aineistoa myös erityispedagogiikan alalta. Varhaisvuosien erityiskasvatuskeskustelussa korostuu tänä päivänä integraatioajatus, joka nousee vahvasti esille niin tässä kuin aiemmin tehdyissä tutkimuksissa. (Hautamäki, Lahtinen, Moberg ja Tuunainen 1993; Pietiläinen 1998; Scruggs ja Mastropieri 1996 ja Tauriainen 1998b.)

Tutkimukseni kokonaisuutta eli *tutkimuksen perusasetelmaa* voidaan kuvata seuraavalla kuviolla:

KUVIO 5 Tutkimuksen perusasetelma

Tutkimuksen perusasetelmassa Lapsi laatu -hanke ekologisen lähestymistavan viitekehyksessä luo perustan laatua käsittelevään teoretietoon ja tutkimusongelmiin. Aiemmat päivähoitoon laatua käsittelevät suomalaiset ja ulkomaiset tutkimukset ja vanhempien, päivähoitohenkilöstön ja luottamushenkilöiden kokemukset ovat pohjana päivähoitohenkilöstön arvioissa ja kehittäessä päivähoitoa entistä laadukkaammaksi palveluksi.

Tutkimuksessani pyrin selvittämään vanhemmille, päivähoitohenkilöstölle ja luottamushenkilöille suuntaamalla kyselylomakkeella näiden ryhmien näkemyksiä siitä, mitä laatu päivähoitossa on ja mitä se merkitsee asiakkailleen. Tutkimusaineiston analyysi, tutkimustulokset ja luotettavuuden arviointi muodostavat tutkimuksessa omat alueensa. Tutkimustulosten selvittyä päivähoitoon laadun kehittäminen jatkuu päiväkodeissa edelleen. Jatkotutkimuksen aiheeksi olen tutkimuksen perusasetelmaan merkinnyt lapsen kokemuksen päivähoitoon laadusta. Näin tutkimuksen perusasetelma muodostaa kokonaisuuden, jossa näen kaikkien edellä mainittujen tekijöiden esilläolon oleellisena.

Tutkimusongelmat

1. Mitkä ovat vanhempien, päiväkotien työntekijöiden ja kaupungin luottamushenkilöiden näkemykset laadukkaasta päivähoitosta?
2. Millainen on päivähoitoon laatu suomenjokelaisissa päiväkodeissa vanhempien, päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden arvioimana?
3. Millainen on päiväkotien työntekijöiden työtyytyväisyys?
4. Millaisena päiväkotien työntekijät ja luottamushenkilöt näkevät päivähoitoon laatupolitiikan?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Kohdejoukon valinta ja kuvaus

Päivähoidon laatua käsittelevä tutkimukseni on *kokonaistutkimus*. Kari ja Huttunen (1981) määrittelevät kokonaistutkimuksen täydelliseksi tutkimukseksi, jossa tiedot kootaan havaintoyksiköittäin ja jossa tietoja saadaan jokaisesta perusjoukkoon kuuluvasta havaintoyksiköstä.

Tutkimukseni kohdejoukon muodostivat Suonenjoen kaupungin kaikkien kolmen päiväkodin *lasten vanhemmat, päiväkotien työntekijät ja kaupungin valtuuston jäsenet*. Se, miksi päädyin edellä mainittuihin kohderyhmiin, johtui siitä, että vanhemmat ja perheet ovat ensisijaisia päivähoiton asiakkaita ja heidän näkökulmansa toteutettavaan päiväkotien hoitotyön laatuun oli tärkein näkökohta saada selville. Koska kuntien luodessaan palvelujärjestelmiään tulee entistä enemmän ottaa huomioon laatu- ja huolehtia käytännössä laadun kehittämistä, näin tärkeänä saada esille myös käytännön päivähoitotyötä tekevien ja päättäjien näkemykset. Haverisen (1995) samoin kuin Kärrbyn (1992) mukaan kunnan tulee tukea laadunhallinnan kehittymistä ottamalla huomioon kuntalaisten mielipiteet ja rohkaisemalla työntekijöitä laadun arviointiin.

Lapsia päiväkodeissa oli tutkimusajankohtana seuraavasti: Kopolan päiväkodissa 23 lasta, Metsolan päiväkodissa 26 lasta ja Valkeisenmäen päiväkodissa 41 lasta eli yhteensä lapsia oli 90. Vanhemmat täyttivät kyselylomakkeen jokaisesta lapsesta erikseen, koska katsoin laadullisten näkökohtien olevan mahdollisesti erilaiset sisaruksien kohdalla, joista toinen oli esimerkiksi kolmevuotias ja toinen kuusivuotias. *Päiväkotien työntekijöiden* otos oli seuraavanlainen: Kopolan päiväkodissa 4, Metsolan päiväkodissa 5 ja Valkeisenmäen päiväkodissa 8 eli yhteensä työntekijöitä oli 17. *Luottamushenkilöistä* tutkimus osoitettiin 34 kaupunginvaltuuston jäsenelle, tutkijana itse olin luonnollisesti osallistumatta vastaajana tähän haastatteluun. Päädyin kokonaisotantaan kohdejoukon pienuuden vuoksi ja myös siksi, että tämä tutkielmani yhteydessä suoritettu kysely vastasi samalla koko kaupungin päiväkotien kevään 1998 asiakaskyselyä, joka tehtiin tutkimukseni kanssa samanaikaisesti Lapsi ja laatu -projektiin liittyen.

6.2 Tutkimusmenetelmät ja aineiston hankinta

Tutkimukseni tiedonhankintamenetelmäksi valitsin *strukturoidun lomakekyselyn*, koska se menetelmänä on vastaajan kannalta nopea käyttää, taloudellinen, ja tavoittaa tässä muodossa suurenkin joukon ja kysymykset ovat kaikille samassa muodossa. Luvan tutkimuksen tekemiseen myönsi sosiaalijohtaja. Lähtökohtana tutkimukselleni on *fenomenografinen lähestymistapa*. Syrjälän ym. (1994) mukaan fenomenografisen tutkimuksen tieteenfilosofinen lähtökohta on fenomenologinen filosofia, jonka kohteena on elämysmaailma. Fenomenografia tarkoittaa ilmiön kuvausta eli tutkitaan käsityksiä ja kuvataan niitä. Tutkimukseni on pääosin *kvantitatiivinen* tutkimus, mutta siinä on myös kvalitatiivisia aineksia. Osa kyselylomakkeen kysymyksistä on kartoittavia, koska tämä kysely toimi samalla päivähoidon asiakaskyselynä. Tähän tutkimukseen valitsin aiemmasta teoreettisesta tiedosta ja tutkimustuloksista esille tulleet tulokset, joita pyrin tarkastelemaan viitekehystenä suonenjokelaisten lasten päivähoiton laadulle.

Kaikille vanhemmille oli samat kysymykset, samassa muodossa ja samassa järjestyksessä. Kyselylomakkeen alkuosassa vastausvaihtoehdot olivat valmiiksi annettuja. Kyselylomake vanhemmille on liitteessä 3. Jotta vanhempien oli helpompi vastata kysymyksiin, seuraavat seitsemän asiakokonaisuutta jaoin pienemmiksi osakysymyksiksi: hoitopaikan saanti ja hakeminen, aukioloajat, tilojen toimivuus ja turvallisuus, lapsen saama perushoito, lapsen kasvatus ja huomioiminen yksilönä, toiminnan puitteet sekä yhteistyö kodin kanssa ja vaikutusmahdollisuudet. Tiedot keräsin kirjallisesti ja kyselylomakkeiden jakamisen yhteydessä kussakin päiväkodissa annettiin tietoa kyseessä olevasta tutkimuksesta. Avokysymyksillä vanhemmilta pyysin lisäksi vastauksia siihen, mihin he olivat olleet tyytyväisiä tai tyytymättömiä päiväkodin toiminnassa, mitä muutoksia he toivoivat lasten päivän toimintaan, mitkä olivat heidän mielestään onnistuneen yhteistyön edellytyksiä sekä mitä mieltä he olivat erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten integroinnista niin sanottuun normaaliin päiväkotiryhmään.

Kaikille asiakasryhmille oli sama kysymys, jossa heitä pyydettiin asettamaan mielestään tärkeysjärjestykseen heidän painottamansa laatutekijät. Vanhemmille olin antanut tehtäväksi nimetä yhdestä kymmeneen tärkeimpänä pitämäänsä laadun elementtiä kohdista 1-35. Päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden tuli nimetä summamuuttujat järjestykseen yhdestä seitsemään. Lisäksi kaikilta ryhmiltä pyydettiin arvosana päiväkotien toiminnasta kokonaisuutena arvosanalla 5 (erittäin hyvä) - 1 (erittäin huono).

Päiväkotien työntekijöitä haastattelin myös strukturoidulla lomakekyselyllä. Osa kysymyksistä sisälsi valmiit vaihtoehdot, osa oli kuten vanhemmille suunnatuissa kyselylomakkeissa avokysymyksinä. Lisäksi työntekijöiden kyselylomake sisälsi työtyytyväisyysosion. Kyselylomake työntekijöille on liitteessä 4. Myös luottamushenkilöt haastattelin strukturoidulla lomakekyselyllä. Luottamushenkilöiden kyselylomake on liitteessä 5.

Päiväkotien työntekijöitä ja luottamushenkilöitä pyysin määrittelemään avovastauksissa näkemyksensä päivähoiton ja erityis päivähoiton laadusta ja hyvän laadun edellytyksistä ja esteistä. Lisäksi näiltä ryhmiltä tiedustelin, millaisena he näkivät oman

vaikutusmahdollisuutensa päivähoidon laadukkuuteen. Suonenjoen kaupungin päivähoidon laatupolitiikkaa pyrin kartoittamaan SWOT-analyysiin pohjautuen. Nykytilan analysoimiseksi on käytettävissä monia tekniikoita, joista Lindström (1994) mainitsee esimerkkeinä muun muassa *kysely- tai haastattelupalautteeseen perustuvan analyysin*, jossa henkilöstöltä, asiakkailta ja muilta sidosryhmiltä ensin kysytään kehittämisen kohdealueeseen liittyvistä asioista ja sen jälkeen esitellään tulokset työyhteisölle. Kartoituksesta saadun palautteen mukaan sitten suunnataan kehittämistyötä. Toisena esimerkkinä hän mainitsee *SWOT-analyysin*, jossa mietitään organisaation tai työyhteisön nykyiset vahvuudet (S = Strengths), heikkoudet (W= Weaknesses), mahdollisuudet (O = Opportunities) ja uhat (T = Threats). (Lindström 1994, 32 ja Mäkelä ja Stenlund, 1995.) Kartoittavana kysymyksenä tiedustelin molemmilta ryhmiltä erityislasten hoidon parasta järjestämismahdollisuutta ja vuorotyötä tekevien vanhempien lasten hoitomuotoa, jota he pitivät parhaimpana.

Esitestausta en tutkimuksessani käyttämilleni kyselylomakkeille järjestänyt, koska vastaavantyyppiset kyselylomakkeet ja määrättytyypiset avokysymykset ovat olleet käytössä Kuntaliiton ja Efektian kunnille järjestämässä asiakaskyselyissä. Vaihtoehdot kysymyksissä vastasivat mielestäni tutkimustarpeitani sellaisenaan, vain vanhemmille tuleviin lomakkeisiin lisäksi kysymyksen leikkimisrauhasta (kohta 27), koska halusin vanhempien mielipiteen siitä, millaisena he näkevät mahdollisuuden yksittäisen lapsen kohdalla rauhalliseen omaan leikkiin. Borg ja Gall (1989, 482) painottavat lomakkeiden laadinnassa sitä, että lomakkeet olisivat miellyttävät lukea, helppokäyttöiset, luokat hyvin määriteltäviä ja eivät edellyttäisi runsaasti päättelyä vastaamistilanteissa. Ohjeet pyrin tekemään lyhyiksi ja selkeiksi ja tarvittaessa käytin esimerkkiä (muun muassa vanhempien kyselyssä kohta 37 ja työntekijöiden ja luottamushenkilöiden lomakkeessa kohta 9). Kysymykset pyrin myös asettamaan tiettyyn loogiseen etenemisjärjestykseen, yrittäen näin auttaa vastaajaa hahmottamaan kokonaisuudessaan lomakkeen sisällön.

Postitse lähetetty kysely olisi tullut kalliimmaksi ja palautusprosentti huonommaksi, joten jaoin kyselylomakkeet henkilökohtaisesti vanhempien ja työntekijöiden osalta päiväkoteihin, jonne ne myös nimettömänä palautettiin sitä varten varattuihin laatikoihin. Luottamushenkilöiden kyselylomakkeet lähtivät kaupunginvaltuuston puheenjohtajan luvalla kokouslistan mukana, ja he palauttivat ne seuraavan valtuustokokouksen yhteydessä. Mukaan liitin kullekin vastaajalle palautuskuoren. Kun kysely osoitetaan vastaajajoukolle, jossa yksilöiden välillä on hyvinkin suuria eroja vastaamiskyvyssä, tämä tulee Hirsjärven ja Hurmeen (1988) mukaan ottaa huomioon samoin kuin vastaajien halukkuus vastata kysymyksiin. Yleensä ei ole mitään formaalia syytä, miksi ihmisten pitäisi vastata kysymyksiin, lukuunottamatta joitain harvoja tapauksia, jolloin ihmiset pakotetaan antamaan informaatiota. Se, että ihmiset tavallisesti vastaavat, johtuu heidän yleisestä auttamishalustaan, heidän halustaan puhua itsestään ja näkemyksistään sekä kysymysten näennäisestä viattomuudesta. (Hirsjärvi ja Hurme 1988.)

6.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Kyselylomakeaineisto analysoitiin SPSS for Windows -ohjelmalla. Aineistosta laskettiin frekvenssit, prosenttijakautumat ja keskiarvot. Vanhemmille suunnatun kyselylomakkeen

prosessitekiäjäitä kuvaavista kohdista laskettiin summamuuttujat; kysymyksistä 14-19, jotka koskivat lapsen perushoitoa ja kyselylomakkeen kysymyksistä 20-27, jotka käsittelivät lapsen kasvatusta ja huomioimista yksilönä. Kysymys 28, lapsen viihtyminen, jätettiin kokonaan pois, koska se ei varsinaisesti ole prosessitekiäjä vaan ilmentää eri tekijöiden vaikuttavuutta. Summamuuttujia verrattiin sitten työntekijöille ja luottamushenkilöille lähetettyjen kyselylomakkeiden kohtiin 4 ja 5, jotka olivat tällöin täysin vertailukelpoisia, koska viimeksi mainittuja ryhmiä pyydettiin arvioimaan lasten saamaa perushoitoa ja lapsen kasvatusta ja huomioimista yksilönä yhdellä numerolla vaihteluvälillä 1 (erittäin huono) - 5 (erittäin hyvä).

Päivähoitohenkilöstön työtyytyväisyyskyselyssä tehtiin summamuuttujat kohdista johtaminen ja esimiestoiminnot (kysymykset 1-14), työelämän ihmissuhteet ja kehitysmahdollisuudet (kysymykset 15-26) ja toiminnan tuloksellisuus (kysymykset 40-44). Vastaavat kohdat olisi voitu tietysti sisällyttää edellä mainittua tiiviimpinä kysymyksinä kyselylomakkeeseen, mutta tällä kyselyllä haluttiin saada nimenomaan tietoa työtyytyväisyyden elementeistä; hyvistä kohdista ja niistä asioista, jotka kaipaavat kehittämistä. Koska tutkimukseni toimi samalla vuotuisena asiakaskyselynä, kysymysten asettelu oli pikkutarkka. Summamuuttujien muodostamisen pohjana toimi paitsi teoriataustassa ilmenevät painotukset koskien laadukasta julkista päivähoitopalvelua myös asiakasryhmien vastauksissa eniten esille nousseet asiat.

Kyselylomakkeita palautettiin yhteensä 92, joista vanhemmat palauttivat 57 kpl (vastausprosentti 63,3), työntekijät 12 kpl (vastausprosentti 80,0) ja luottamushenkilöt 23 kpl (vastausprosentti 67,6). Palautettujen vastausten määrää voi pitää kohtuullisen hyvänä opinnäytetyölle. Päiväkotikohtaiset ja asiakasryhmäkohtaiset palautusprosentit ilmenevät taulukosta 3.

TAULUKKO 3 Kyselyyn vastanneiden määrä asiakasryhmittäin

ASIAKASRYHMÄ	Lähetetty f	Palautettu f	Vastaus%
Vanhemmat			
Kopolan päiväkot	23	14	60,9
Metsolan päiväkot	26	15	57,7
Valkeisenmäen päiväkot	41	28	68,3
Työntekijät			
Kopolan päiväkot	4	2	50,0
Metsolan päiväkot	5	4	80,0
Valkeisenmäen päiväkot	6	6	100,0
Luottamushenkilöt			
	34	23	67,6
Yhteensä	146	92	63,0

Vanhempien ryhmässä vastaajista naisia oli 52, miehiä 4 ja yksi jätti ilmoittamatta sukupuolensa. *Vanhempien ikä:* nuorin vastaaja oli 23- ja vanhin vastaaja 54-vuotias. *Vanhempien koulutustausta:* sekä äideistä että isistä suurimmalla osalla oli joko ammattikoulu tai opistotasoinen koulutus takana. *Iältään päiväkodissa olevat lapset* olivat suurimmaksi osaksi kyseisenä vuonna kuusi vuotta täyttäviä eli 57:stä peräti 30

esikoululaista. Päiväkotilapsista *poikia* oli 19 ja *tyttöjä* 38. Suurin osa vastaajien lapsista oli ollut päiväkodissa 6-12 kuukautta, ja heistä 38 kokopäivähoidossa ja 19 puolipäivähoidossa. Työntekijöiden vastaajaryhmässä kahdestatoista vastaajasta lastentarhanopettajia oli 5, lastenhoitajia 5 ja keittäjäsiivoojia 2. *Työntekijöiden päivähoitoalalla työskentelyvuodet* vaihtelivat 10 - 31 vuoteen.

Sukupuoli vastanneilla luottamushenkilöillä jakaantui seuraavasti: miehiä oli 15 ja naisia 7, yksi vastaaja jätti ilmoittamatta. *Iät* valtuutetuilla vaihtelivat ikävuosien 28 ja 60 välillä, neljä vastaajaa ei halunnut ikäänsä ilmaista. *Koulutustausta* vastanneilla luottamushenkilöillä vaihteli tasaisesti keskikoulupohjasta korkeakoulututkintoon. Kysyttäessä vastanneiden luottamushenkilöiden *omien lasten määrää* vain neljällä ei ollut omia lapsia, muilla vastaajilla lasten määrät vaihtelivat yhdestä neljään.. Yhdellätoista luottamushenkilöllä ei ollut omia kokemuksia lapsensa päiväkodissa olosta, vajaan toimintakauden verran oli erään luottamushenkilön lapsi ollut päiväkodissa ja enemmän kuin yhden toimintakauden seitsemän luottamushenkilön lapset. Neljä luottamushenkilöä ei vastannut tähän kohtaan lainkaan.

Saatuani kyselylomakkeet vastattuina takaisin, kävin ne huolellisesti läpi muodostaen avovastauksista tarkan analyysin luokittelun pohjaksi. Aineistoa kertyi 38 sivua (A4) fronttikoolla 12. Kyselylomakkeisiin oli vastattu huolellisesti ja vastaustila kyselylomakkeissa osoittautui riittäväksi. Tuloksissa käsittelin vanhempien, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden antamat vastaukset omina ryhminään. Vastauksia lukemalla aineistosta nousi esiin tietyt samankaltaisuudet ja erot, joilla kyselyyn vastanneet määrittivät päivähoiton laadun elementtejä. Tutkittavien sanallisista arvioinneista erottelin sisältöluokkia tietyn samankaltaisuuden mukaan. Näin aineistosta muodostui luokkia, jotka olivat keskenään erilaisia mutta sisäisesti mahdollisimman yhtenäisiä. (Alasuutari 1993a, 170-171.)

Tätä tutkimusta varten laatinani luokitusrunгон lähtökohtana oli Mooneyn ym. (1997), Rossbachin ym. (1991) ja Tullyn (1993) laadunarvioinnin mallit. Luokitusrunkoni muodostui rakenne-, prosessi- ja tulostekijöistä. Vastauksissa nousi esiin erityisesti prosessitekijät ja päivähoiton laatu nähtiin asiakastyytyvyytenä, hyvänä vuorovaikutuksena ja lapsen yksilöllisenä huomioonottamisena.

7 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimustulokset esittelen asettamieni tutkimusongelmien mukaisessa järjestyksessä. Ensin tarkastelen, mitä on päivähoiton laatu ja millaisena sen näkevät toteutuvan suonenjokelaisissa päiväkodeissa siellä hoidossa olevien lasten vanhemmat, päiväkotien työntekijät ja Suonenjoen kaupungin korkeinta päätäntävaltaa käyttävät luottamushenkilöt. Toiseksi kuvaan päiväkotihoidon laadukkuuden ja työntekijöiden työtyytyväisyyden välistä yhteyttä. Viimeisenä on tuloksissa vuorossa päivähoiton laatupolitiikka työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kuvaamana.

7.1 Päiväkotihoidon laatu vanhempien, päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden arvioimana

Mistä hyvä laatu muodostuu

Päiväkotilasten vanhempia pyydettiin asettamaan mielestään tärkeimpinä pitämänsä järjestykseen kymmenen laadun elementtiä, joita oli yhteensä 35. Vastaavat muuttajat annettiin työntekijöille ja luottamushenkilöille seitsemänä summamuuttujana., joita olivat seuraavat:

1. hoitopaikan hakeminen ja saanti,
2. päiväkotien aukioloajat,
3. päiväkotien toimivuus,
4. lasten saama perushoito,
5. lasten kasvatus ja huomioiminen yksilönä,
6. päiväkotitoiminnan puitteet,
7. yhteistyö ja vaikuttaminen.

Päiväkotien työntekijät ja luottamushenkilöt pyydettiin asettamaan nämä edellä olevat laadun elementit mieleiseensä tärkeysjärjestykseen asteikolla 1-7, jossa 1 kuvasi tärkeintä ja 7 viimeiseksi tärkeimpänä pidettyä. Tulokset muodostuivat niin *vanhempien, työntekijöiden* kuin *luottamushenkilöiden arvioinneissa hyvin samansuuntaisiksi*, kuten taulukosta 4 voi havaita.

TAULUKKO 4 Hyvän laadun elementit vanhempien arvioimana

Muuttuja	Tärkeimmuus	f	%
Lapsen viihtyminen päivähoitossa	1	17	29.8
	2	1	1.8
	3	5	8.8
	4	3	5.3
	5	7	12.3
Keskiarvo: 2.45		33	
Hoitajan ymmärrys ja herkkyys lasta kohtaan	1	15	26.3
	2	6	10.5
	3	6	10.5
	4	5	8.8
	5	7	12.3
Keskiarvo: 2.56		33	
Lapsen kehitystason ja taipumusten huomioonottaminen	1	3	5.3
	2	10	17.5
	3	10	17.5
	4	2	3.5
	5	5	8.8
Keskiarvo: 2.78		30	
Lapsen omatoimisuuden tukeminen	1	4	7.0
	2	8	14.0
	3	9	15.8
	4	8	14.0
	5	7	12.3
Keskiarvo: 3.16		36	

Tärkeimpänä laadukkuuden elementtinä vanhemmat näkivät *lapsen viihtymisen päiväkodissa*. Vanhemmista 17 sijoitti sen tärkeimmäksi elementiksi, ja vielä toiseksi tai kolmanneksi tärkeimpänä sitä piti 12 vanhempaa. Seuraavaksi tärkeimpänä laadun elementtinä vanhemmat pitivät *hoitajan ymmärrystä ja herkkyyttä lasta kohtaan*. Vanhemmista 15 piti sitä kaikkein tärkeimpänä ja toiseksi tai kolmanneksi tärkeimpänä sen näki yhteensä 12 vanhempaa. *Lapsen kehitystason ja taipumusten huomioonottaminen* nousi kolmanneksi tärkeimmäksi vanhempien arvioissa; kolme piti sitä kaikkein tärkeimpänä ja toiselle tai kolmannelle sijalle sen asetti yhteensä 20 vanhempaa. Jos katsotaan vielä neljäs tärkeimmäksi koettu laadukkaan päivähoiton elementti, se oli *lapsen omatoimisuuden tukeminen*; ensimmäiseksi sen sijoitti 4, toiseksi 8 ja kolmanneksi 9 vanhempaa.

Vanhempien mielestä hyvä laatu siis muodostuu edellä olevan tuloksen mukaan lapsen yksilöllisestä huomioimisesta, siihenhän kaikki edellä olevat neljä elementtiä sisältyvät.

Sama tulos saatiin myös päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden päivähoiton laadun arvioinnista, kuten taulukosta 5 voi havaita.

TAULUKKO 5 Hyvän laadun elementit päiväkotien työntekijöiden ja luottamushenkilöiden arvioimana

Muuttuja	Tärkeimmys 1 - 7	Työntekijät		Luottamushenkilöt	
		f	%	f	%
Lasten kasvatusta ja huomioinen yksilönä	1	7	58.3	6	26.1
	2	3	25.0	9	39.1
	3	1	8.3	3	13.0
	4	0	0.0	1	4.3
	5	1	8.3	1	4.3
	6	0	0.0	1	4.3
	7	0	0.0	0	0.0
		12		21	
Lasten saama perushoito	1	3	25.0	6	26.1
	2	4	33.3	1	4.3
	3	2	16.7	5	21.7
	4	1	8.3	3	13.0
	5	2	16.7	3	13.0
	6	0	0.0	2	8.7
	7	0	0.0	1	4.3
		12		21	
Päiväkotien aukioloajat	1	1	8.3	0	0.0
	2	2	16.7	4	17.4
	3	3	25.0	4	17.4
	4	0	0.0	3	13.0
	5	1	8.3	3	13.0
	6	3	25.0	4	17.4
	7	2	16.7	3	13.0
		12		21	
Hoitopaikan hakeminen ja saanti	1	1	8.3	7	30.4
	2	1	8.3	4	17.4
	3	1	8.3	3	13.0
	4	3	25.0	3	13.0
	5	3	25.0	1	4.3
	6	0	0.0	1	4.3
	7	3	25.0	2	8.7
		12		21	

Kun vanhempien lailla päiväkotien työntekijät asettivat *lapsen kasvatuksen ja huomioimisen* tärkeimmäksi laadun elementiksi, toiseksi tärkeimpänä työntekijät painottivat *lasten saamaa perushoitoa*, jonka taas luottamushenkilöt asettivat kolmanneksi tärkeimmäksi. *Päiväkotien aukioloajat* työntekijät sijoittivat kolmannelle sijalle tärkeysjärjestyksessä, luottamushenkilöt vasta neljännelle tilalle. *Hoitopaikan*

hakeminen ja saanti oli työntekijöillä neljänneksi tärkein, luottamushenkilöillä toiseksi tärkeimmäksi arvostettu muuttuja. Seuraavaksi tärkeimpänä koettiin työntekijöiden ja luottamushenkilöiden arvioinnissa yhteistyö ja vaikuttaminen, kuudentena päiväkotien toimivuus ja viimeisenä päiväkotitoiminnan puitteet.

Päivähoidon laatu asiakastyytyväisyytenä

Päivähoito palvelee yhteiskunnan tarpeita ja korostaa lopputuloksen laatua. (Harvey ja Green 1993; Haverinen 1995; Katz 1992; Kärrby 1992; Munton, Mooney ja Rowland 1995; Outinen, Holma ja Lempinen 1994; Suhonen 1995 ja Vartiainen 1994.) Sekä työntekijät että luottamushenkilöt olivat yhtä mieltä siitä, että päivähoiton tulee olla laadukasta perustellen sitä muun muassa seuraavasti:

"päiväkotihoidon tulee olla laadukasta, sillä ilman laatua työllä ei olisi tavoitetta, työn motivaatio kärsisi ja perhe ja lapset saisivat vain säilytyspaikan, tarpeet jäisivät huomioitotta ja tarpeisiin vastaaminen vaillinaiseksi ilman työn kehittämistä ja sen laadukasta keskustelua" (Vpk2)

"kyllä tulee olla laadukasta, sillä lapset ovat huomisen aikuisia ja heille pitää mahdollistaa paras hoito, mikäli hoitopaikka on muualla kuin kotona" (Vpk 3)

"tulee olla laadukasta, sillä vanhemmathan maksavat lasten hyvinvoinnista päivähoitossa" (Vpk 6)

"kaikkien kunnan antamien palvelujen tulee olla laadukkaita kustannuksista huolimatta, kuntahan on kuntalaisten palvelua varten"(Lu 4)

Laatu hyvänä vuorovaikutuksena

Päivähoitotyössä vuorovaikutussuhteet korostuvat niin lasten kuin työntekijöiden välillä koko lapsen kasvukontekstissa. Laatuun mielletään ominaisuuksia, joita ei voida mitata rahassa (Kärrby 1992). Myös Bronfenbrenner (1996), Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala (1998), Johansson (1995), sekä Ramsden (1997) korostavat ihmissuhteiden tärkeyttä lapsen välittömässä ympäristössä. Tämä korostui niin luottamushenkilöiden kuin työntekijöiden vastauksissa:

"lapsi on tulevaisuuden aikuinen, jonka voimavarat kootaan jo ennen kouluikää; ihmissuhdetaidot, arvot ja tavat" (Lu 3)

"hyvän laadun edellytyksiä ovat riittävä, motivoitunut, yhteistyöhaluinen, joustava (tiettyyn rajaan saakka) henkilökunta ja kyky empatiaan (omat rajat huomioiden)" (Vpk 2)

"laatua on perheiden tarpeita vastaava riittävä määrä päivähoitopaikkoja, lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä tukeva turvallinen ilmapiiri sekä työhönsä motivoitunut yhteistyöhaluinen ja hyvin koulutettu henkilökunta" (Vpk 4)

"rakkaus korvaa monta kertaa rahan, pätee päivähoiton laatuunkin" (Mpk 9)

"laatua on ammattitaito, innovaatio, yhteistyökykyisyys ja liikunnan näkeminen tärkeimpänä voimavarana" (Lu 3)

"laatua on luottamus perheiden ja henkilökunnan välillä"(Mpk 7)

Laatu lapsen yksilöllisenä huomioonottamisena

Yksilöllisten tarpeiden huomioonottaminen lapsen kasvatuksessa korostui niin vanhempien, työntekijöiden kuin luottamushenkilöiden arvioissa hyvälaatuisen päivähoiton elementtejä. Yksilöllisyyttä ovat painottaneet myös Folque, Ulrich ja Siraj-Blatchford (1995), Lahikainen ja Strandell (1988), Niikko (1989) ja Semi (1998). Esimerkkejä vanhempien vastauksista koskien lapsen yksilöllistä huomioimista:

"lapsi saa tarvitsemaansa päivähoitoa oikeassa paikassa oikeaan aikaan ja henkilökunta huomioi kodin ja lapsen tarpeet" (Lu 4)

"laatua on lapsen yksilöllinen huomioiminen ja hänen kehitystään tukeva hoito ja kasvatus, lapsen ja vanhempien tyytyväisyyttä (Vpk 3)

Lapsen yksilöllisen huomioonottamisen mahdollistavat riittävä koulutettu henkilöstö ja laadukas toiminnan sisältö. Koulutetun henkilöstön merkitystä ovat painottaneet Johansson (1995), Kärby (1992), Munton, Mooney ja Rowland (1997), Outinen, Holma ja Lempinen (1994) ja Sarala ja Sarala (1996). Työkokemusta omaavan henkilön merkityksen tuovat tutkimuksessaan esille Folque, Ulrich ja Siraj-Blatchford (1996). Sitoutumista toimintaan koko henkilöstön osalta painottavat Anttonen (1995) ja Tenner ja De Toro (1992). Nämä seikat tulivat esiin myös työntekijöiden ja luottamushenkilöiden vastauksissa:

"hyvän laadun edellytyksiä ovat sopiva ryhmäkoko, riittävä koulutettu henkilöstö, toimivat päiväkotiympäristöt ja toiminnan sisältö" (Lu 1)

"hyvän laadun edellytys on vastuuntuntoiset hoitajat" (Lu 2)

"päivähoidon laatu on kokonaisvaltaista toimintaa; virikkeellistä toimintaa, joka takaa henkisen ja sosiaalisen kasvun, opettaa yhteistoimintaan ja luo turvallisuutta (Lu 1)

"edellytyksiin kuuluvat myös henkilöstön työnohjaus ja täydennyskoulutus" (Mpk7)

"edellytyksenä hyvälle päivähoiton laadulle on vanhempien ja kunnan tuki ja arvostus" (Lu 5)

Melhuisin (1993) näkemyksen mukaan päivähoitosta hyötyvät eniten lapset, jotka tulevat deprivoidusta ympäristöstä. Tähän näkemyksen tuo esille eräs luottamushenkilö kommentissaan:

"laadun tavoitteena tulee olla se, että päivähoitossa ovat myös sellaiset lapset, joiden kotioloit eivät ole parhaat mahdolliset; että he saavat uusia virikkeitä ja kehittyvät tasavertaisesti toisten lasten kanssa" (Lu 5)

Muutamit luottamushenkilöt painottivat laadukkuutta "niukkojen resurssien pohjalta":

"tuskin vanhemmat odottavat muuta kuin että vanhempien ollessa estyneenä (=töissä) hoitamaan lastaan, hän saisi vähintään yhtä turvallista, virikkeellistä ja ohjattua hoitoa kuin kotonaan" (Lu9)

"tottakai päivähoiton tulee olla laadukasta resurssien rajoissa, ja ellei yhteiskunnalla ole rahaa, turvataan välttämätön (esimerkiksi ruoka) ja vanhemmille tunne siitä, että lapsi on turvallista jättää päivähoitoon" (Lu 2)

"annetaan päivähoito vain niille, jotka todella sitä tarvitsevat ja resurssien vähetessä kotona olevat ja työskentelevät vanhemmat hoitavat lapsensa ilman julkista palvelutuotantoa" (Lu 12)

Viimeksi mainittu kommentti ei tosin nykyisen subjektiivisen päivähoitolain voimassa ollessa ole mahdollista kunnan taholta toteuttaa. Kuten edellä olleista laadun määrittelyistä käy ilmi, yhtä ja ainoaa päivähoiton laadun määritelmää ei työntekijöiden ja luottamushenkilöiden vastauksista löytynyt. Määrittelyyn kytkeytyikin itse kunkin arvioitsijan omat arvot ja asenteet ja monia eri näkökulmia, minkä pohjalta laatua voidaan tarkastella, kuten Tauriainen (1998) toteaa. Samoin ovat havainnet myös Kärrby (1992), Moss (1994), Munton, Mooney ja Rowland (1995), Saarinen (1996) ja Scott ja Palmer (1994).

Päivähoidon laadukkuuden esteet

Esteinä laadukkaalle päivähoitolle voidaan tietysti nähdä edellä luetellut edellytykset käänteisinä eli liian suuret lapsiryhmät, epävarmuus tulevaisuudesta, pakkolomat, kireä taloudellinen tilanne kaupungin taloudessa, henkilökunnan jämähtäminen paikoilleen (kuten eräs työntekijä asian kyselylomakkeessa ilmaisi) sekä erilaiset kasvatustavoitteet lasten kasvatuksen suhteen. Myös lapsiryhmän vaihtuvuus vanhempien epäsäännöllisten töiden takia, avustavan henkilökunnan saanti ja henkilökunnan uupuminen nähtiin työntekijöiden taholta laadun esteinä.

Luottamushenkilöt nostivat edellä olevien laadun esteiden rinnalle myös seuraavia:

"esteinä voidaan nähdä henkilöstön heikko sitoutuminen toimintaansa ja se, että toiminnan sisältö ei ikäänkuin ole hanskassa" (Lu 1)

"esteenä ovat ammattiyhdistysasioita puolustelevat työntekijät ja omien etujensa ajamiseen paneutuminen työn edelle" (Lu 2)

"esteitä laadukkuudelle ovat byrokratia, vanhat iänikuiset rituaalit ja liikkumattomuus =jalat ja aivot! (Lu 3)

Varhaisvuosien erityiskasvatus osana kunnan laadukasta päivähoitoa

Suonenjoen päivähoitossa on kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana pyritty kehittämään laadullisesti myös erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten päivähoitopalveluja. Näiden lasten määrä on ollut vuosittain suuri ja joukossa on ollut erittäin haasteellisia, vaikeahoitaisia lapsia niin päivähoiton tarvitsijoina kuin myös varhaiskuntoutustarpeen vuoksi. Kaupunginvaltuuston päätöksellä erityislausunnolla olevat lapset on sijoitettu keskitetysti Valkeisenmäen päiväkotiin, jonne on pyritty turvaamaan heidän kuntoutuksensa edellyttämät resurssit. Ratkaisu on muuten toiminut hyvin, mutta koulutettujen avustajien puuttuessa työllistämistuella palkatut, kouluttamattomat avustajat, jotka vaihtuvat aina puolivuositain on ollut täysin epätarkoituksenmukainen käytäntö.

Edellä olevasta johtuen vanhemmilta, työntekijöiltä ja luottamushenkilöiltä kysyttiin heidän mielipiteitään, tulisiko erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevat lapset integroida niin sanottuun normaaliin päiväkotiryhmään. Kaikkien ryhmien vastauksista tuli yhtä vanhemman ja joidenkin työntekijöiden vastausta lukuunottamatta vastauksesksi että *erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevan lapsen paikka on päiväkodissa niin sanottujen normaaliin lasten joukossa.*

Tätä vanhemmat perustelivat seuraavasti:

"sijoittaminen on ihan OK, koska on hyvä, että lapset oppivat pienestä pitäen hyväksymään ihmisten erilaisuuden" (Vpk 17)

"erittäin hyvää asennekasvatusta!" (Vpk 22)

"on hyvä, että niin sanotut normaalit lapset ovat mallina erityislapsille, mutta erityislapsen ei saa viedä kaikkea aikaa pois niin sanotuilta normaaleilta lapsilta, on huolehdittava myös, että ryhmät ovat tarpeeksi pienet ja henkilökuntaa on riittävästi" (Vpk 13)

"en kannata, jos ja kun ne vievät hoitohenkilökunnan kaikki voimat ja huomion" (Kpk 40)

Päiväkotien työntekijät olivat kahta mieltä integraatiosta eli Valkeisenmäen päiväkodin työntekijät kannattivat erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten integrointia. Tämä johtui varmaan siitä, että kyseessä olevaan päiväkotiin ovat hakeutuneet työntekijät, jotka ovat motivoituneita ja suuntautuneita erityistä hoitoa ja kasvatusta vaativien lasten ohjaukseen koulutuksensakin puolesta. Samoin he ovat tottuneet näihin lapsiin viimeisen kolmen vuoden aikana, jona nämä lapset on sinne keskitetysti sijoitettu. Työntekijöiden vastauksista esimerkkeinä seuraavat:

"erityislapsen päivähoitoon laatuun pätee sama kuin niin sanottujen normaalienkin lasten hoitoon, tulevaisuudessa ennakoosenteet vammaisuutta kohtaan häviävät, kun ollaan yhdessä pienestä pitäen" (Vpk 2)

"sijoitus normaaliryhmään hyvä, kunhan taataan riittävä henkilöstö ja kaikkien lasten tarpeet otetaan huomioon" (Vpk 2)

"erityislapsen hoidon laatu on sitä, että ko. lapsi saa juuri omien tarpeidensa mukaista kuntoutusta, ohjausta, opetusta jne. asianmukaisesti koulutetuilta henkilöiltä" (Vpk 5)

"ihana asia, että päiväkodissamme on erityislapsia" (Vpk 6)

"on vaikea yhdistelmä, mistä riittää voimavarat aikuisille huomioida kaikki lapset" (Mpk 8)

Luottamushenkilöt näkivät myös hyvänä puolena erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten sijoittamisen päiväkotiin, jolloin niin sanotut terveet lapset tottuivat vammaisiin tovereihinsa jo pienestä pitäen. Luottamushenkilöiden näkemyksen mukaan:

"erityispäivähoidon laadun tulee olla samaa kuin muillekin lapsille, ja lisäksi yksilöllistä erityistä ohjausta, jaheidät tulisi voida sijoittaa mahdollisuuksien mukaan normaaliryhmiin" (Lu 1)

"erityislapsen sijoittaminen normaaliryhmiin soveltuu oikein hyvin, mutta henkilökunnan on oltava sopiva, jonka stressinsietokyky on hyvä, ja jonka omat asiat ovat kunnossa ja jolla on riittävästi koulutusta ja itsetuntoa" (Lu 3)

"kannatan, mutta asialla on hyvät ja huonot puolensa; kasvatuksellisesti hyvä, jos erilaiset lapset (sosiaalisuus) ovat yhdessä, toisaalta erityishoitoa tarvitseva vie herkästi huomion terveiltä" (Lu 8)

"erityislapsen sijoittelussa voidaan menetellä näin tiettyyn rajaan asti" (Lu 13)

"molemmissa on puolensa, mutta normaaliryhmässä tällainen lapsi opettaa suvaitsevaisuuteen, joka näyttää olevan hupeneva luonnonvara!"(Lu 12)

Vanhempien, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden vastaukset ilmentävät samaa integraatiomyönteisyyttä, jonka tutkimuksissaan ovat myös Suomessa Tauriainen (1998), muualla Bronfenbrenner (1996) ja Schruggs ja Mastropieri (1996) havainneet. Myös päivähoiton kasvatustavoitekomiteanmietintö 1980:31 esittää lasten erityistarpeiden huomioon ottamista opetuksessa. Niin vammaisuuteen myönteisesti suhtautuvilla työntekijöillä kuin luottamushenkilöilläkin on havaittavissa "yleinen integraatiota koskeva filosofia"; tätä käsitettä käyttävät Hautamäki, Lahtinen, Moberg ja Tuunainen (1993). Myönteisyys takaakin heidän mukaansa positiivisen vuorovaikutuksen ja näin myös edellytykset aitojen ystävyyssuhteiden syntyymiseen vammaisten ja vammattomien välille.

Kunnan tarjoama laadukas esiopetus ja vuorotyövanhempien lasten päivähoito

Esiopetus on tulossa 01.08.2001 lakisääteiseksi ja maksuttomaksi opetuksiksi joka kuntaan. Tällä hetkellä Suomenjoella esiopetusta toteutetaan kolmessa kaupungin päiväkodissa lastentarhanopettajien toimiessa opettajina.

Tulevaisuudessa esiopetus tulisi järjestää 13 (56,5 %) valtuutetun mielestä edelleen päiväkodeissa, 2 (8,7 %) valtuutettua oli koulussa järjestettävän esiopetuksen kannalla ja 3 (13 %) valtuutettua ehdotti päiväkodin ja koulun yhteistyötä. Kelpoisuutena opettajaksi valtuutetut näkivät lastentarhanopettajan 9 (39,1 %) tapauksessa, opettajan 2 (8,7 %) tapauksessa ja molemmat ammattikunnat yhdessä voisivat toimia 5 (21,75 %) valtuutetun mielestä. Sosiaalikasvattajista ei tutkimuksessa ollut yhtään mainintaa.

"en tekisi tarkkaa rajausta, lastentarhanopettaja olisi kuitenkin mielestäni paras opettaja" (Lu 1)

"koulutoimen alaisuudessa päivähoitohenkilökunnan ja alkuopettajien yhteistyönä" (Lu 4)

"päiväkodeissa nykyisillä systeemeillä" (Lu 6)

"taajamissa se voisi olla päiväkodeissa, kylillä koulun yhteydessä" (Lu 7)

"ensisijaisesti päiväkotit tai sitten iltapäiväryhmä luokanopettajille" (Lu 12)

Vuorotyötä tekevien vanhempien lasten tarvitsema aamu-, iltaja- ja viikonloppuhoito on puhututtanut luottamushenkilöitä ja viranhaltijoita muutaman viimeisen vuoden ajan. Ennen nämä lapset hoidettiin perhepäiväkodeissa, mutta nykyään Valkeisenmäen päiväkodissa sekä viikonloppujen osalta Vanhamäen toimintakeskuksessa. Luottamushenkilöiden mielestä lasten tarvitsema hoito klo 5.00-21.30 viikon jokaisena päivänä tulisi järjestää 5 (21,7 %) valtuutetun mielestä perhepäiväkodissa, 7 (30,4 %) valtuutetun mielestä päiväkodissa, yhden (4,3 %) valtuutetun mielestä hoitajan pitäisi tulla lapsen kotiin ja yhden (4,3 %) valtuutetun mielestä vanhempien tulisi itse huolehtia epäsäännöllisen hoitoajan mukaisesta hoidontarpeesta.

"järjestettävä tavoitteena yksi päivystävä päiväkotiryhmä" (Lu 4)

"ihanne mielestäni olisi, jos hoitaja tulisi kotiin" (Lu 8)

Kaksi valtuutettua ilmoitti mielipiteensä seuraavaa:

"mummien ja ukkien toimesta ja vanhempien työvuorojen lomittelulla -niin mekin aikoinaan tehtiin!" (Lu 2)

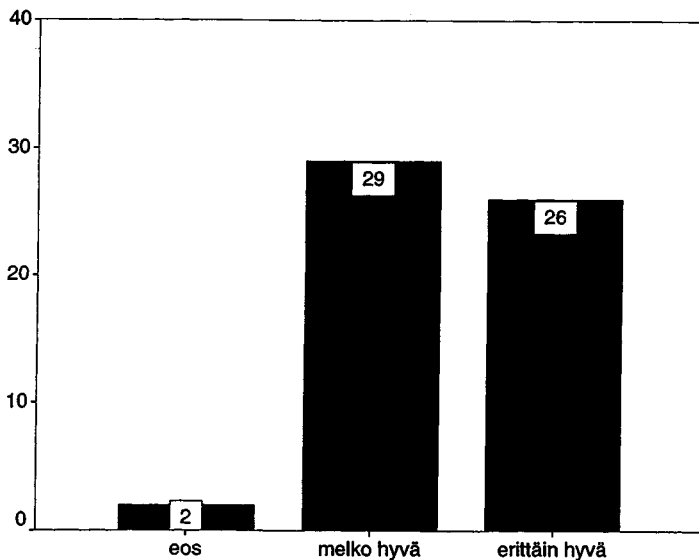
"vanhempien työssäkäynti on turvattava järjestämällä todella tämä asia!" (Lu 23)

7.2 Päivähoidon laatu suonenjokelaisissa päiväkodeissa

Päivähoidon laatu suonenjokelaisissa päiväkodeissa

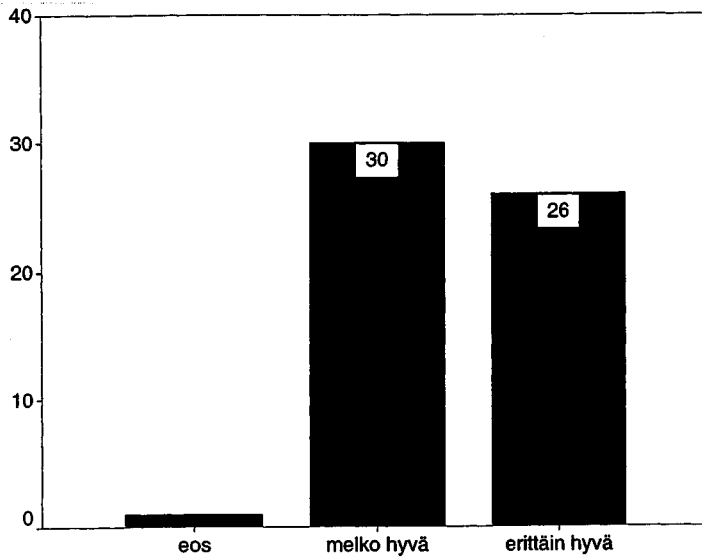
Suonenjoen kaupungin päiväkodeissa olevien lasten vanhemmat, päiväkotien työntekijät ja luottamushenkilöt arvioivat päiväkotien laadukkuutta antaen sille *arvosanan* vaihteluvälillä 5-1. Vastaajaryhmistä vanhemmat arvioivat päiväkotien toiminnan korkeimmalla arvosanalla antaen sille keskiarvon 4,7, työntekijöiden antamien arvosanojen keskiarvoksi tuli 4,0 ja luottamushenkilöiden arvosana päiväkotitoiminnasta oli 4,0.

Jo aiemmin totesin kaikkien tutkimukseen osallistuneiden ryhmien mielestä lapsen huomioimisen yksilönä olleen tärkein hyvän laadun elementti arvioitaessa lapsen päiväkotihoidon. Seuraavassa esitän summamuuttujana graafisesti lapsen huomioimisen yksilönä (kuvio 6) saamat arvosanat.

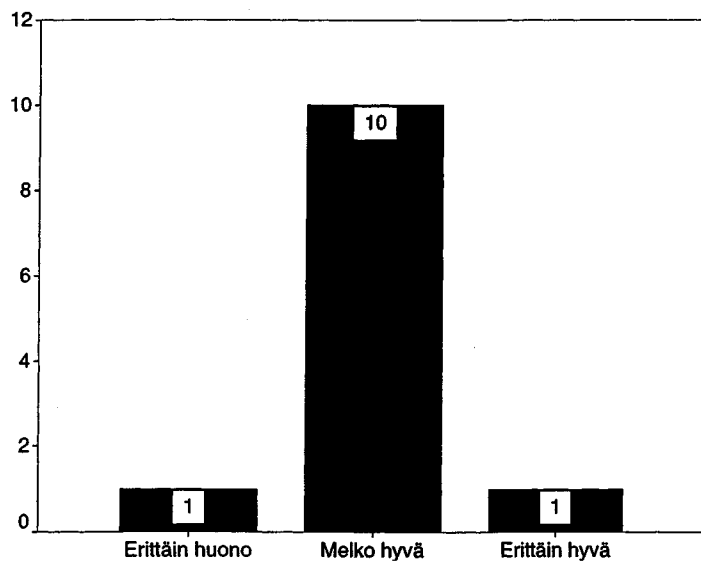
KUVIO 6 Lapsen huomioiminen yksilönä vanhempien arvioimana

Lapsen huomioiminen yksilönä sai keskiarvoksi vanhemmilta 4,4. Vanhemmista 26 (45,6%) arvioi sen erittäin hyväksi, 29 (50,9%) vanhempaa melko hyväksi ja 2 (3,5%) vanhempaa antoi arvosanan 3 (ei osaa sanoa).

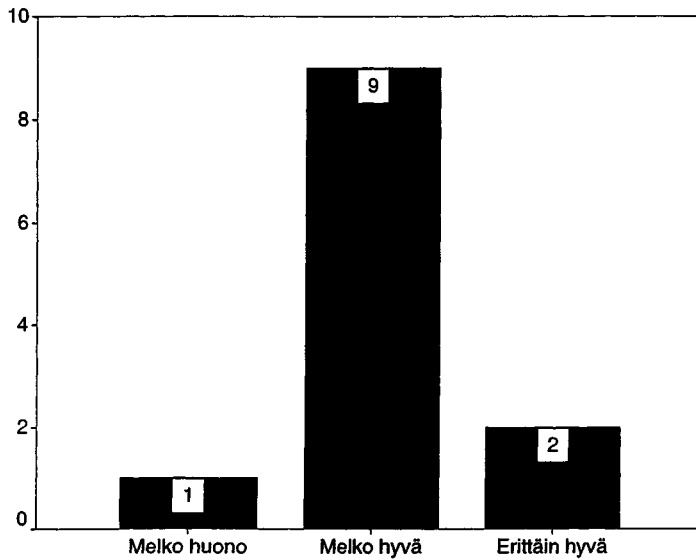
KUVIO 7 Lapsen saama perushoito vanhempien arvioimana

Lapsen saama perushoito sai keskiarvoksi kuten myös lapsen yksilöllinen huomioiminen 4,4. Vanhemmista 26 (45,6%) piti lasten saamaa perushoitoa erittäin hyvänä, 30 (52,6%) melko hyvänä ja yksi vanhempi antoi arvosanan 3 (1,8%) (ei osaa sanoa). Vanhemmat arvioivat siis perushoidon toteutuvan päiväkodeissa hyvin. Työntekijöiden arviot lapsen huomioimisesta yksilönä ja lasten saamasta perushoidosta saivat vähän alhaisemmat arvot kuin mitä vanhempien arviot olivat.

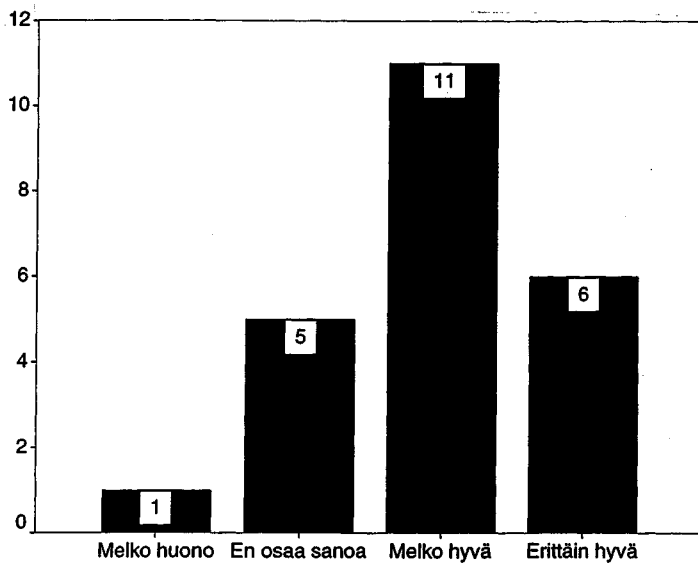
KUVIO 8 Lapsen huomioiminen yksilönä päiväkodin työntekijöiden arvioimana

Suurin osa työntekijöistä piti lapsen yksilöllistä huomioimista melko hyvänä eli 10 (83,3%), kahdestatoista työntekijästä erittäin hyvänä 1 (8,3%) ja -yllättävää kyllä,lyksi erittäin huonona 1 (8,35%). Keskiarvoksi lapsen yksilölliselle huomioimiselle tuli summamuuttujana 3,8.

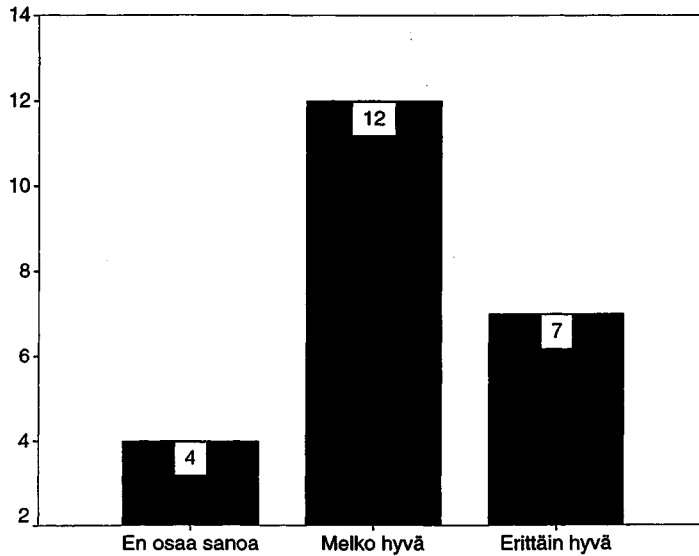
KUVIO 9 Lapsen saama perushoito työntekijöiden arvioimana

Lapsen saama perushoito sai keskiarvon 4,0, ja arvosanat olivat seuraavat: erittäin hyvä kahden työntekijän (16,7%) mielestä, melko hyvä yhdeksän työntekijän (75,0%) mielestä ja melko huono yhden (8,3%) mielestä.

KUVIO 10 Lapsen huomioiminen yksilönä luottamushenkilöiden arvioimana

Luottamushenkilöiden antamien arvosanojen keskiarvoksi tuli lapsen yksilöllisessä huomioimisessa 4,0 ja lapsen saaman perushoidon he katsoivat toteutuvan arvosanalla 4,1. Luottamushenkilöistä 11 (47,8%) piti lapsen yksilöllistä huomioimista melko hyvänä, 6 (26,1%) erittäin hyvänä, yksi (4,3%) melko huonona ja 5 (21,75%) antoi arvosanan 3 eli ei osannut sanoa oliko se hyvää vai huonoa. Lapsen yksilöllisen huomioinnin saamat arvosanat luottamushenkilöiden taholta on esitetty kuviossa 10.

KUVIO 11 Lapsen saama perushoito luottamushenkilöiden arvioimana

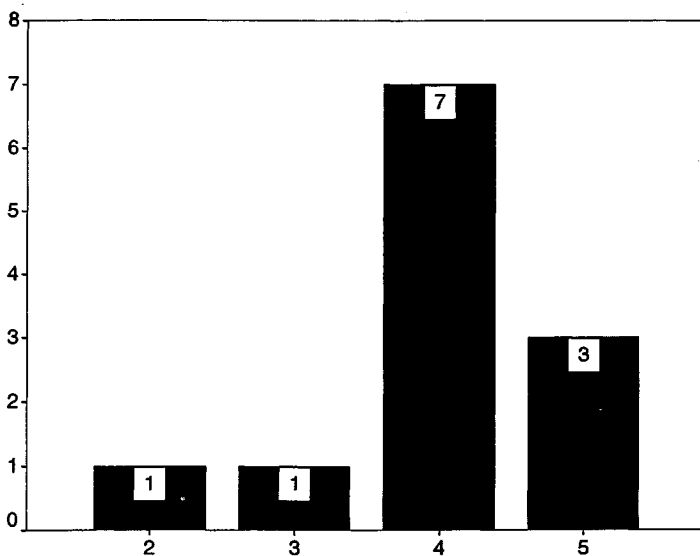
Lasten saamaa perushoitoa luottamushenkilöt pitivät suonenjokelaisissa päiväkodeissa melko hyvänä 12 luottamushenkilön (52,2%) arvioinneissa, erittäin hyvänä seitsemän valtuutetun (30,45%) mielestä ja neljä ei osannut sanoa mielipidettään (17,4%). Havainnollisesti nämä arviot on esitetty kuviossa 11.

Liitteeseen 7 olen koonnut yhteenvedon päiväkotien toiminnan laadukkuuden tasosta tutkimukseen osallistuneiden vastaajaryhmien osalta. Verrattaessa vanhempien, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden arvioita voidaan todeta, että vanhemmat antoivat jokaisen seitsemän osa-alueen kohdalla korkeammat pistemäärät kuin työntekijät ja luottamushenkilöt. Tämä kuvastanee vanhempien tyytyväisyyttä heidän lastensa saamaan hoitoon. Lukuunottamatta päivähoitopaikan hakemiseen ja saantiin ja päiväkotien aukioloaikaan liittyviä kohtia luottamushenkilöt antoivat korkeampia pistemääriä kuin työntekijät. Liitteestä 8 käy tarkemmin ilmi eri laadun elementtien saamat arvosanojen keskiarvot vanhempien arvioimana. Laadun elementeistä vain lapsiryhmän koko jää alle neljän. Vanhempien mahdollisuus hoidon kehittämiseen on vanhempien mielestä tasan neljä ja muut laadun elementit saavat yli neljän ulottuvia keskiarvoja. Tämän mittarin valossa vanhempien arvio päivähoitolaadukkuudesta on varsin hyvä.

7.3 Päiväkotien työntekijöiden työtyytyväisyys

Työyhteisöön ja johtajuuteen liittyvät tekijät on nähty tärkeinä päivähoidon laatuun vaikuttavina välillisinä tekijöinä. Tätä mieltä ovat olleet muuan muassa Anttonen (1995), Kärrby (1992) ja Powell (1980). Tässä tutkimuksessa työntekijöiden työtyytyväisyyttä arvioin summamuuttujien avulla. *Johtamista koskevat kysymykset* muodostin työtyytyväisyyskohdista 1-14, *työyhteisön ihmissuhteet ja kehittymismahdollisuudet* kohdista 15-26 ja kolmas summamuuttuja *toiminnan tuloksellisuus* kohdista 40-44. Seuraavassa esitän suonenjokelaisten päiväkotien työntekijöiden työtyytyväisyyden heidän itsensä arvioimana. Liitteessä 7 kuvaan päiväkotien työntekijöiden vastaukset työtyytyväisyyden osalta; keskiarvot muuttujittain ja arvosanat havainnollistettuna graafisesti.

Johtaminen ja esimiestoiminnot sai työntekijöiltä keskiarvoksi 3,8. Esimiehellä tässä tutkimuksessa päiväkodin johtajat tarkoittavat sosiaalijohtajaa ja muut päiväkotien työntekijät kyseisen päiväkodin päiväkodinjohtajaa.

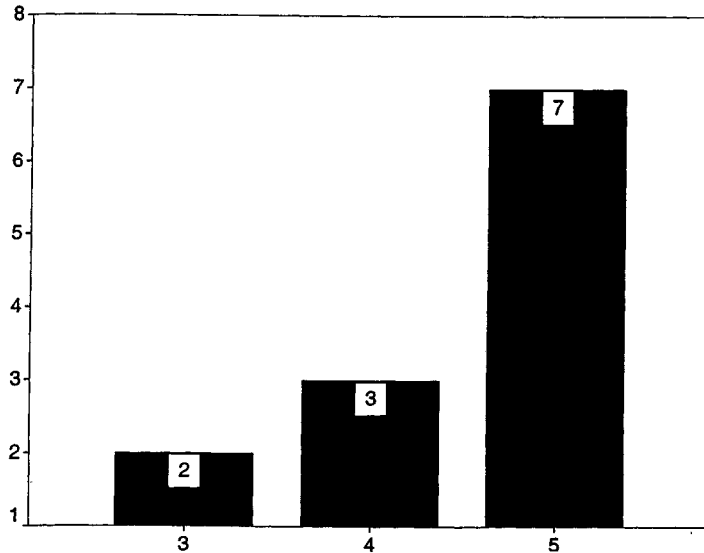
KUVIO 12 Johtaminen ja esimiestoiminnot päivähoitossa työntekijöiden arvioimana

Työntekijöistä 7 (33,3%) arvioi johtamista ja esimiestoimintoja arvosanalla 4, kolme työntekijää (25%) oli valmis näkemään johtamistoiminnot 5:n arvoisena ja yksi (8,3%) antoi arvosanan 3 samoin kuin arvosanan 2 antoi myös vain yksi (8,3%) työntekijä.

Summamuuttujan sisältä parhaimman arvosanan sai kysymys, joka kohdistui vastaajan tapaan saada vastuuta työssään (ka 4,8). Seuraavaksi korkeimmat arvosanat saivat

kysymykset siitä, kuinka vastaaja voi vaikuttaa oman työnsä suoritustapaan ja kuinka hän koki tulevaisuuden toimeen esimiehensä kanssa (molempien ka oli 4,6). Alhaisimmat keskiarvot työntekijöiden oman työtyytyväisyyden arvioinnissa saivat palkkauspolitiikan kokeminen oikeudenmukaisena (ka 2,1), henkilöstöasioiden hoitaminen (2,4) ja hyvin tehdyn työn palkitseminen (ka 3,1). Johtamisen ja esimiestoimintojen summamuuttujien saamat arvosanat on havainnollistettu kuviossa 12.

Seuraavassa tarkastelen työyhteisön ihmissuhteita ja kehittymismahdollisuuksia työntekijöiden näkökulmasta.

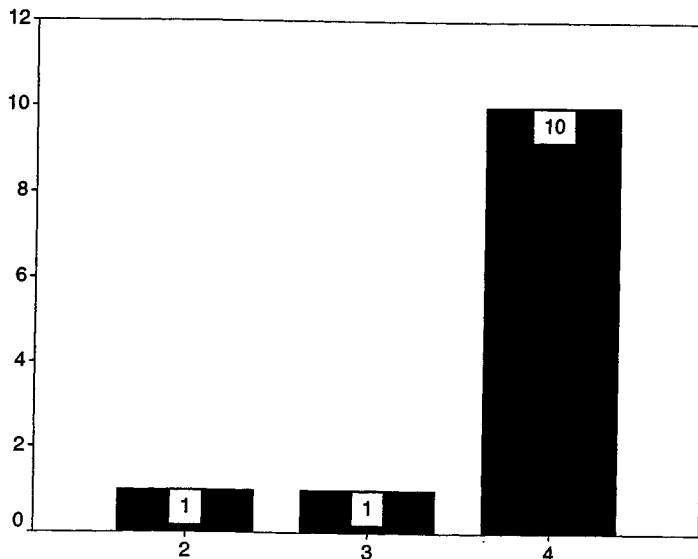

KUVIO 13 Työyhteisön ihmissuhteet ja kehittymismahdollisuudet työntekijöiden arvioimana

Arvioitaessa työyhteisön ihmissuhteita tuli keskiarvoksi päiväkotien lastentarhanopettajien, lastenhoitajien ja keittäjä-siivoojien arvioinnissa 3,9. Työntekijöistä 7 (58,3%) piti työyhteisön ihmissuhteita ja kehittymismahdollisuuksia erittäin hyvänä antaen arvosanaksi 5, kolme työntekijää antoi arvosanan 4 (25,0%) ja kaksi työntekijää (16,7%) antoi vaihtoehdon 3. Kuviossa 13 on esitetty nämä tulokset graafisesti.

Työyhteisön ihmissuhteita ja kehittymismahdollisuuksia arvioitaessa parhaimman keskiarvon sai kysymys mahdollisuudesta keskustella työtovereiden kanssa (ka 4,6), toiseksi parhaaksi koettiin toimeentuleminen työtovereiden kanssa (ka 4,5) ja kolmanneksi korkeimman arvosanan sai kysymys, joka käsitti työyhteisön jäsenten yhteistyökykyisyyttä (ka 4,3). Heikoimmin toteutuivat kysymykset hyvistä koulutusmahdollisuuksista (ka 3,0) ja avoimesta ongelmien käsittelystä työyhteisöissä (ka 3,3). Myös kysymys halukkuudesta työnkiertoon sai keskiarvoksi 3,3.

Miten tulokselliseksi päiväkotien työntekijät kokivat toimintansa olen havainnollistanut kuviossa 14. Tämä osa-alue sai kauttaaltaan hyvät arvosanat.

KUVIO 14 Päivähoidotoiminnan tuloksellisuus työntekijöiden arvioimana

Työntekijöistä peräti 10 (83,3%) antoi arvosanan 4, yhden (8,3%) työntekijän antaessa arvosanan 3 ja samoin yhden (8,3%) antaessa arvosanaksi 2. Toiminnan tuloksellisuutta tarkasteltaessa kysymykset, jotka koskivat tietämystä omasta osuudesta työyhteisön tuloksista ja työyhteisön osuudesta lasten päivähoidon kokonaisuudesta saivat korkeimmat arvosanat (ka molemmissa 4,8). Pienimmän keskiarvon sai oman työn kokeminen yhteiskunnallisesti arvostetuksi (ka 3,8).

Vartiainen (1994) näkee päivähoidotoiminnan arvioinnin olevan aina vertailua, jonka kolme tärkeää näkökulmaa ovat vaikuttavuus, tuottavuus ja tehokkuus. Nämä kolme eri puolta tuo esiin myös Julkisten palvelujen arviointi (1998), joka painottaa edellä olevien lisäksi myös toiminnan tarkoituksenmukaisuutta ja toimeenpanoprosessin onnistuneisuutta.

7.4 Päivähoidon laatu- ja luottamushenkilöiden arvioimana

On selvää, että työyhteisöjen kehittämistarpeet vaihtelevat tilanteesta toiseen ja kehittämisen tulisi aina sopia työyhteisön ajankohtaisiin tarpeisiin. Pyrittiinpä kehittämisellä sitten mihin tavoitteeseen tahansa, kehittämisen ensimmäisenä vaiheena on nykytilan analyysi. Jotta osattaisiin määritellä, mitä pitää tehdä, täytyy ensin tietää missä ollaan. Organisaation nykytilan selville saamiseksi Lindström (1994) pitää hyvänä tekniikkana SWOT-analyysiä. Tällä tekniikalla pyrin saamaan selville työntekijöiden ja luottamushenkilöiden näkemykset päivähoidon tämän hetkisestä laatu- ja luottamushenkilöiden arvioimana. Seuraavaksi esitän vastaukset tutkimuksiin osallistuneiden työntekijöiden ja

luottamushenkilöiden näkemyksistä päivähoiton vahvuuksien, uhkien, mahdollisuuksien ja heikkouksien suhteen.

Suonejoen päiväkotien vahvuudet

Vahvuuksina päivähoiton työntekijät näkivät tutkimuksessani koulutetun ja motivoituneen henkilöstön, toimivan yhteistyön vanhempien kanssa, mahdollisuuden osallistua erilaisiin koulutuksiin omalla paikkakunnalla (joskin se tulee esiin myös heikkouksina siinä mielessä, että oman alan täydennyskouluttautuminen tapahtuu pitkälti työntekijöiden omin kustannuksin ja omalla ajalla) sekä päiväkotien luonnonläheisen ympäristön. Edellä mainitut laadulliset elementit löytyvät myös Mooneyn (1997), Rossbachin (1991) ja Tullyn (1993) laadunarvioinnin malleissa. Myös Kärby (1992) näkee työntekijöiden korkean koulutuksen tason merkittävänä laadun kannalta. Seuraavassa esimerkkejä työntekijöiden vastauksista.

"päiväkodit ovat pieniä, henkilökunta on hyvin koulutettua ja päivähoitoon ei ole pitkiä jonoja" (Vpk 2)

"toiminta on monipuolista, lapsikohtaisesti pystytään huomioimaan erilaiset tarpeet ja henkilökunta on aidosti kiinnostunut jokaisesta lapsesta" (Vpk 4)

"kotien ja päiväkotien välinen matka on pienen paikkakuntamme etu; yhteistyöstä tulee luontevaa, kun henkilökunta ja vanhemmat tuntevat muutenkin toisensa (Vpk 5)

Luottamushenkilöillä olivat näkemykset päiväkotien vahvuuksista samansuuntaisia, kuten heidän seuraavista ajatuksistaan voi päätellä:

"henkilöstö on hyvin koulutautunutta ja motivoitunutta, ryhmäkoot pysyneet aisoissa, toistaiseksi saatu resurssit toimia hyvin ja laatu on saadun palautteen mukaan ollut positiivista" (Lu 1)

"henkilökunta on ahkeraa ja ammattitaitoista" (Lu 6)

Laatuna luottamushenkilöt näkivät myös lyhyet matkat päivähoitopaikkaan:

"päiväkodit sijoittuneet eri puolille kaupunkia" (Lu 18)

Päiväkotien mahdollisuudet

Työntekijät näkivät päiväkotien laatupolitiikassa mahdollisuuksina muun muassa:

"itsenäinen työskentely ja omien ideoiden esiin tuominen, työntekijöiden halukkuus eteenpäin kouluttautumiseen ja pienet yksikömmet eivät ole liian paikalleen juuttuneita vaan niiden mahdollisuus on muuttaa ryhmiä kysynnän mukaan" (Vpk 2)

Henkilökunnan kompetenssin ja mahdollisuuden itsensä kehittämiseen ja jatkokoulutukseen, idearikkauden toiminnoille sekä hyvät yhteydet lähiympäristöön painottuvat myös NAEYC:n määrittelemien laadukkaan päivähoiton elementteinä. (Johansson 1995.)

"toimiva yhteistyöverkosto eri tahojen kanssa ja opiskelijoiden päiväkodissaolo" (Vpk 4)

Päiväkoteihin harjoittelemaan tulevat opiskelijat koettiin positiivisessa mielessä "rikkautena" ja heidän koettiin tuovan uusia tuulia pedagogiikkaan ja muutenkin

päiväkodin toimintaan. Opiskelijoiden kanssa käytyjen palautekeskustelujen myötä joutui kukin työyhteisö pohtimaan ja arvioimaan useaan otteeseen vuodessa toimintalinjojaan ja laatuaan. Itsenäinen vastuullisuus tehtävissään nähtiin monen työntekijän kohdalla positiivisena myös tämän tutkimuksen työtyytyväisyyskysymyksissä, ja se auttaneekin myös työntekijöitä hyväksymään nopeallakin tahdilla tulevat muutokset työssä.

Luottamushenkilöiden näkökulmasta katsoen tuli päiväkotien mahdollisuuksina esille yhteistyö eri verkostojen kanssa, hyvät tilat ja joustavuus järjestelyissä.

"mahdollisuuksia ovat monipuolisuus, kehittyvyys, josta esimerkkinä Lapsi ja laatu -projekti, sijoittuminen hyvin maantieteellisesti"(Lu 1)

"mahdollisuudet kehittyä erityistukitoimenpitein ja yhteistyöllä eri hallintokuntien kanssa laadukkaaksi ja toimivaksi osaamisalueeksi" (Lu 4)

Eräs valtuutettu jäi vastauksessaan miettimään päiväkotien toiminnan mahdollisuuksia näin:

"mahdollisuudet -mihin? On vain tehtävä työtä, josta maksetaan" (Lu 2)

Päiväkotien uhkatekijät

Uhkatekijöinä päiväkotihoidossa työntekijät ja luottamushenkilöt näkivät vanhusten määrän nousun kaupungin väestön ikärakenteessa, lasten syntyvyyden alenemisen, puutteen ajasta ja riittävästä, koulutetusta avustavasta henkilökunnasta samoin kuin kiristyvän talouden merkit. Vartiainen (1994) näkee palveluorganisaation tuloksellisuuden elementteinä tuottavuuden, tehokkuuden ja vaikuttavuuden. Päivähoitojärjestelmän tuottavuutta arvioitaessa tarkastellaan päiväkotipalvelujen kustannuksia. Tehokkuuteen kuuluu päiväkotiorganisaation henkilöstöjärjestelmän tehokkuus (vaihtuvuus, poissaolot, asenteet). Vaikuttavuus kattaa henkilöstön tyytyväisyyden. Nämä edellä luetellut sisäisen tuloksellisuuden laatulementit löytyvät seuraavista vastauksista:

"uhkatekijöinä koen työttömyyden, pakkolomat, ajan ja riittävän koulutetun avustavan henkilökunnan puutteen sekä avustajien ja lasten suuren vaihtuvuuden kesken toimintakauden" (Vpk 1)

"jatkuva muutos ja tästä johtuva epävarmuuden tunne, uupuminen ja ongelmaperheiden lisääntyminen" (Vpk 3)

"henkilökunnan uupuminen ja esiopetuksen tulevaisuus; kuka siitä vastaa?" (Vpk 6)

Pienenevät lapsiluvut, kuntatalouden heikkeneminen ja pelko henkilökunnan uupumisesta nousivat esille myös luottamushenkilöiden vastauksissa.

Päiväkotien heikkoudet

Työntekijöiden mielestä päiväkotihoidon laatu politiikassa olevia heikkouksia olivat muun muassa epävarmuus ja lyhytjänteisyys henkilökunnan sijoittelussa. Matalapalkkaisuus ja mahdollisuudet oman alan täydennyskoulutukseen työnantajan toimesta koettiin huonoksi.

7.5 Yhteenvetoa tutkimustuloksista

Edellä olevien SWOT-analyysin vastausten kanssa yhteneväiset käsitykset Suonenjoen kaupungin päiväkotien laatu politiikasta löytyvät liitteessä 9 olevan päiväkotien työntekijöiden laatuanalyysistä, jonka työstimme Lapsi ja laatu -käsikirjaa (1998) varten. Menestystekijöinä suonejokelaisessa päivähoitossa nähdään riittävä koulutettu henkilökunta ja yhteistyön toimivuus eri tahojen kanssa. Hyvin koulutetun henkilökunnan oletetaan sopeutuvan muutoksiin ja tarvittaessa toivotaan voitavan palkata lisäresursseja. Pitkän aikavälin suunnittelulla pyritään vakinaistamaan toiminnot palkkaamalla vakituista henkilöstöä ja työntekijöiden jaksamiseen pyritään panostamaan tietoisesti. Kriiseinä nähdään taloudellisten edellytysten huonontuessa mahdolliset lomautukset, erityislasten määrän lisääntyminen ja muut muutokset, esimerkiksi tulevan esiopetuksen siirtyminen koulutoimelle.

Taustamuuttujilla en todennut työntekijöiden kohdalla olevan eroja näkemyksiin päivähoitoon laadusta, sen sijaan avovastauksiin huolellisimmin olivat paneutuneet Valkeisenmäen päiväkodin työntekijät, jotka pitkästi ja monipuolisesti toivat esille mielipiteitään. Tämä saattoi johtua osaksi siitä syystä, että tutkija työskentelee edellä mainitussa päiväkodissa.

Kärby (1992) kyseenalaistaa päättäjien valmiudet päättää päivähoitoa koskevista asioista. Kysyessäni luottamushenkilöiltä, kuinka hyvin he tuntevat mielestään kaupungin päivähoitoa, vastanneista vain kaksi ilmoitti tuntevansa erittäin hyvin, kuusi melko hyvin, kolme ei osannut arvioida omaa päivähoitoon tuntemustaan lainkaan, melko huonosti yhdeksän ja huonosti kolme. Kun tarkastelen vastanneiden luottamushenkilöiden ikäjakaumaa, en voi välttyä ajatukselta, että iäkkäiden valtuutettujen intressit ovatkin muualla kuin päivähoitopalvelujen kehittämisessä. Arvioinnin päiväkotien laadun suhteen he lienevätkin suorittaneet päivähoitoon asiakkailta saadun palautteen pohjalta, kuten eräs vastaajista ilmoitti. Henkilöt, jotka tuntevat kohtuullisen hyvin päivähoitoa, ovat todennäköisesti sosiaalilautakunnan ja kaupunginhallituksen jäseniä. Ja vaikka taustamuuttujilla sinällään ei ollut havaittavissa yhteyttä vastauksiin, joiltain osin paneutuminen vastauksiin korostui korkeammin koulutetuilla luottamushenkilöillä. Samoin luottamustehtävien hoidossa saatu (tai lähellä opetus- tai hoitoalaa oleva oma koulutus) kokemusperäinen tieto näkyi syvällisissä ja tarkkaan mietityissä vastauksissa.

Tässä tutkimuksessa tuli esiin johtajien (päiväkodinjohtajien ja sosiaalijohtajan) sitoutuminen päivähoitoon laadulliseen kehittämiseen myönteisessä mielessä. Työntekijät kokivat oman esimiehensä kuuntelevan heitä ja he kokivat tulevansa hyvin toimeen esimiestensä kanssa. Lähin esimies koettiin aktiiviseksi työyhteisönsä kehittämisessä ja heidän koettiin tuntevan työyhteisönsä ja työmenetelmien epäkohdat. Niirasen (1998) tutkimusten mukaan sosiaalijohtajat ovat lojaaleja keskushallinnon suuntaan esimerkiksi taloudellisissa asioissa ja suuntautuvat hierarkisessa hallinnossa enemmän ylös- kuin alaspäin jolloin alemman tason eli päiväkodin johtajien on vaikea murtaa hallinnon byrokraattista painetta. (Hujala, Parrila, Lindberg, Nivala, Tauriainen ja Vartiainen 1999, 125-126.) Kuitenkin päivähoitoon laadusta puhuttaessa johdon sitoutumisen on kaikilla tasoilla oltava henkilökohtaista ja näkyvää. (Anttonen 1995.) Niin luottamushenkilöiden kuin sosiaalijohtajankin substanssialueen painoutuessa sosiaalipalveluun ei päivähoitoon ja

varhaisvuosien erityiskasvatukseen liittyvä kehittämistoiminta aina saakaan tukea päivähoidon ylemmiltä tahoilta.

Kyselyssä saatujen työntekijöiden vastausten mukaan päivähoiton tiedottamiseen ja päivähoitotyön arvostuksen lisäämiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota, liittyhän työntekijöiden hyvinvointiin keskeisesti työtyytyväisyyden ja -motivaation ulottuvuudet. Niin vanhempien, työntekijöiden kuin luottamushenkilöiden vastauksissa tuli esiin huoli työntekijöiden jaksamisesta ja tähän tuleekin enenevässä määrin työnantajapuolen kiinnittää huomiota omalla persoonallaan ihmissuhdetyötä tekevien työntekijöiden kohdalla. Niin vanhemmilta, päiväkotien työntekijöiltä kuin luottamushenkilöiltä saatujen vastausten mukaan *kokonaisuutena* suonenjokelaisissa päiväkodeissa voidaan pitää *hyvänä*. Lapset viihtyvät päiväkotihoidossa, ja henkilökunnan joustava ja ammattitaitoinen palveluhalukkuus on tutkimuksessa tullut esiin -eli voidaankin sanoa, että *oleellinen on kunnossa*.

Tässä tutkimuksessa voimakkaasti esille nousut prosessitekijä oli vuorovaikutus. Melhuis(1993) ja Ekholm ja Hedin (Kärby 1992) ovat myös saaneet omissa tutkimuksissaan samoja tuloksia. Kysyttäessä tässä tutkimuksessa vanhemmilta, mihin he olivat lapsensa kohdalla päiväkotitoiminnassa olleet erityisen tyytyväisiä, tuli tämän avokysymyksen kohdalla 24 mainintaa tyytyväisyydestä henkilökuntaan, hoitajien väliseen vuorovaikutukseen ja päiväkodin ilmapiiriin. Tyytymättömyyden aiheita ilmeni vain muutamilla vastanneista vanhemmista; päiväkotia suljetaan heidän mielestään liian aikaisin ja vanhemmat eivät voi vaikuttaa lastensa päiväuniin ja kouluruokaan. Tutkimuksen aikana tuli kahteen päiväkotiin ruoka koululta, mutta nykyisin ruoka valmistetaan Valkeisenmäen päiväkodissa, josta se kuljetetaan myös Metsolan päiväkotiin ja Kopolan päiväkodin lapset ruokailevat viereisessä koti- ja laitostalousoppilaitoksessa.

Henkilökunnan avoin tiedottaminen vanhemmille lasta koskeissa asioissa sai kiitosta suonenjokelaisilta vanhemmilta. Vanhempien näkemysten mukaan on tärkeää, että asioista keskustellaan heti, jos jotain huolestuttavaa ilmenee. Laadullinen varhaiskasvatus edellyttää työntekijöiltä kunnioitusta lapsen yksilöllisyyttä kohtaan sekä herkkyyttä lapsen tarpeille. Nämä laadulliset kriteerit vanhempien vastausten mukaan täyttyivät. Ekologinen malli korostaa ihmisten kaikkinaista vuorovaikutusta (Bronfenbrenner 1996) ja niinpä tästä lähtökohdasta käsin ymmärtää yhteistyön tärkeyden kaikkien lapsen kasvatukseen osallistuvien ihmisten välillä. Vanhemmat mieltävätkin lapsensa saaman hoidon suhteessa koko perhekontekstiin (Folque ja Siraj-Blatchford 1996). Myös Vartiainen (1994) painottaa asiakkaiden ja ympäristön tyytyväisyyttä arvioidessaan päivähoiton vaikuttavuutta.

Tässä tutkimuksessa vanhempien ja työntekijöiden vastauksissa painottuivat prosessitekijät, jotka olivat sitten luomassa korkeaa tuotoksen tasoa. Myös luottamushenkilöt pitivät tiettyjä prosessitekijöitä tärkeinä, mutta olivat muita ryhmiä enemmän huolissaan puitetekijöiden toteutumisesta, minkä tietysti ymmärtää, koska heidän näkökulmansa on vastata kustannustehokkuudesta. Työntekijät luonnollisesti painottivat työyhteisön tiimin tekemää yhteistyötä ja sen edellytysten luomista. Saatujen vastausten valossa näyttää siltä, että suonenjokelaisissa päiväkodeissa toteutuu yhteistyö henkilökunnan kesken hyvin ja työntekijät saavat tukea työlleen työtovereiltaan. Tämä

heijastuu edelleen vanhemmille ja ulkopuolisille hyvänä ilmapiirinä ja innostuneisuutena päivähoitotyöhön. Annettuja vastauksia olen tarkastellut Rossbachin, Cliffordin ja Harmsin (1991) ja Mooneyn, Muntonin, Rowlandin ja Mc Gurkin (1997) luomien laadunarvioinnin mallien pohjalta ja niissä korostuivat rakenne- ja prosessitekijät.

Laadun määrittely on kompleksista ja riippuu täysin kunkin määrittelijän omista lähtökohdista. Toiminnan eri tasoilla vaikuttavilla avainryhmillä, kuten vanhemmilla, työntekijöillä, hallintovirkamiehillä ja poliitikoilla on omat lähtökohdansa laatukäsityksiin. Lisäksi kunkin avainryhmän sisällä on vielä yksilöllistä vaihtelua riippuen henkilökohtaisista arvostuksista ja omasta elämäntilanteesta. Vaikka käsitys laadusta on subjektiivinen ja kulttuurisidonnainen, tässä tutkimuksessa saadut tulokset ovat yhteneväisiä muualla Suomessa ja maailmalla toteutettujen laadunarviointihankkeiden kanssa -niin arviointikriteereiden kuin saatujen tulosten suhteen. (Hujala-Huttunen ja Tauriainen 1995; Hujala, Puroila, Parrila-Haapakoski ja Nivala 1998; Kärby 1992; Niiranen 1987 ja Varhaiskasvatustyöryhmä 1999.) Folque ym. (1996) toivat myös tutkimuksissaan esiin fyysisten tarpeiden tyydyttämisen tärkeyden eli meillä vastaavasti painotetun perushoidon ja samoin kokeneen henkilön saatavuuden. Kustannustehokkuuden ja pedagogisen toiminnan välillä ei todettu Kärbyn (1992) mukaan suoraa yhteyttä eli Kärbyn mukaan muut tekijät kuin resurssit vaikuttavat laatutekijöihin työntekijätasolla. Tämä koski keskiluokan aluetta, mutta sosiaalisilla ongelma-alueilla lapset tarvitsivat enemmän yksilöllistä ohjausta kuin muilla alueilla. Tämä sama oli havaittavissa myös suonenjokelaiseen päivähoitokontekstiin sovellettuna.

8 POHDINTA

Tässä luvussa pohdin tutkimukseni luotettavuutta, yleistettävyyttä sekä saamiani tutkimustuloksia. Tutkijan roolini lisäksi ajatteluani ohjaa myös toimimiseni päiväkodinjohtajan tehtävässä Valkeisenmäen päiväkodissa sekä luottamustehtäväni valtuutettuna ja kaupunginhallituksen jäsenenä. Edellä mainituissa rooleissa joudun tarkastelemaan tuloksia näin eri näkökulmista. Tämän tutkimuksen tulokset kuvaavat suonenjokelaisten päiväkotien laadukasta päivähoitoa vanhempien, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden arvioimana, mutta eivät ole suoraan yleistettävissä esimerkiksi toisen paikkakunnan päiväkotitoimintaan.

Laadukas toiminta rakentuu hyvälle perustalle, jonka luovat paikallisella, kansallisella ja kansainvälisellä tasolla määritellyt laatuvaatimukset. Arviointia voidaan suorittaa eri lähtökohdista käsin. Norrisin mukaan (1994, 7-10) arvioinnin on oltava avointa, riippumatonta, puolueetonta, pakotonta, neuvottelevaa ja luottamuksellista. Näitä kriteereitä ajatellen tämä tutkimus toteutti nämä arviointiin kohdistuvat laadulliset määreet. Vartiaisen (1994) mukaisessa monitahomallisissa arviointi perustuu tärkeimpien avainryhmien käsityksiin lastenkasvatuksesta. Käytin tutkimuksessani kolmen avainryhmän arvioita päiväkotitoiminnan laadusta saadakseni päiväkodeissa tapahtuvasta päivähoidosta eri näkökulmista käsin tutkittuna monipuolisemman ja luotettavamman, käytännön tarpeita palvelevan kokonaiskuvan. Strukturoitujen kysymyksiä ohella olin vastaajille antanut mahdollisuuden täydentää avovastauksin omia käsityksiään päivähoiton laadukkuuteen sisältyvistä asioista. Patton (1990) sekä Cohen ja Manion (1994, 233) käyttävät tästä useamman tiedonhankintamenetelmän käytöstä nimeä triangulaatio. Menetelmällä saadaan kerättyä tietoa useammasta näkökulmasta ja tutkimuksen luotettavuus tällöin kasvaa.

Käyttämäni tutkimusmenetelmät osoittautuivat toimiviksi ja niiden avulla pystyin selvittämään tutkimustehtäviä. Paitsi mahdollisimman kattavilla mittareilla pyrin tulosten luotettavuutta lisäämään kokonaisotannalla eli tutkimukseni käsitti koko perusjoukon; kaikkien päiväkotilasten vanhemmat, kaikki päiväkotien vakituisessa tai määräaikaisessa suhteessa olleet keittäjä-siivoojat, lastenhoitajat ja lastentarhanopettajat sekä kaikki kaupunginvaltuustoon kuuluvat luottamushenkilöt. Itse en vastannut vanhempana, työntekijänä enkä valtuutettuna. Tässä tutkimuksessa käyttämäni mittareiden luotettavuutta voitaneen pitää erittäin hyvänä, onhan ne olleet käytössä strukturoitujen osioiden osalta lukuisia kertoja eri kuntien asiakaskyselyissä. Muun muassa Cook ja

Cambell (1979) ovat todenneet yleistettävyyteen päästävän huolellisten otantamenettelyjen avulla. Tutkimuksen validiteetillä tarkoitetaan tutkimuksen pätevyyttä eli sitä, mittaako tutkimus sitä mitä sen oletetaan mittaavan. Reliaabelius tarkoittaa taas sitä, miten luotettavasti aineisto kuvaa todellisuutta, riippumatta siitä, missä se on hankittu. Reliabiliteettihän muodostuu sitä suuremmaksi, mitä kattavampi kyselylomake on. Ja aineiston heikko reliaabelius laskee myös validiteettia. (Hämäläinen 1987, 55; Kummenmaa, Konttinen, Kuusinen, Leskinen ja Kuusinen 1997, 201-205; Varto 1992, 118-119.)

Luotettavuutta pyrin lisäämään myös pyrkimällä vaikuttamaan tiettyihin asioihin kyselylomakkeiden laadinnassa siten, että jätin pois taustamuuttujista kolmen päiväkotimme nimet. Tiedon, mistä päiväkodista kyseessä oleva lapsi oli, sain siten, että monistin Kopolan päiväkodin kyselylomakkeet keltaiselle paperille, Metsolan päiväkodin lomakkeet vihreälle paperille ja Valkeisenmäen päiväkodin lomakkeet punaiselle paperille. Samoin en kysynyt lomakkeessa, onko kyseessä oleva lapsi erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitseva, vaan lähettäessäni kullekin vanhemmalle henkilökohtaisesti kyselylomakkeen saatekirjeen, käytin erityislapsen kohdalla koodina itselleni alleviivausta kysely-sanan alla. Otaksuin näillä toimenpiteillä saavani rehellisimpiä vastauksia. Pohdin kyllä edellä mainittua menettelyä eettiseltä kannalta, ja se saattaa tuntua arveluttavalta, mutta koska annetut vastauslomakkeet jäivät ainoastaan omaan käyttööni eikä missään vaiheessa kekenkään vastaajan henkilöllisyys tullut tutkimustuloksissa ilmi, en tässä asiassa kokenut ristiriitaa.

Sisäinen validiteetti osoittaa sitä, tavoittaako tutkija aidon kuvan tutkittavien todellisuudesta. (Hämäläinen 1987, 56-57.) Validiteetti ei välttämättä ole kertoimena ilmaistava asia vaan sitä voidaan perustella myös muunlaisen näytön avulla. (Nummenmaa, Konttinen, Kuusinen ja Leskinen 1997, 204.) *Sisäistä validiteettiä* voivat heikentää myös kyselylomakkeesta riippumattomat, ennalta arvaamattomat tapahtumat kyselylomakkeen saannin ja palautuksen välillä. Tätä uhkaa kutsutaan "historiaksi". (Cook ja Cambell 1979.) Tutkimuksessani tällaisia asioita saattoivat olla kyselyn aikaan paikallis- ja maakuntalehdissä olleet uutiset kaupunkimme koko henkilöstön (mukaan lukien päivähoiton työntekijät) lomautuksista, sijaisten ottamiskielloista ja muista kaupungin talouden tervehdyttämiskeinoista. Samoin Kopolan päiväkodin hieman aiemmin tätä yhteisesti sovittua kyselyä tekemä vastaava kysely saattoi aiheuttaa sen, että vanhemmista tuntui työläältä ja turhautavalta vastata kahteen kyselyyn parin viikon välein.

Ulkoisella validiteetilla tarkoitetaan aineiston vastaavuutta empiiriseen todellisuuteen eli tulosten yleistettävyyttä laajempaan joukkoon. Näin pienen aineiston kohdalla yleistettävyyden tarkastelu on hieman ongelmallista, mutta toisaalta tutkimukseni ulkoista validiteettiä nostaa sen toteuttaminen kokonaistutkimuksena. Ulkoisen validiteetin parantamista olen pyrkinyt parantamaan lisäksi kuvaamalla tutkimuksen vaiheet, taustalla olevan teorian, käsitteet, menetelmät ja aineiston analysoinnin sekä johtopäätökset mahdollisimman tarkasti.

Grönforsin (1982) mukaan tutkimuksen ulkoinen validiteetti on sitä parempi, mitä lähempänä maantieteellisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti tutkija on tutkittavia. Tähän liittyy myös tutkimukseeni osallistuneiden kielenkäytön ja ilmausten ymmärtäminen

helpommin, koska tutkijana minulla on ollut läheiset suhteet eri vastaajaryhmien henkilöihin, joita olen lisäksi tavannut hyvin monipuolisissa tilanteissa. Niinpä koen johtopäätösteni vastaavan sitä, mitä tutkittavat itse asiassa kokevat ja ajattelevat.

Toisaalta tämän tutkimuksen kannalta siihen, että niin vanhemmat, työntekijät kuin luottamushenkilötkin ovat kovin tuttuja, liittyy vaaroja tutkimuksen validiteetin ja reliabiliteetin näkökulmasta. Vaarana tässä tuttuudessa on henkilökohtaisten suhteiden painottuminen esimerkiksi työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kohdalla, koska taustamuuttujien ja pienen koehenkilömäärän vuoksi selvisi monen vastaajan henkilöllisyys tahtomattani, ja pyrin olemaan huomioimatta korostuneemmin heidän mielipiteitään. Olen työskennellyt päiväkotialalla kohta kaksikymmentä vuotta, ja katson pystyväni ammatillisesti objektiivisuuteen.

Tuloksellisuuden kehikko tarjoaa aineksia laadun arviointiin niin yksittäiselle päiväkodille kuin koko päivähoitojärjestelmälle. Yksittäisiä hallintokuntia tulisikin rohkaista käyttämään monipuolisesti arviointia siten, että prosessiin otettaisiin mukaan kaikki avainryhmät. Tämä yhteistyömalli yhdistää poliitikkojen ja ammattilaisten laatukseskusteluun kansalaisosallistumisen ajatuksia. Tämäkin tutkimus osoitti, että päiväkodin toimintaa pystyivät arvioimaan yhtä hyvin kaikki tutkimuksessa olleet ryhmät; niin vanhemmat, työntekijät kuin luottamushenkilöt. Kenen käsitys olisi toista arvokkaampi? Luottamushenkilöiden vastatessa kysymykseen kuinka hyvin he tuntevat päivähoitoa on joidenkin kohdalla saattanut vaikuttaa positiivisesti henkilökohtainen kanssakäyminen päiväkodin työntekijöiden kanssa tai vierailu päiväkodissa. Näitä vierailuja päiväkotien työntekijät toivoisivat useamminkin tapahtuvaksi. On aina helpompi olla päättämässä asioista, jos omaa käytännön tietoa päätettävissä olevasta asiasta. Tilannekohtainen tutustuminen saattaisikin olla todellinen vaikuttaja päivähoitoa koskevia päätöksiä tehtäessä. Arvioinnin pohjalla on aina myös arvojen pohtiminen. Tämä tutkimus sai minut miettimään, millä keinoilla päivähoiton tuloksia voitaisiin uskottavasti kertoa yksiköistä käsin. Kun ollaan rehellisellä ja vilpittömällä mielellä liikkeellä, arviointiprosessista on sinällään jo hyötyä päiväkodin toiminnalle. Tulokset ovat hyviä jo silloinkin, kun niiden perusteella nousee uusia kysymyksiä ja ilmenee asioita, joita toiminnassa tulisi kohentaa.

Tämä tutkielma antoi minulle, työtovereilleni ja luottamushenkilöille sekä omalla tavallaan myös tutkimukseen osallistuneille päiväkotilasten vanhemmille mahdollisuuden Lapsi ja laatu -projektin lisäksi tutustua päivähoiton laadun arviointiin ja kehittämiseen. Työni ei varsinaisesti tuonut uutta tietoa kuin kartoitusmielessä suonenjokelaisten päiväkotien palvelukyvyn laadusta. Mutta tämä tutkimus selkiinnytti itselleni päivähoiton laadun taustalla olleita teoreettisia näkemyksiä ja perehdytti laadun määrittelyn ja laadun arvioinnin eri näkökohtiin palvelun näin omia tarpeitani. Toivon myös tästä tutkimuksesta olevan hyötyä suonenjokelaisen päivähoiton edelleen kehittämisessä. Päivähoidon laatu ei rakennu yhdestä tekijästä, vaan siihen osatekijöinä vaikuttavat niin lasten ja aikuisten vuorovaikutus, yhteistyö perheiden kanssa, työntekijöiden ammatillisuus, työyhteisölliset seikat, toiminnan reunaehdot ja niin edelleen. Niinikään taloudellisilla resursseilla ja johtamisella eri tasoilla on oma merkittävä osuutensa. Saatu tutkimustieto palvelee työntekijöitä ja luottamushenkilöitä mielestäni siinä, että heidän päivähoiton laatuksensä tutkimuksen avulla näkyväksi tekemisen myötä voidaan jatkossa paneutua syvällisemmin laadun tuottamiseen.

Työyhteisön laadun kohottamisessa selkeästi määritellyt tavoitteet ja säännöllinen arviointi, sekä työntekijöille turvattu jatkuva täydennyskoulutus takaavat laadun kehittymisen. Unohtaa ei saa myöskään työntekijöiden ja työyhteisöjen tarvitsemaa organisaatioiden johdon tukea ja sitoutumista laadun parantamiseen. Taloudellisten resurssien tiuketessa työyhteisössä korostuu tänä päivänä työntekijöiden yhteistyö ja tuen antaminen puolin ja toisin. Tämä näkökohta tuli tässä tutkimuksessa hyvin esille työntekijöiden vastauksissa. Näkisin tämän asettavan myös haasteita päivähoiton työntekijöiden koulutukselle ja uuteen työpaikkaan tullessa työhön ja työyhteisöön perehdyttämislle. Ja ekologista viitekehystä voi mielestäni soveltaa hyvin myös työntekijöihin, eli työssä jaksamiseen vaikuttaa koko ihmisen lähiverkosto ja siinä eläminen. Se joko vahvistaa tai heikentää elämänlaatua ja myös työssä viihtymistä.

Tiivistetysti sanottuna koin tutkimukseni erittäin kiinnostavana. Käyttämäni tiedonhankintamenetelmiä kehittämällä, kyselylomaketta edelleen täsmentämällä ja laajentamalla tiedonhankintamenetelmiä muun muassa haastattelun muodossa pystyttäisiin saamaan vielä syvällisempää tietoa. Tässä tutkimuksessa esiin tulleen tiedon toivon antavan ajattelemisen aihetta päivähoitotyötä päiväkodeissa toteuttaville kasvattajille ja myös tiedostetumpaa laadullista otetta hallintoviranomaisten ja päättäjien työhön. Tämä tutkimus herätti myös monia kysymyksiä. Vaikka oleellinen Suonenjoen kaupungin päivähoitossa näyttää olevan kunnossa, ongelmana ovat olleet viime vuosina vuorotyötä tekevien yksinhuoltajien lapset, joille päivähoitopaikan järjestyminen on ollut vaikeaa. Tähän asti paikat on pyritty löytämään perhepäivähoidosta, mutta hoitajien ikääntyessä halukkuus ja jaksaminen poikkeavien työaikojen mukaisiin hoitoaikoihin on vähentynyt. Suoran päivähoiton tarpeisiin vastaamisen lisäksi henkilökohtaisesti näen haasteellisenä päivähoiton jatkuvan "elämisen" ja pitkän aikavälin suunnittelun puuttumisen, joka johtaa yksiköiden jatkuvaan muutostilaan. Laatuprojektin kuluessa yhteisvastuullisuus päivähoiton kehittämisessä lisääntyi, mutta esimerkiksi erityislasten ottaminen päivähoitoon koetaan edelleen ongelmallisena. Suonenjoella ei ole omaa varsinaista päivähoiton esimiestä vaan päiväkodin johtajat ja perhepäivähoidon ohjaaja toimivat yhteisvastuullisesti sosiaalijohtajan alaisuudessa ja se on hyvä käytännön kannalta, onhan budjettivastuu päivähoiton toteutumisesta sosiaalijohtajalla.

Antoiko tämä hyvä tutkimustulos aiheen olettaa, että myös vastaamatta jättäneet vanhemmat, työntekijät ja luottamushenkilöt ovat vastaajien kanssa samaa mieltä? Varmaan osa on, osa ei, ja osa jätti vastaamatta välinpitämättömyyttään. Jatkossa on edelleen mielenkiintoista kehittää päiväkotien ja myös koko päivähoiton laadun parantamista ja eräänä uutena ennalta tutkimattomana kohteena voisivat olla myös suonenjokelaiset lapset. Koska varhaisen erityiskasvatuksen alueelta on toistaiseksi vähän tutkimusta, olisi mielenkiintoista saada selville esimerkiksi integraation toimivuus päivähoitossa. Niin varhaiskasvatuksen kuin varhaisvuosien erityiskasvatuksen hedelmät kypsyvät vasta vuosien kuluttua, jolloin niitä arvioidaan taas uudella tavalla. Varmaa kuitenkin on, että päivähoiton tärkeimmät resurssit ovat osaavat ja motivoituneet työntekijät ja yhteistyön toimivuus niin vanhempien, työntekijöiden kuin kaikkien yhteistyötahojen kesken.

KADONNUT

Jonnekin keskellemme: lapsiystävällisyyden lapaset, hellyyden henkselit ja sydämellisyyden saappaat. -Löytäjä pitääköön hyvänään ja jakakoon omastaan.

9 LÄHTEET

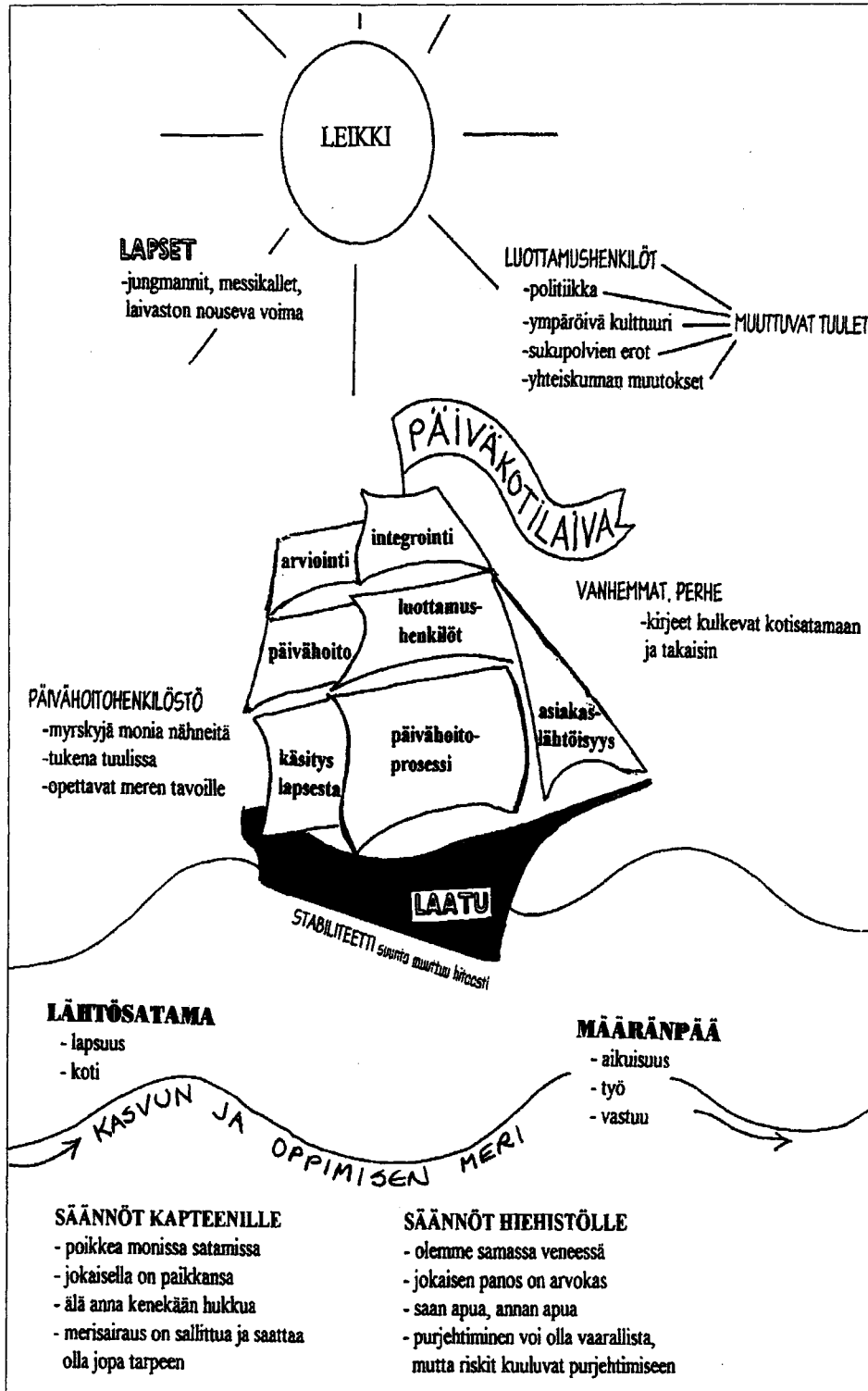
- Anttonen, E. 1995. Laatuajattelusta laaduntekemiseen. Teoksessa E. Anttonen, S. Helakorpi, P. Juuti, H. Summa ja M. Suonperä (toim.). Laatu kouluun. Juva. WSOY, 41-65.
- Alasuutari, P. 1993a. Laadullinen tutkimus. Tampere. Vastapaino.
- Barnett, R. 1992: Improving Higher education. Total quality care. Buckingham: Society for Research into Higher Education.
- Bronfenbrenner, U. 1996. The Ecology of Human Development. Experiments by nature and design. Cambridge: Harvard University Press.
- Bredenkamp, S. (toim.) 1987. Developmentally Appropriate Practice in Early Childhood Programs Serving Children from Birth through Age 8. Washington Dc: National Association for Education of Young Children.
- Cohen, L. ja Manion, L. 1994. Research methods in education. London: Routledge, Kegan & Paul.
- Cook, T. ja Cambell, D.T. 1979. Quasi-Experimentation. Design & Analysis Issues for Field Settings USA. Houghton Mifflin Company.
- Efektia Oy. 1998. Opetustoimen laadun arviointiperusteet. Virikkeitä sisäiseen arviointiin ja kehittämiseen. Kuntaliitto.
- Folque, A., Ulrich, M. ja Siraj-Blatchford, I. 1996. Parent's view of quality in early childhood services in Portugal. OMEP. International Journal of Early Childhood. Vol. 28, No: 2, 37-48.
- Greenman, J. 1994. Perspectives on Quality Day Care. Teoksessa J.T. Greenman ja R. W. Fuqua (toim.) Making Day Care better Training. Evaluation and the Process of change. New York and London: Teacher Collage Press, ss. 3-20.
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätömenetelmät. Helsinki: WSOY.
- Harvey, L. ja Green, D. (1993) Defining Quality. Assessment & Evaluation in Higher Education 18 (1), 9-34.
- Hautamäki, J. lahtinen, U. Moberg, S. ja Tuunainen, K. 1993. Erityispedagogiikka 1. Erityispedagogiikka tieteenä. Juva: WSOY.
- Haverinen, R., Maaniittu, M. ja Mäntysaari, M. (toim.) 1995. Tulokseksi laatu. Puheenvuoroja sosiaalihuollon laadunkehittämisen teorioista, metodeista ja käytännöistä. Stakes. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportti 179.

- Helakorpi, S. 1994. Oppilaitoksen tuloksellisuus ja laadun hallinta. Hämeenlinna: Ammatillinen korkeakoulu.
- Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. 1998. Teemahaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Howes, C. ja Marx, E. 1992. *Early Childhood Research Quarterly*, 7, 347-366 (1992). Raising Questions about improving the quality of child care: Child care in the United States and France.
- Hujala-Huttunen, E. ja Järvi, S. 1995. Finnish Culture and Early Education Curriculum. Saracho, O. ja Spodek, B. (ed.) Special Issue of *Early Child Development and Care*.
- Hujala-Huttunen, E. ja Tauriainen, L. 1995. Laadun arviointi varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Varhaiskasvatuskeskus.
- Hujala, E., Parrila, S., Lindberg, P., Nivala, V., Tauriainen, L. ja Vartiainen, P. 1999. Laadunhallinta varhaiskasvatuksessa. Oulun yliopisto. Varhaiskasvatuskeskus.
- Hujala, E., Puroila, A-M., Parrila-Haapakoski, S. ja Nivala, V. 1998. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Huttunen, E. 1984. Perheen ja päivähoidon yhteistyö kasvatuksen ja lapsen kehityksen tukijana. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n=0 2.
- Hämäläinen, J. 1987. Laadullinen sosiaalitutkimus käytännössä. Johdatus laadullisen sosiaalitutkimuksen "käsiyötaitoon". Kuopion yliopiston julkaisuja. Yhteiskuntatieteet. Tilastot ja selvitykset 2/1987.
- Johansson, I. 1995. Kvalitet i förskolan och under de förstaskolorna: Ideer och metoder. Stockholm. Liber.
- Julkisten palvelujen arviointi. Julkisten palvelujen laatustrategia n=01.1998. Suomen Kuntaliitto. Erikoispaino Oy. Helsinki. 1998.
- Jyväskylän kaupunki. 1998. Laatu lapselle, hyvän päivähoidon tunnusmerkit -projekti. Sosiaali- ja terveystieteiden keskus. Lasten päivähoito.
- Katz, L.G. 1992. Multiple Perspectives on the Quality of Early Childhood Programs. *Childhood Education*. 69, ss. 66-71.
- Keski-Uudenmaan kuntien mittariprojekti. Päivähoitoraportti. 1994. Kuntakoulutus oy. Helsinki.
- Kuntalaki 365/1995.
- Kuntien laatutyö etenee vauhdilla, 1998. Kuntalehti, 7. Suomen Kuntaliitto. Helsinki. KL-Kustannus Oy. (Kirjoittaja anonyymi.)
- Kärby, G. 1992. Kvalitet i pedagogisk arbete med barn. Stockholm; Socialstyrelsen. Allmänna Förlaget.
- Laadunhallinta sosiaali- ja terveyshuollossa. 1995. Valtakunnallinen suositus sosiaali- ja terveydenhuollon laadunhallinnan järjestämisestä ja sisällöstä. STAKES.
- Laatutyökalut. 1998. Julkisten palvelujen laatustrategia n=0 4. Suomen Kuntaliitto. Erikoispaino Oy. Helsinki.
- Lahikainen, A-R. 1998. Suurin tie ei aina ole lyhin. Julkaisija Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. Erweko Painotuote Oy.
- Lahikainen, A-R. ja Strandell, H. 1988. Lapsen kasvuedot Suomessa. Politica-sarja. BASUN-projekti, tutkimus lapsuudesta, yhteiskunnasta ja kehityksestä Pohjoismaissa. Helsinki: Gaudeamus.
- Lasten päivähoidon laatu. 1997. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.
- Lasten päivähoidon ja esiopetuksen laatutavoitteet. 1996. Euroopan yhteisöjen komission lastenhoitoa ja muita toimenpiteitä käsittelevä Verkosto naisten ja miesten työn ja perhe-elämän yhteensovittamiseksi. POPLAR, Brussels.

- Lindström, K. 1994. Työyhteisön kehittämisen suunnittelu ja toteutus. Teoksessa: K. Lindström (toim.) Terve työyhteisö -kehittämisen malleja ja menetelmiä. Työterveyslaitos. Helsinki 1994.
- Linnakylä, P. 1998. Koulutuksen kansallisen ja kansainvälisen arvioinnin haasteita. *Kasvatus* 2/1998, 175-189.
- Melhuis, E. 1993. Preschool Care and Education: lessons from the 20th for the 21st century. *International journal of Early Years Education*. Vol. 1, n=0 2, 19-32.
- Michelsen, E. 1978. Teoksessa: Arbetsplan för förskolan 5. Små barn i daghem. Socialstyrelsen. Liber Förlag. Stockholm.
- Mikä on lasten päivähoidon laatu ja mistä tekijöistä se koostuu? Selvitys Espoon kaupungin tilanteesta syksyllä 1997: näkökulmia asiakkaiden, työntekijöiden, hallinnon ja poliittisen päätöksenteon haastatteluista. Espoon kaupunki. 1998.
- Mooney, A., Munton, A., Rowland, L. ja Mc Gurk, H. 1997. The development of materials to assess quality in group and family day care. *Early Child Development and Care*, Vol. 129, 27-42.
- Moss, P. 1994. Defining quality: Values, Stakeholders and Processes. Teoksessa: P. Moss ja A. Pence (toim.) *Valuing Quality in Early Childhood Services*. London: Paul Chapman Publishing Ltd.
- Moss, P. 1997. Lapsi ja laatu -päivähoidon dynaaminen pari. *Dialogi* 2/1997, 39-40.
- Munton, A., Mooney, A. ja Rowland, L. 1995. Deconstructing quality: A conceptual framework for the new paradigm in day care provision for under eights. *Early Child Development and Care*, Vol 114, 11-23.
- Mäkelä, P. ja Stenlund, H. 1995. Projektijohtaminen. Toiminnan ohjaus verkostotaloudessa. Helsinki. Hakapaino Oy.
- Niikko, A. 1989. Päivähoitajan työelämän edellyttämä ammatillinen pätevyys ja koulutuksen tuottama ammatillinen pätevyys, veteen piirretty viiva. Tutkielma, Jyväskylän ammattikoulujen opettajankoulutus, sosiaalialan opettajankoulutus.
- Niiranen, P. 1987. Mikä on laatua lasten päivähoidossa? Helsinki. Sosiaalihuollituksen julkaisuja 17.
- Norris, N. 1994. Evaluation of Educational Programmes. Paper presented to a symposium on educational evaluation, University of Jyväskylä.
- Nummenmaa, T., Konttinen, R., Kuusinen, J. ja Leskinen, E. 1997. Tutkimusaineiston analyysi. Porvoo. WSOY.
- Outinen, M., Holma, T. ja Lempinen, K. 1994. Laatu ja asiakas. Laatu- ja asiakaslaatu- ja terveysala. Juva. WSOY.
- Patton, M. 1990. *Qualitative evaluation and research methods* (2nd edition). Newbury Park. CA: Sage.
- Pietiläinen, E. 1998. Laatu vammaisten lasten ja heidän perheidensä palveluissa. *Erityisopetuksen tutkimus- ja menetelmätieto* 2, 63-64.
- Podmore, V. 1993. Education and care. A review of International Studies of the Outcomes of Early Childhood Experiences. Wellington: New Zealand Council for Educational Research.
- Päivähoidon kasvatustavoitekomitean mietintö 1980: 31. Helsinki. Valtion painatuskeskus.
- Päivähoidon laadun arviointiperusteet. 1998. Efektia. Libris Oy, Helsinki, 1999.
- Ramsden, F. 1997. The impact of the Effective Early Learning Quality Evaluation and Development process Upon a Voluntary Sector Playgroup. *European Early Childhood Education Research Journal* Vol. 5, n=0 2, 1997.

- Rossbach, H.G., Clifford, R.M. ja Harms, T. 1991. Dimensions of learning environments: Cross-national validation of the Early Childhood Environment Rating Scale. Paper presented at the AERA Annual Conference, Chigago, IL., April 1991.
- Saarinen, T. Mitä laatu on? Opetuksen, koulutuksen ja yliopiston laatu laitosten näkökulmasta. *Kasvatus* 27 (4), 320-330.
- Saarinen, T. ja Silvennoinen, H. 1994. Hyvin koulutettu työllistyy huonoinakin aikoina? Työllistyminen, tuloksellisuus ja laatu. Teoksessa: O. Kivinen (toim.) Korkeakoulut valtiovallan ohjauksessa ja markkinavoimien vietävinä. Turun yliopisto. Koulutussosiologian tutkimuskeskus. Raportti 21, ss. 181-212.
- Sarala, U. ja Sarala, A. 1996. Oppiva organisaatio -oppimisen, laadun ja tuottavuuden yhdistäminen. Tampere: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.
- Scott, M.J. ja Palmer, J. 1994. Eight principles for "total quality" schools. *Education* 115 (1), 139-143.
- Scruggs, T.T. ja Mastropieri, M.A. 1996. Teacher perceptions of mainstreaming/inclusion, 1958-1995: A Research synthesis. *Exceptional Children*, 63, 59-74.
- Seinäjoen kaupungin päiväkotien laatukäsikirja. 1999. Sosiaalikeskus. Seinäjoki.
- Semi, R. 1998. Laatu päivähoiton ykköstavoitteeksi. *Erityiskasvatus* 1/1998. Suomen erityiskasvatuksen liitto ry. Hansaprint, Salo, 14-15.
- Sipilä, J. 1995. Ylhäältä alas vai alhaalta ylös? Teoksessa (toim.) R. Haverinen, M. Maaniittu, ja M. Mäntysaari. Tulokseksi laatu. Puheenvuoroja sosiaalihuollon laadunkehittämisen teorioista, metodeista ja käytännöistä. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportti 179, 25.
- Suhonen, H. 1995. Demokraattinen laadunkehittäminen. Teoksessa (toim.) R. Haverinen, R., Maaniittu, M. ja Mäntysaari, M. Tulokseksi laatu. Puheenvuoroja sosiaalihuollon laadunkehittämisen teorioista, metodeista ja käytännöistä. Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportti 179. 41-56.
- Suomen kielen perussanakirja. 1992. Helsinki. Valtion Painatuskeskus.
- Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen E., ja Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Rauma. Kirjapaino Oy West Point.
- Lapsi ja laatu -käsikirja. Suomenjoen kaupunki. Sosiaalilautakunta.
- Tauriainen, L. 1998a. Arviointi varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Suorin tie ei aina ole lyhin. Varhaiskasvatuksessa oppimisen alku. Helsinki: Opetusalan ammattijärjestö OAJ. Erweko Painotuote Oy.
- Tauriainen, L. 1998b. Laadunarviointi varhaisvuosien erityiskasvatuksessa. Erityisopetuksen tutkimus- ja menetelmätieto 2, 45.
- Tenner, A. ja DeToro, I. 1992. Total Quality management. Three steps to continuous improvement. Reading (Mass.): Addison-Wesley.
- Tully, K. 1993. Introduction. Teoksessa Tully, K. (toim.) Quality Improvement and Accreditation System Handbook. National Children Accreditation Council (NCAC). Sydney.
- Turunen, K. 1992. Arvojen todellisuus. Johdatus aikuiskasvatukseen. Jyväskylä: Gummerus.
- Varhaiskasvatustyöryhmä, muistio. 1999. Sosiaali- ja terveysministeriön työryhmämuistioita 1999: 4.

- Vartiainen, P. 1994. Palveluorganisaatioiden tuloksellisuusarviointi, teorian ja käytännön välillä. Päivähoitoon, erityisesti päiväkoteihin kohdistuva monitahoarviointi. Acta Wasaensia n:o 40. Hallintotiede 2. Vaasan yliopisto. Vaasa.
- Varto, J. 1992. Laadullisen tutkimuksen metodologia. Helsinki.: Kirjayhtymä.
- Vaso, J. 1998. Erityisopetuksen tutkimus- ja menetelmätieto 2. Jyväskylän yliopisto. Täydennyskoulutuskeskus, 8-12.
- Vuorela, T. 1993. Vuorovaikutus opetustoimen tulohajautuksessa. Otto-hankkeen seuranta-tutkimuksen esitutkimusvaiheen raportti. Helsinki. Kuntatalon painatuskeskus.

”Te näette lapsen,
mutta näettekö sen aikuisen,
joka tästä lapsesta kasvaa
ja nämä lapset aikuisena ja heidän lapsensa,
kaikki kolmannet ja neljännet polvet;
ja näette lapsen
mutta näettekö sen ihmiskunnan,
joka tästä lapsesta kasvaa?”
(Markku Lahtela)

PÄIVÄKOTIEN ”LAPSI JA LAATU” PROJEKTI

PROJEKTISUUNNITELMA / SUONENJOEN KAUPUNKI
1997 - 1998

Kaija Koivisto
Sinikka Vehviläinen
Marja-Leena Väisänen
Reino Väisänen

1. LAPSI JA LAATU -PROJEKTIN TOTEUTUMISAIKATAULU

- projekti käynnistyi alustavissa neuvotteluissa Efektia-palvelun kanssa 20.05.1997 Helsingissä
- laativastaavien ja projektivastaavan koulutuspäivä toteutettiin Helsingissä 02.09.1997
- edellä mainittujen seuraavat koulutuspäivät Helsingissä ovat 30.9-01.10.1997
- koko päiväkotien henkilöstön koulutus tapahtuu Efektian toimesta Suonenjoella Vanhanmäen toimintakeskuksessa 29.10.1997
- seuraava laativastaavien ja projektivastaavan koulutuspäivä Helsingissä on 26.11.1997
- koko päiväkotien henkilöstön koulutuspäivä Suonenjoella toteutetaan päiväkotien johtajien toimesta erikseen myöhemmin sovittavana lauantaina
- vuonna 1998 koulutuskerrat toteutetaan myöhemmin yhdessä sovitulla tavalla ja siten, että ”Lapsi ja laatu” raportti valmistuu 31.12.1998 mennessä.

2. PROJEKTIIN OSALLISTUVAT PÄIVÄKODIT JA NIIDEN ERITYISPIIRTEET

- Lapsi ja laatu -projektiin osallistuu kolmen päiväkodin koko vakituinen henkilökunta
- kaikkien kolmen alla mainitun päiväkodin lapsiryhmät ovat ns. sekaryhmiä: joukossa on sekä koko- että puolipäivälapsia, iältään 3-6 -vuotiaita
- sosiaalilautakunnan päätöksellä esiopetusikäiset saavat esiopetusta kahtena päivänä viikossa ja erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevat lapset (EHK) asiantuntijalausuntojen mukaan kolmesta viiteen päivään viikossa

a) Kopolan päiväkot:

- 24 kokopäivälasta, osa lapsista 5-10 pv/ kk hoidon tarve
- 1 puolipäivälapsi, ns koululykkäyslapsi
- 16 edellä mainituista esikouluikäisiä
- Henkilökunta: 2 lastentarhanopettajaa, joista toisella johtajan tehtävät
- 2 lastenhoitajaa
- 1 keittäjä-siivooja

b) Metsolan päiväkot:

- 16 kokopäivälasta
- 14 puolipäivälasta, joista osa 2 pv/viikko esiopetuksessa
- 20 edellä mainituista 30 lapsesta esikoululaisia, joukossa 1 ns. koululykkäyslapsi
- Henkilöstö: 2 lastentarhanopettajaa, joista toisella johtajan tehtävät
- 2 lastenhoitajaa
- 1 keittäjä-siivooja

c) Valkeisenmäen päiväkot:

- 22 kokopäivälasta, osa lapsista 8-10 pv/kk hoidon tai erityishoidon tarve
- 15 puolipäivälasta, joista osa 2-3 pv/viikko esiopetuksen tai erityishoidon tarpeen vuoksi
- 23 edellä mainituista 37 lapsesta esikoululaisia
- 11 edellä mainituista 37 lapsesta on ns. EHK-lapsia
- Henkilöstö: 2 lastentarhanopettajaa, joista toisella johtajan tehtävät & vastuuhenkilönä toimiminen kaupungin erityistä hoitoa tarvitsevien lasten asioissa
- 4 lastenhoitajaa
- 1 keittäjä-siivooja
- vahvistetun päivähoitosuunnitelman mukaan 01.11.1997 alkaen yhden lastenhoitajan jäädessä eläkkeelle täytetään yksi pk:ssa täyttämättä oleva lto:n virka, jonka jälkeen siis 3 lto:jaa & 3 lastenhoitajaa

3. LAPSI JA LAATU -PROJEKTIN VASTUUHENKILÖT

Laatuvastaavat ovat: Väisänen Reino/sosiaalijohtaja
Koivisto Kaija, pk:johtaja/Kopolan päiväkoti
Vehviläinen Sinikka, pk:johtaja/Metsolan päiväkoti
Väisänen Marja-Leena, pk:johtaja/Valkeisenmäen päiväkoti
Projektivastaavana toimii:
Väisänen Marja-Leena

4. TYÖSKENTELEYPERIAATTEET

- edellytyksenä on koko päiväkotihenkilöstön sitoutuminen Laatu-projektiin
- päiväkotien johtajat työskentelevät yhteisvastuullisesti sosiaalijohtajan ollessa myös yhtenä laatuvastaavana ja tukena projektin läpiviemisessä
- päiväkotien henkilökuntaa, lasten vanhempia ja kaupungin keskeisiä luottamushenkilöitä informoidaan projektin etenemisestä
- kukin päiväkodin työntekijä valmistaa oman ”Lapsi ja laatu” kansion projektin kuluessa, jonka materiaalien kokoamisessa päiväkodin johtajat avustavat

5. LAPSI JA LAATU -PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITE

- selvittää Suonenjoen kaupungin päiväkotien päivähoidon laatu huomioiden organisaation, prosessin sekä työntekijöiden henkilökohtaiset laatutekijät
- yhtenäistää päivähoitokäytännöt
- saada välineitä laadullista päivähoitotyötä varten
- saada ammatillisia valmiuksia koko päivähoitohenkilöstölle
- antaa päättäjille tietoa päivähoidon ”laatu - tuottavuus” suhteesta tilintarkastajien edellyttämän lausunnon mukaan

6. KUNNAN ANTAMIEN TOIMINTAOHJEIDEN TARKASTELU

- toimitaan päivähoitolain, asetuksen ja säädösten pohjalta eli lääninhallituksen, kaupungin päättävien elinten ja sosiaalilautakunnan ohjeiden mukaan
- otetaan huomioon tilintarkastajien lausunnot (vuosittain tilintarkastuskertomuksessa) päivähoidon (myös laadun) suunnittelussa
- yksityiskohtaiset toimintaohjeet tullaan luomaan projektin kuluessa

7. SUONENJOEN KAUPUNGIN LAPSI JA LAATU -SUUNNITELMA

Valmiin Suonenjoen kaupungin Lapsi ja laatu -suunnitelman tulisi antaa vastaus seuraaviin kysymyksiin:

Päivähoitohenkilöstö ymmärtää;

- mitkä ovat päivähoidon perustoiminta-ajatus ja laatu käsitteinä (vrt. seuraavan sivun kuvio)
- mitkä ovat päivähoidon kehittämisen vaiheet
- mitä laatu on lapsen, perheen, kasvuyhteisön ja hallinnon kannalta
- miten laatua voidaan arvioida (on tuotettu arviointikriteerilomake ja toteutettu sen avulla kysely vanhemmille ja päättäjille)

ARVOISAT PÄIVÄHOITOLASTEN VANHEMMAT

Kunnallishallinnossa pyritään nykypäivänä kehittämään erilaisia palvelujen laadun mittaamisjärjestelmiä. Vaikka näin lama-aikana ei olekaan mahdollisuuksia ainakaan määrällisesti kehittää palveluja, on kuitenkin tärkeää kiinnittää palvelujen laatuun huomiota. Laatu ei aina välttämättä maksa mitään, vaan siihen voidaan useinkin vaikuttaa esimerkiksi henkilöstön työskentelytavoilla ja ammattitaidolla.

Erityisesti nyt kun sosiaalilautakunnankin määrärahoja joudutaan pienentämään, sekä päätöksentekijöille että henkilöstölle on erityisen tärkeää olla selvillä palvelujen laatuun vaikuttavista asioista ja palvelujen laadussa tapahtuvista muutoksista. Tärkeää olisi myös se, että palvelujen käyttäjät voisivat vaikuttaa siihen mihin ja miten veromarkat käytetään.

Tämä kysely on osa sosiaalilautakunnan palvelujen mittaamista ja osoitettu jokaisen Kopolan, Metsolan ja Valkeisenmäen päiväkotilapsen vanhemmalle. Toivomme Teiltä aikaa ja mielenkiintoa vastata kyselyyn. Tulokset ovat erittäin tärkeitä päivähoitopalvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä, sekä niitä tulee myös hyödyntämään omassa pro gradu -tutkielmassaan koskien Päivähoidon laatua Valkeisenmäen päiväkodin johtaja Marja-Leena Väisänen, jolle on annettu tutkimuslupa em. tutkimuksen tekemiseen Suonenjoen päivähoidon osalta.

Vastausohjeet:

Kysymme mielipidettänne päivähoidon eri asiakokonaisuuksista, joita ovat oheisen kyselylomakeiston mukaan seuraavat:

- hoitopaikan saanti ja hakeminen
- aukioloajat
- tilojen toimivuus ja turvallisuus
- lapsen perushoito
- lapsen kasvatus ja huomioiminen yksilönä
- toiminnan puitteet
- yhteistyö kodin kanssa ja vaikuttamismahdollisuudet sekä yleisarvio koko toiminnasta

Merkitkää ympyrällä, minkä arvosanan haluatte ko. toiminnalle antaa. Voitte myös kirjoittaa sille varatuille kohdille, jos Teillä on jotain kommentoitavaa, niin myönteistä kuin kielteistäkin. Toivomme vastauksianne **toukokuun loppuun mennessä**. Päiväkodeissa on laatikko, johon lomakkeet pudotetaan nimettöminä oheisissa kirjekuorissa suljettuina.

Kiitokset vaivannäöstä ja hyvää kevään jatkoa!

SUONENJOEN KAUPUNGIN SOSIAALILAUTAKUNTA

Reino Väisänen
sosiaalijohtaja

Lisätietoja antavat: päiväkodin johtaja Kaija Koivisto/Kopolan päiväkotitoimi puh. 5133 389
päiväkodin johtaja Sinikka Vehviläinen/Metsolan päiväkotitoimi puh. 5133 388
päiväkodin johtaja Marja-Leena Väisänen/Valkeisenmäen päiväkotitoimi puh. 5133 391

Päiväkotien toiminnan arviointi, toukokuu 1998**KYSELY PÄIVÄKOTIHOIDOSSA OLEVIENT LASTEN VANHEMMILLE**

Ympyröi mielestäsi sopiva numero-vaihtoehto.

Hoitopaikan saanti ja hakeminen

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
1 Hoitopaikan saanti	5	4	3	2	1
2 Hakumenettely päivähoitoon	5	4	3	2	1
3 Hoitopaikan sijainti asuntoon nähden	5	4	3	2	1
4 Hoidon jatkuvuuden turva	5	4	3	2	1
5 Palvelu hoitopaikkaa hakiessanne	5	4	3	2	1
6 Tiedon saanti hoitopaikkaa hakiessanne	5	4	3	2	1

Kehitettävää: _____

Aukioloajat

7 Hoitopaikan avautuminen aamuisin	5	4	3	2	1
8 Aukioloaikojen riittävyys iltaisin	5	4	3	2	1
9 Hoitoaikojen joustavuus	5	4	3	2	1

Kehitettävää: _____

Tilojen toimivuus ja turvallisuus

10 Hoitopaikan sisätilat lapsen leikin ja toiminnan kannalta	5	4	3	2	1
11 Hoitopaikan ulkotilat lapsen leikin ja toiminnan kannalta	5	4	3	2	1
12 Hoitopaikan sisätilojen turvallisuus	5	4	3	2	1
13 Hoitopaikan ulkotilojen turvallisuus	5	4	3	2	1

Kehitettävää: _____

2(5)

Lapsen perushoito

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
14 Ruuan laatu	5	4	3	2	1
15 Ruuan riittävyys	5	4	3	2	1
16 Ulkoilun riittävyys	5	4	3	2	1
17 Huolehtiminen lasten siisteyskasvatuksesta	5	4	3	2	1
18 Huolehtiminen lasten pukeutumisesta	5	4	3	2	1
19 Päivälevon sopivuus	5	4	3	2	1

Kehitettävää: _____

Lapsen kasvatusta ja huomioiminen yksilönä

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
20 Perheen kasvatustietämysten huomioon ottaminen	5	4	3	2	1
21 Hoitajan ymmärrys ja herkkyys lasta kohtaan	5	4	3	2	1
22 Toiminta- ja leikkimahdollisuuksien monipuolisuus	5	4	3	2	1
23 Lapsen omatoimisuuden tukeminen	5	4	3	2	1
24 Lapsen kehitystason ja taipumusten huomioon ottaminen	5	4	3	2	1
25 Lapsen erityistarpeiden huomioon ottaminen	5	4	3	2	1
26 Lapsen tiedonhalun ja oppimisen tukeminen	5	4	3	2	1
27 Lapsen leikkimisrauha	5	4	3	2	1
28 Lapsen viihtyminen päivähoitossa	5	4	3	2	1

Kehitettävää: _____

3(5)

Toiminnan puitteet	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
29 Lapsiryhmän koko	5	4	3	2	1
30 Hoitopaikan pysyvyys	5	4	3	2	1
31 Henkilökunnan pysyvyys	5	4	3	2	1
32 Hoitojärjestelyjen joustavuus	5	4	3	2	1
Yhteistyö ja vaikuttaminen					
33 Yhteistyö perheen ja hoitopaikan välillä	5	4	3	2	1
34 Vanhempien mahdollisuus hoidon kehittämiseen	5	4	3	2	1
35 Tiedon määrä ja monipuolisuus päiväkodin toiminnasta	5	4	3	2	1

Kehitettävää: _____

36 Jos ajattelette lapsenne hoitoa juuri tässä päiväkodissa, minkä yleisarvosanan annatte koko toiminnasta?

- 5 = erittäin hyvä
- 4 = melko hyvä
- 3 = ei hyvä eikä huono
- 2 = melko huono
- 1 = erittäin huono

37 Kun arvioidaan päivähoiton laatua, mitä edellä olevista kohdista 1-35 painotat eniten hyvän laadun elementteinä? Kirjoita 10 mielestäsi eniten hyvään laatuun liittyvää kohtaa mieleiseesi tärkeysjärjestykseen. Esim. jos tärkeimpänä näet kohdan 23= Lapsen omatoimisuuden tukemisen, tulee se kohtaan 1. Jos toiseksi tärkeimmäksi näet kohdan 9= Hoitoaikojen joustavuus, tulee se kohtaan 2, jne.

1) _____	6) _____
2) _____	7) _____
3) _____	8) _____
4) _____	9) _____
5) _____	10) _____

Taustatietoja

T1 Vastaajan sukupuoli

- 1 Mies
2 Nainen

T2 Vastaajan ikä vuosina _____ vuotta

T3 Vanhempien koulutus:

1	äiti:	1 peruskoulu/keskikoulu	2	isä:	1 peruskoulu/keskikoulu
		2 ylioppilas			2 ylioppilas
		3 ei ammatillista koulutusta			3 ei ammatillista koulutusta
		4 ammattikoulu/kurssi			4 ammattikoulu/kurssi
		5 opistotasoinen koulutus			5 opistotasoinen koulutus
		6 korkeakoulututkinto			6 korkeakoulututkinto

T4 Päiväkodissa olevan lapsen syntymävuosi: 19_____

T5 Päiväkodissa olevan lapsen sukupuoli

- 1 Poika
2 Tyttö

T6 Kuinka kauan lapsenne on ollut päiväkodissamme?

- 1 vähemmän kuin 6 kk
2 6kk - 1v
3 1v - 2v
4 enemmän kuin 2 v

T7 Onko lapsenne kokopäivä- vai puolipäivähoidossa?

- 1 kokopäivähoidossa (= yli 5 tuntia/pv)
2 osapäivähoidossa (= alle 5 tuntia päivässä)

Avokysymyksiä:

1. Mikäli olisit nyt valitsemassa lapsellesi päivähoitopaikkaa, minkä päivähoitomuodon valitsisit ja miksi?

2. Mitä muutoksia / parannusehdotuksia toivoisit päivän toimintaan?

3. Erityisen tyytyväinen olen ollut:

4. Erityisen tyytymätön olen ollut

5. Mitä mieltä olet erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten sijoittamisesta ns. normaali-päiväkotiryhmään?

6. Lapseni hyvää oloa päivähoitossa voisi lisätä:

7. Onnistuneen yhteistyön kannalta on tärkeätä, että:

8. Lapseni mielipide päivähoitosta on:

KIITOS VAIVANNÄÖSTÄSI!

KYSELY SUONENJOEN KAUPUNGIN PÄIVÄHOITOHENKILÖSTÖLLE

Hyvä päivähoiton työntekijä

Opiskelen työni ohessa Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatustutkimuskeskuksen maisterikoulutuksessa ja olen parhaillaan tekemässä pro gradu -tutkielmaani. Tarkoitukseni on tutkia "Päivähoidon laatua Suonenjoen kaupungin päiväkodeissa lasten vanhempien, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kuvaamana".

Tutkielmaopintojeni ohjaajana toimii varhaiskasvatustutkimuskeskuksen johtaja, apulaisprofessori Maritta Hännikäinen, ja luvan tutkimuksen tekemiseen olen saanut 30.4.1998 (§ 188 / sosiaalijohtaja).

Tämä kysely on osoitettu jokaiselle Kopolan, Metsolan ja Valkeisenmäen päiväkodin työntekijälle ja toivonkin Teiltä aikaa ja mielenkiintoa vastata siihen. Paitsi oman tutkielmani hyödyntämiseen näen tärkeänä Teiltä saatujen vastausten käytön myös kaupunkimme päivähoitopalvelujen kehittämisessä.

Vastausohjeet:

Kysyn mielipidettänne päivähoiton eri asiakokonaisuuksista. Merkitkää ympyrällä sopivimmaksi katsomanne vaihtoehto ja avokysymyksiin vastatkaa kirjallisesti omin sanoin.

Toivon Teidän palauttavan tämän kyselylomakkeiston täytettynä allekirjoittaneelle nimettömänä ja oheiseen kirjekuoreen suljettuna viimeistään ma 1.6.1998 mennessä. Tietoja tulen käsittelemään luottamuksellisesti. Lisätietoja halutessanne olen valmis niihin vastaamaan.

Lämmin kiitos vaivannäöstäsi ja avustasi tutkielmani eteenpäin viemisessä.

Virkistävän kesän toivotuksin

Marja-Leena Väisänen
puh. 512055, 5133 391

Päiväkotitoiminnan arviointi, toukokuu 1998

KYSELY PÄIVÄHOIDON TYÖNTEKIJÖILLE

Millaiseksi arvioitte suonenjokelaisten päiväkotien hoidon laadun kokonaisuutena työntekijän näkökulmasta katsottuna? Ympyröikää mielestänne sopiva numerovaihtoehto vaihteluvälillä "erittäin hyvä -erittäin huono" seuraavissa asiakokonaisuuksissa.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
1.Hoitopaikan hakeminen ja saanti	5	4	3	2	1
- hakumenettely päivähoitoon					
- päiväkotien sijainti asuntoon nähden					
- hoidon jatkuvuuden turva					
jne.					
Kehitettävää: _____					
2.Päiväkotien aukioloajat	5	4	3	2	1
- päiväkodin avautuminen aamuisin (klo 6.15/6.30)					
- aukiolojen riittävyys iltaisin (--> klo 16.30)					
- hoitoaikojen joustavuus					
jne.					
Kehitettävää: _____					
3.Päiväkotitilojen toimivuus	5	4	3	2	1
- päiväkotien sisätilat lasten leikin kannalta, sekä niiden turvallisuus					
- päiväkotien ulkotilat leikin kannalta, sekä niiden turvallisuus					
jne.					
Kehitettävää: _____					
4.Lasten saama perushoito	5	4	3	2	1
- ruuan laatu ja riittävyys					
- ulkoilun riittävyys					
- huolehtiminen lasten siisteyskasvatuksesta, pukeutumisesta, päivälevon sopivuudesta					
jne.					
Kehitettävää: _____					
5.Lasten kasvatus ja huomioiminen yksilönä	5	4	3	2	1
- perheen kasvatusnäkemysten huomioonottam.					
- hoitajien ymmärrys ja herkkyys lapsia kohtaan					
- toiminnan mahdollisuuksien monipuolisuus					
- lasten erityistarpeiden huomioonottaminen					
- lapsen leikkirauhan turvaaminen					
jne.					
Kehitettävää: _____					

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
6. Päiväkotitoiminnan puitteet	5	4	3	2	1
- lapsiryhmän koko					
- hoitopaikan pysyvyys					
- henkilökunnan pysyvyys					
- henkilöjärjestelyjen joustavuus					
jne.					
Kehitettävää: _____					

7. Yhteistyö ja vaikuttaminen	5	4	3	2	1
- yhteistyö perheen ja ko. päiväkodin välillä					
- vanhempien mahdollisuudet päivähoidon kehittämiseen					
jne.					
Kehitettävää: _____					

8. Jos ajattelette suonejokelaisen lapsen hoitoa Kopolan, Metsolan tai Valkeisenmäen päiväkodissa, minkä yleisarvosanan päiväkotiemme toiminnasta kokonaisuutena?

5 4 3 2 1

9. Kun arvioitte päivähoidon laatua asiakkaan (= lapsen/ perheen) kannalta, mitä edellä olevista kohdista 1-7 painotatte hyvän laadun elementteinä? Asettakaa seuraavat kohdat mieleiseenne tärkeysjärjestykseen siten, että jos esim. yhteistyö kotien kanssa on mielestänne tärkein, se saa numeron 1, jos aukioloajat on toiseksi tärkein, se saa numeron 2, jne.

1. Hoitopaikan hakeminen ja saanti ()
2. Päiväkotien aukioloajat ()
3. Päiväkotitilojen toimivuus ()
4. Lasten saama perushoito ()
5. Lasten kasvatus ja huomioiminen yksilönä ()
6. Toiminnan puitteet ()
7. Yhteistyö ja vaikuttaminen ()

10. Määrittele päivähoidon / varhaiskasvatuksen laatu.

11. Tuleeko päivähoidon olla laadukasta? Perustele.

12. Päivähoidon hyvän laadun edellytyksiä ovat:

13. Päivähoidon laadukkuuden esteitä ovat:

14. Mitä on erityispäivähoidon laatu? Mitä mieltä olet erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten sijoittamisesta ns. normaalipäiväkotiryhmään / perhepäivähoitoryhmään.

15. Mitkä ovat mielestäsi Suonejoen kaupungin päiväkotien
a) vahvuudet:

b) mahdollisuudet:

c) uhkatekijät:

d) heikkoudet:

Taustatietoja:

Ti Vastaajan koulutustausta:

- 1 peruskoulu/keskikoulu
- 2 ylioppilas
- 3 ammattikoulu
- 4 lastenhoitajakoulutus
- 5 lastentarhanopettajakoulutus

T2 Vastaajan päivähoitoalalla työskentely: _____ vuotta

jatkuu työtyytyväisyys-osiolla ----->

Päivähoitohenkilöstön työtyytyväisyys

Vastaa seuraaviin kysymyksiin ja väittämiin ympyröimällä omaa mielipidettäsi parhaiten kuvaava vaihtoehto.

Missä määrin olet seuraavista asioista samaa tai eri mieltä:

		Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Johtaminen ja esimiestoiminnot						
1	Lähin esimieheni kuuntelee minua	5	4	3	2	1
2	Tulen toimeen esimieheni kanssa	5	4	3	2	1
3	Saan palautetta omasta työstäni	5	4	3	2	1
4	Henkilöstöasiat on hoidettu hyvin	5	4	3	2	1
5	Palkkauspolitiikka on oikeudenmukainen	5	4	3	2	1
6	Palkkani vastaa työn vaativuutta	5	4	3	2	1
7	Lähin esimies on aktiivinen työyhteisön kehittämisessä	5	4	3	2	1
8	Lähin esimieheni tuntee työyhteisön ja -menetelmien epäkohdat	5	4	3	2	1
9	Lähin esimieheni kykenee puuttumaan epäkohtiin	5	4	3	2	1
10	Hyvin tehty työ palkitaan	5	4	3	2	1
11	Esimieheni kanssa käydään tavoitekeskusteluja	5	4	3	2	1
12	Tiedonkulku työyhteisössäni on hoidettu hyvin	5	4	3	2	1
13	Minulla on mahdollisuus saada vastuuta työssäni	5	4	3	2	1
14	Voin vaikuttaa oman työni suorittamistapaan.	5	4	3	2	1

Kehitettävää ja miten: _____

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Työyhteisön ihmissuhteet ja kehittämismahdollisuudet					
15. Työyhteisöni jäsenet ovat yhteistyökykyisiä	5	4	3	2	1
16. Tulen toimeen työtovereideni kanssa	5	4	3	2	1
17. Työtoverini luottavat toisiinsa	5	4	3	2	1
18. Työyhteisössäni on hyvä työmoraali	5	4	3	2	1
19. Työyhteisössäni käsitellään ongelmia avoimesti	5	4	3	2	1
20. Työntekijät voivat ilmaista omat mielipiteensä vapaasti	5	4	3	2	1
21. Minulla on mahdollisuus keskustella työtovereitteni kanssa	5	4	3	2	1
22. Työtoverini arvostavat työtäni	5	4	3	2	1
23. Voin kehittää itseäni työssäni	5	4	3	2	1
24. Koulutusmahdollisuuteni ovat hyvät	5	4	3	2	1
25. Uusiin ideoihin suhtaudutaan myönteisesti	5	4	3	2	1
26. Olen halukas osallistumaan työnkiertoon	5	4	3	2	1

Kehitettävää ja miten _____

Työn organisointi ja sisältö

27. Voin käyttää kykyjäni, tietojani ja taitojani	5	4	3	2	1
28. Työni on vaihtelevaa, uusia asioita tulee vastaan lähes päivittäin	5	4	3	2	1
29. Voin käyttää tehtäviini riittävästi aikaa	5	4	3	2	1

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
30. Työyhteisöni henkilöstömäärä on riittävä tehtäviin nähden	5	4	3	2	1
31. Minulla on tarkoituksenmukaiset työ- ja apuvälineet	5	4	3	2	1
32. Työpaikallani ei tehdä päällekkäisiä töitä	5	4	3	2	1
33. Työyhteisöni työnjako on oikeudenmukainen	5	4	3	2	1
34. Työni on haastavaa ja monipuolista	5	4	3	2	1
35. Työt eivät kasaannu liiaksi harvoille henkilöille	5	4	3	2	1
36. Työni on henkisesti kevyttä	5	4	3	2	1
37. En tee työtäni vapaa-aikana	5	4	3	2	1
38. Haluan toimia nimenomaan nykyisissä tehtävissäni	5	4	3	2	1
39. Minulla on mahdollisuus työskennellä itsenäisesti	5	4	3	2	1

Kehitettävää ja miten _____

Toiminnan tuloksellisuus

40. Työyhteisöni toimii	5	4	3	2	1
41. Työyhteisöni tuottaa laadukkaita palveluja	5	4	3	2	1
42. Tiedän oman työni osuuden työyhteisöni tuloksista	5	4	3	2	1
43. Tiedän, mikä on työyhteisöni osuus lasten päivähoidon kokonaisuudesta	5	4	3	2	1
44. Työni on yhteiskunnallisesti arvostettua	5	4	3	2	1

Kehitettävää ja miten _____

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	En samaa enkä eri mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä
Sisäinen yhteistyö					
45. Esimieheni tukee ja motivoi työyhteisöjen väliseen yhteistyöhön	5	4	3	2	1
46. Yhteistyössä eri ammattiryhmät ovat tasavertaisia	5	4	3	2	1
47. Yhteistyö perhepäivähoidon ja päiväkodin välillä on toimivaa	5	4	3	2	1

Kehitettävää ja miten _____

Sana on vapaa.....mitä haluat sanoa:

Mentävä on

Äiti etenee urallaan

isällä on liikeneuvottelut

isovanhempien on mentävä etelään.

Sinä

istut nalles kanssa

kysyen

mihin tarhan tädit juoksevat.

(Marja-Liisa Syrjänen)

Lämmin kiitos vaivannäöstäsi!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

KYSELY SUONENJOEN KAUPUNGIN LUOTTAMUSHENKILÖILLE**Arvoisa kaupunginvaltuuston jäsen**

Opiskelen työni ohessa Jyväskylän yliopiston varhaiskasvatusyksikön maisterikoulutuksessa ja olen parhaillaan tekemässä pro gradu-tutkielmaani. Tarkoitukseni on tutkia "Päivähoidon laatu Suonenjoen kaupungin päiväkodeissa lasten vanhempien, työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kuvaamana".

Tutkielmaopintojeni ohjaajana toimii varhaiskasvatusyksikön johtaja, apulaisprofessori Maritta Hännikäinen, ja luvan tutkimuksen tekemiseen olen saanut 30.4.1998 (§ 188/sosiaalijohtaja Reino Väisänen).

Kunnallishallinnossa pyritään nykypäivänä kehittämään erilaisia palvelujen mittaamisjärjestelmiä. Vaikka näin lama-aikana ei olekaan mahdollisuuksia ainakaan määrällisesti kehittää palveluja, on kuitenkin tärkeää kiinnittää palvelujen laatuun huomiota. Niin päätöksentekijöille kuin henkilöstölle on erityisen tärkeää olla selvillä palvelujen laatuun vaikuttavista asioista ja palvelujen laadusta tapahtuvista muutoksista. Tärkeää on myös se, että palvelujen käyttäjät ja luottamushenkilöt voisivat vaikuttaa siihen, mihin ja miten veromarkat käytetään.

Suonejoen kaupungin päiväkodit tuottavat seuraavia palveluja: kokopäivähoitoa/puolipäivähoitoa sitä vanhempien työn, opiskelun, jne. takia tarvitseville lapsille, esiopetustoimintaa kahtena päivänä viikossa seuraavana vuonna koulunsa aloittaville lapsille (vanhempien ollessa kotona), varhaiskuntoutusta alle kouluikäisille lapsille erityisasiantuntijalausuntoihin ja tuen tarpeeseen pohjautuen sekä osallistumme sosiaalisesti heikoista olosuhteista tulevien lasten ja heidän perheidensä tukemiseen yhdessä sosiaalityöntekijöiden kanssa.

Päiväkotien perustoiminta-ajatuksena on järkevällä taloudella joustavin toimintamuodoin jokaisen hoidossa olevan lapsen yksilöllisen hyvinvoinnin tukeminen ja edistäminen, mikä edellyttää luottamuksellista vuorovaikutusta kodin kanssa lähtökohtana perheiden erilaiset tarpeet. Lapsen hyvinvoinnin ja aikuisten yhteistyön mahdollistaa myönteinen työ- ja kasvatusyhteisö.

Tämä kysely on osoitettu jokaiselle valtuutetulle ja toivonkin Teiltä aikaa ja mielenkiintoa vastata siihen. Paitsi oman tutkielmani hyödyntämiseen näen tärkeänä Teiltä saatujen vastausten käytön myös kaupunkimme päivähoitopalvelujen kehittämisessä.

Vastausohjeet:

Kysyn mielipidettänne päivähoidon eri asiakokonaisuuksista. Merkitkää ympyrällä sopivimmaksi katsomanne vaihtoehto ja avokysymyksiin vastatkaa kirjallisesti omin sanoin.

Toivon Teidän palauttavan tämän kyselylomakkeiston täytettynä **ma 1.6.1998** valtuuston kokouksessa nimettömänä oheiseen kirjekuoreen suljettuna. Tietoja tulen käsittelemään luottamuksellisesti. Lisätietoja halutessanne olen valmis niihin vastaamaan.

Lämmin kiitos vaivannäöstä ja hyvää kesää!

Marja-Leena Väisänen
päiväkodin johtaja
puh. 512055 (k), 5133 391 (t)

Päiväkotitoiminnan arviointi, kesäkuu 1998

KYSELY LUOTTAMUSHENKILÖILLE

Millaiseksi arvioitte suonenjokelaisten päiväkotien hoidon laadun kokonaisuutena päättäjän näkökulmasta katsottuna? Ympyröikää mielestänne sopiva numerovaihtoehto vaihteluvälillä "erittäin hyvä -erittäin huono" seuraavissa asiakokonaisuuksissa.

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
1.Hoitopaikan hakeminen ja saanti	5	4	3	2	1
- hakumenettely päivähoitoon					
- päiväkotien sijainti asuntoon nähden					
- hoidon jatkuvuuden turva					
jne.					
Kehitettävää: _____					
2.Päiväkotien aukioloajat	5	4	3	2	1
- päiväkodin avautuminen aamuisin (klo 6.15/6.30)					
- aukiolojen riittävyys iltaisin (--> klo 16.30)					
- hoitoaikojen joustavuus					
jne.					
Kehitettävää: _____					
3.Päiväkotitilojen toimivuus	5	4	3	2	1
- päiväkotien sisätilat lasten leikin kannalta, sekä niiden turvallisuus					
- päiväkotien ulkotilat leikin kannalta, sekä niiden turvallisuus					
jne.					
Kehitettävää: _____					
4.Lasten saama perushoito	5	4	3	2	1
- ruuan laatu ja riittävyys					
- ulkoilun riittävyys					
- huolehtiminen lasten siisteyskasvatuksesta, pukeutumisesta, päivälevon sopivuudesta					
jne.					
Kehitettävää: _____					
5.Lasten kasvatus ja huomioiminen yksilönä	5	4	3	2	1
- perheen kasvatusnäkemysten huomioonottam.					
- hoitajien ymmärrys ja herkkyys lapsia kohtaan					
- toiminnan mahdollisuuksien monipuolisuus					
- lasten erityistarpeiden huomioonottaminen					
- lapsen leikkirauhan turvaaminen					
jne.					
Kehitettävää: _____					

	Erittäin hyvä	Melko hyvä	En osaa sanoa	Melko huono	Erittäin huono
6.Päiväkotitoiminnan puitteet	5	4	3	2	1
- lapsiryhmän koko					
- hoitopaikan pysyvyys					
- henkilökunnan pysyvyys					
- henkilöjärjestelyjen joustavuus					
jne.					
Kehitettävää: _____					

7.Yhteistyö ja vaikuttaminen	5	4	3	2	1
- yhteistyö perheen ja ko. päiväkodin välillä					
- vanhempien mahdollisuudet päivähoidon kehittämiseen					
jne.					
Kehitettävää: _____					

8. Jos ajattelette suonejokelaisen lapsen hoitoa Kopolan, Metsolan tai Valkeisenmäen päiväkodissa, mikä yleisarvosanan päiväkotiemme toiminnasta kokonaisuutena?

5 4 3 2 1

9. Kun arvioitte päivähoidon laatua asiakkaan (= lapsen/ perheen) kannalta, mitä edellä olevista kohdista 1-7 painotatte hyvän laadun elementteinä? Asettakaa seuraavat kohdat mieleisenne tärkeysjärjestykseen siten, että jos esim. yhteistyö kotien kanssa on mielestänne tärkein, se saa numeron 1, jos aukioloajat on toiseksi tärkein, se saa numeron 2, jne.

1. Hoitopaikan hakeminen ja saanti ()
2. Päiväkotien aukioloajat ()
3. Päiväkotitilojen toimivuus ()
4. Lasten saama perushoito ()
5. Lasten kasvatusta ja huomioiminen yksilönä ()
6. Toiminnan puitteet ()
7. Yhteistyö ja vaikuttaminen ()

10. Määrittele päivähoidon / varhaiskasvatuksen laatu.

11. Tuleeko päivähoidon olla laadukasta? Perustelee.

12. Päivähoidon hyvän laadun edellytyksiä ovat:

13. Päivähoidon laadukkuuden esteitä ovat:

14. Miten luottamushenkilönä voitte vaikuttaa päivähoidon laadukkuuteen?

15. Mitä on laatu erityispäivähoidossa? Mitä mieltä olette erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten sijoittamisesta ns. normaalipäiväkotiryhmään?

**16. Miten tulisi mielestänne 6-vuotiaiden esiopetus tulevaisuudessa järjestää (päiväko-
deissa / kouluissa /luokanopettajien/päivähoitohenkilöstön toimiessa opettajina)?**

**17. Miten tulisi mielestänne vuorotyötä tekevien vanhempien lasten hoito järjestää
(hoidon tarve vaihtelee klo 5.30-22.00) ?**

**18. Mitkä ovat mielestänne Suonenjoen kaupungin päiväkotien
a) vahvuudet:**

b) mahdollisuudet:

c) uhkatekijät:

d) heikkoudet:

	Erittäin hyvin	Melko hyvin	En osaa sanoa	Melko huonosti	Erittäin huonosti
19. Kuinka hyvin tunnette mielestänne kaupunkimme päivähoitoa?	5	4	3	2	1

Taustatietoja

T1 Vastaajan sukupuoli:

- 1 mies
- 2 nainen

T2 Vastaajan ikä vuosina: _____ vuotta

T3 Vastaajan koulutus:

- 1 peruskoulu / keskikoulu
- 2 ylioppilas
- 3 ei ammatillista koulutusta
- 4 ammattikoulu / kurssi
- 5 opistotasoinen koulutus
- 6 korkeakoulututkinto

T3 Vastaajalla on _____ omaa lasta

T4 Kuinka kauan oma lapsenne on ollut (tähän mennessä) päiväkotihoidossa:

- 1 ei ollenkaan
- 2 vähemmän kuin yhden toimintakauden (elokuu-->heinäkuu)
- 3 yhden toimintakauden
- 4 enemmän kuin yhden toimintakauden

T5 Jos lapsenne on ollut päiväkodissa, onko hän ollut:

- 1 kokopäivähoidossa (= yli 5 tuntia/pv)
- 2 puolipäivähoidossa (= alle 5 tuntia/pv)

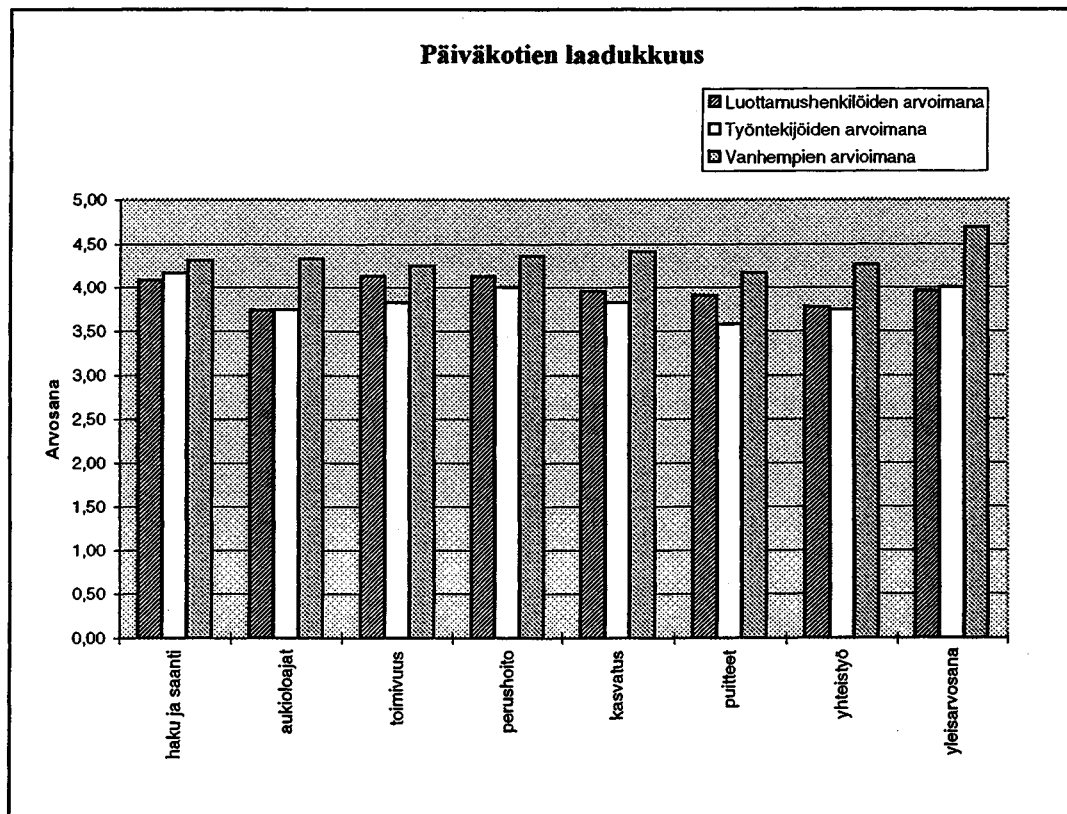
Ajatuksia, joita heräsi koskien päivähoitoa tätä kyselyä täyttäessä

**"Te näette lapsen
mutta näettekö sen aikuisen,
joka tästä lapsesta kasvaa
ja nämä lapset aikuisena ja heidän lapsensa,
kaikki kolmannet ja neljännet polvet,
ja näette lapsen
mutta näettekö sen ihmiskunnan,
joka tästä lapsesta kasvaa?"**
(Markku Lahtela)

PÄIVÄKOTIEN LAADUKKUUS

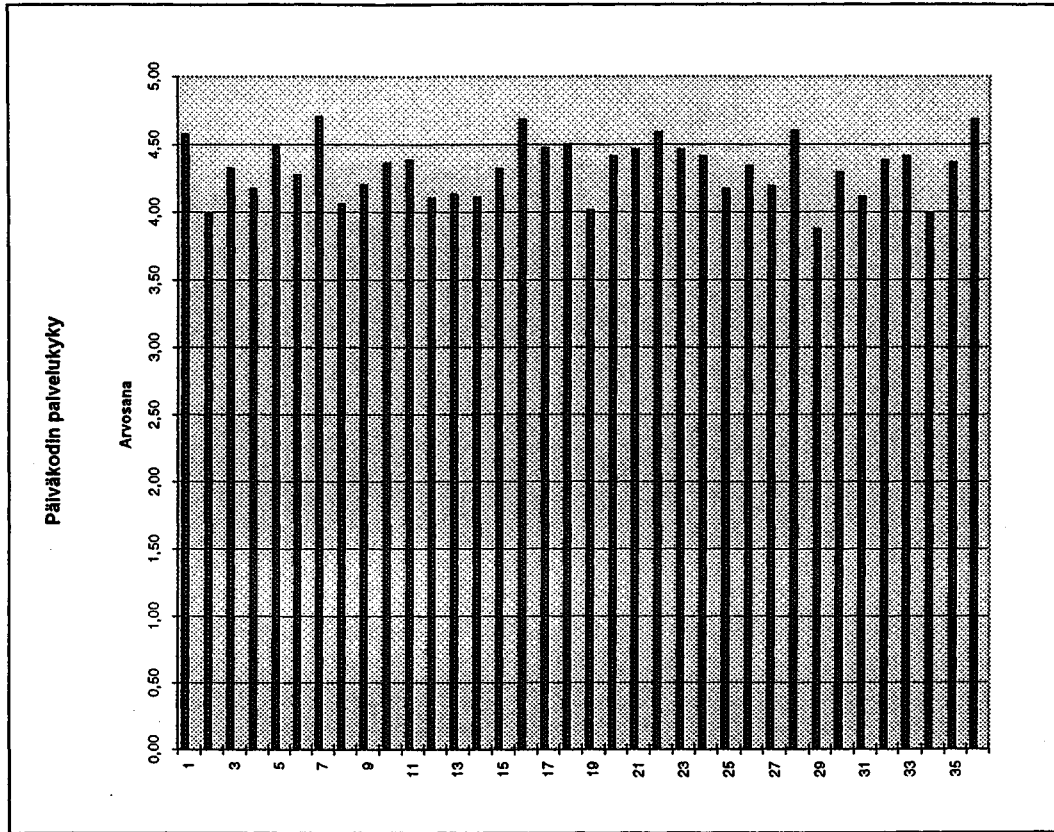
luottamushenkilöiden, työntekijöiden ja vanhempien vastausten keskiarvot

Numero	Mittari	Lyhenne	Luottamush.	Työntekijä	Vanhemmat
1	Hoitopaikan hakeminen ja saanti	haku ja saanti	4,09	4,17	4,31
2	päiväkodin aukioloajat	aukioloajat	3,74	3,75	4,33
3	päiväkotitilojen toimivuus	toimivuus	4,13	3,83	4,25
4	lasten saama perushoito	perushoito	4,13	4,00	4,36
5	lasten kasvatusta ja huomiointi yksilönä	kasvatus	3,96	3,83	4,41
6	päiväkotitoiminnan puitteet	puitteet	3,91	3,58	4,17
7	yhteistyö ja vaikuttaminen	yhteistyö	3,78	3,75	4,26
8	yleisarvosana päiväkotien toiminnasta	yleisarvosana	3,96	4,00	4,69

PÄIVÄKOTIEN LAADUKKUUS -eri laadun elementtien saamat keskiarvot vanhempien arvioimana

Mittari	Numero	Arvosana
hoitopaikan saanti	1	4,58
hakumenettely päivähoitoon	2	4,00
hoitopaikan sijainti	3	4,33
hoidon jatkuvuus	4	4,18
palvelu hoitopaikkaa hakijassa	5	4,49
tiedon saanti hoitopaikkaa hakijassa	6	4,28
hoitopaikan avautuminen	7	4,71
aukioloaikojen riittävyys iltaisin	8	4,07
hoitopaikkojen joustavuus	9	4,21
hoitopaikan sisätilat	10	4,37
hoitopaikan ulkoilmat	11	4,39
hoitopaikan sisätilojen turvallisuus	12	4,11
hoitopaikan ulkoiltojen turvallisuus	13	4,14
ruuan laatu	14	4,12
ruuan riittävyys	15	4,33
ulkoilun riittävyys	16	4,69
huolehtiminen lasten siisteyksivastuksesta	17	4,48
huolehtiminen lasten pukeutumisesta	18	4,51
päivälevon sopivuus	19	4,02
perheen kasvatusnäkemysten huomioiminen	20	4,42
hoitajan ymmärrys ja lasta kohtaan	21	4,47
toiminta- ja leikkimahdollisuuksien monipuolisuus	22	4,60
lapsen omatoimisuuden tukeminen	23	4,47
lapsen kehitystason huomioiminen	24	4,42
lapsen erityistarpeiden huomioiminen	25	4,18
lapsen tiedonhalun ja oppimisen tukeminen	26	4,35
lapsen leikkirauha	27	4,20
lapsen viihtyminen päivähoitossa	28	4,61
lapsiryhmän koko	29	3,88
hoitopaikan pysyvyys	30	4,30
henkilökunnan pysyvyys	31	4,12
hoitojärjestelyjen joustavuus	32	4,39
yhteistyö perheen ja hoitopaikan välillä	33	4,42
vanhempien mahdollisuus hoidon kehittämiseen	34	4,00
tiedon määrä ja monipuolisuus päiväkodin toiminnassa	35	4,37
yleisarvosana toiminnalta	36	4,69

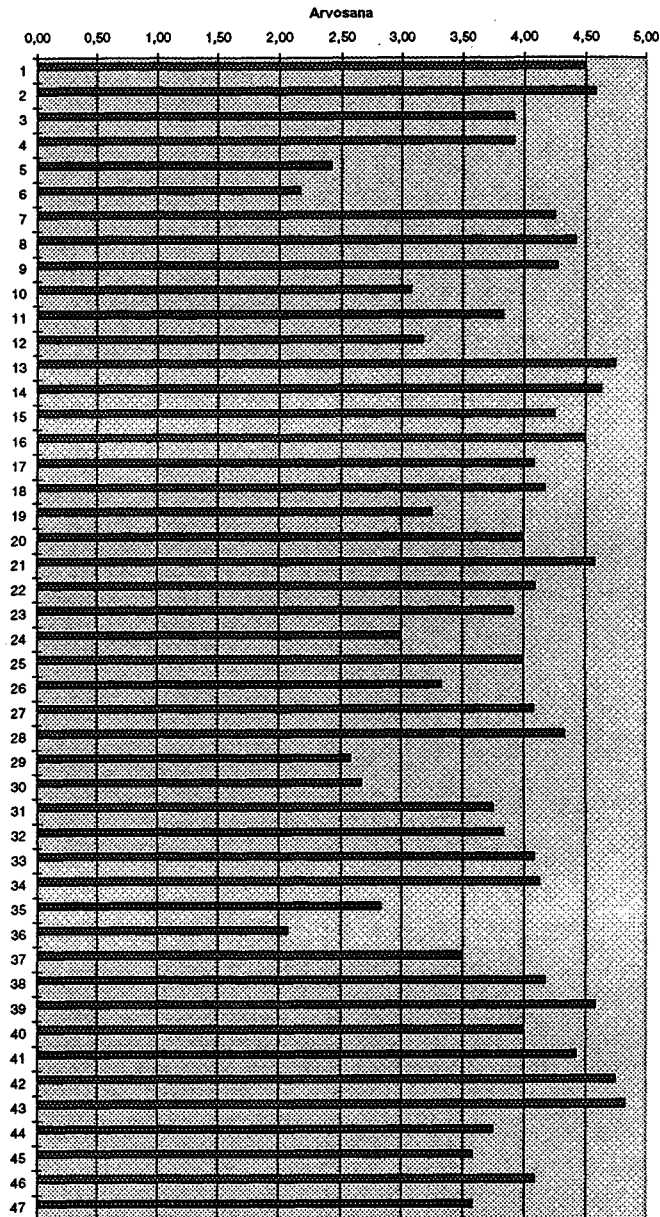
TYÖTYTYTYVÄISYYS

111

Päiväkotien työntekijöiden arvioimana

Mittari	Numero	Arvosana
lähin esimieheni kuuntelee minua	1	4,50
tulen toimeen esimieheni kanssa	2	4,58
saan palautetta omasta työstäni	3	3,92
henkilöstöasiat on hoidettu hyvin	4	3,92
palkkauspolitiikka on oikeudenmukaista	5	2,42
palkkani vastaa työn vaatavuutta	6	2,17
lähin esimieheni on aktiivinen työyhteisön kehittämisessä	7	4,25
lähin esimieheni on aktiivinen työyhteisön kehittämisessä	8	4,42
lähin esimieheni kykenee puuttumaan epäkohtiin	9	4,27
hyvin tehty työ palkitaan	10	3,08
esimieheni kanssa käydään tavoitekeskustelut	11	3,83
tiedonkulku työyhteisössä on hoidettu hyvin	12	3,17
minulla on mahdollisuus saada vastuuta työssäni	13	4,75
voin vaikuttaa on työni kehittämistapaan	14	4,63
työyhteisön jäsenet ovat yhteistyökykyisiä	15	4,25
tulen toimeen työtovereitteni kanssa	16	4,50
työtoverit luottavat toisiinsa	17	4,08
työyhteisössäni on hyvä työmoraaali	18	4,17
työyhteisössäni käsitellään ongelmat avoimesti	19	3,25
työntekijät voivat ilmaista omat mielipiteensä	20	4,00
minulla on mahdollisuus keskustella työstäni	21	4,58
työtoverit arvostavat työtäni	22	4,09
voin kehittää itseäni työssäni	23	3,92
koulutusmahdollisuuteni ovat hyvät	24	3,00
uusiin ideoihin suhtaudutaan myönteisesti	25	4,00
olen halukas osallistumaan työni kierto	26	3,33
voin käyttää kykyjäni, tietoani ja taitojani	27	4,08
työni on vaihtelevaa	28	4,33
voin käyttää tehtäviini riittävästi aikaa	29	2,58
työyhteisön henkilöstömäärä on riittävä	30	2,67
minulla on tarkoituksenmukaiset työajat	31	3,75
työpaikallani ei tehdä päällekkäisiä töitä	32	3,83
työyhteisön työnjako on oikeudenmukainen	33	4,08
työni on haastavaa ja monipuolista	34	4,12
työt eivät kasaannu liaksi harvoille	35	2,83
työni on henkisesti kevyttä	36	2,08
en tee työtä vapaa-aikana	37	3,50
haluan toimia nykyisissä tehtävissäni	38	4,17
minulla on mahdollisuus työskennellä itsenäisesti	39	4,58
työyhteisöni toimii	40	4,00
työyhteisöni tuottaa laadukkaita palveluja	41	4,42
tiedän oman osuuteni työyhteisön toimivuudessa	42	4,75
tiedän työyhteisön osuuden lasten päivähoitossa	43	4,83
työni on yhteiskunnallisesti arvostettua	44	3,75
esimieheni tukee ja motivoi työyhteisöjä yhteistyöhön	45	3,58
yhteistyössä eri ammattiryhmät ovat tasa-arvossa	46	4,08
yhteistyö perhepäivähoidon ja päiväkodin välillä sujuu	47	3,58

Työtyytyväisyyskysely

PÄIVÄKOTIEN NYKYTILAN ANALYSOINTI

Suonenjoen kaupungin päiväkotien työntekijöiden arvioimana

112

<p>Vahvuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - koulutettu henkilökunta - toiminta monipuolista, pystytään vastaamaan erilaisten lasten erilaisiin tarpeisiin - vahva yhteishenki, avoimuus ja työtovereiden tuki talon sisällä, halu pysyä vakiintuneena työyhteisönä - pienten päiväkotien edut - kotoisuus - työntekijöiden aito kiinnostus kuhunkin lapseen yksilönä - työkokemus - työntekijöiden ikärakenne - toimintaympäristö - luonnonläheisyys 	<p>Heikkoudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - epävarmuus ja lyhytjänteisyys "henkilöstön sijoittelussa"- henkilökunta vaihtuu usein. - ryhmäavustajien vaihtuvuus ja kouluttamattomuus - riittävän yhteisen ajan järjestyminen päivittäisessä työssä (yhteisen suunnittelun puute) - matalapalkkaisuus
<p>Mahdollisuudet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - itsenäinen, yksikkökohtainen työ - koulutukseen motivoitunut henkilökunta - toimiva yhteistyöverkosto, vanhemmat, muut tahot - päiväkotien keskeinen sijainti - päiväkotien hyvät tilat toiminnan suunnitteluun - ympäristö (piha-alue, maalaisympäristö) - opiskelijat päiväkodissa "tuovat uusia tuulia" ja edesauttavat arviointia päivähoiton laadun suhteen 	<p>Uhkatekijät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - paikkakunnan työttömyys - syntyvyyden väheneminen ja asukasluvun väheneminen - väestön ikääntyminen ja ikärakenteen muuttuminen vanhusvoittoiseksi - esiopetuksen tulevaisuus - koulutoimen puolelleko - mikä lastentarhanopettajien tulevaisuus ? - epävarmuus resurssien riittävydestä - epävarmuus ryhmäavustajien saamisesta - työntekijöiden työuupumus muutosten vauhdissa - työntekijöiden "liika vastuuntuntoisuus ja joustavuus" - moniongelma perheiden lisääntyminen suhteessa perheiden vaatimuksiin - vanhempien epätyyppillisten työaikojen lisääntyminen - sijaisten puute
<p>Menestystekijät:</p> <ul style="list-style-type: none"> - riittävä ja koulutettu henkilökunta, joka voi vastata yksilöllisiin tarpeisiin - yhteistyöverkosto - luottamuksellinen suhde vanhempiin, joka mahdollistaa yhteistyön eri tahojen kanssa - yksilökohtainen toimintasuunnitelma - päiväkotien hyvä sijainti mahdollistaa monipuolisen toiminnan 	<p>Heikkoudet vahvuuksiksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hyvin koulutettu henkilökunta pystyy sopeutumaan muutoksiin - pyritään yhteisen ajan järjestämiseen - asiat ja arvot tärkeysjärjestykseen - työnohjaus tarvittaessa - vakituinen henkilöstö - varahenkilön palkkaaminen
<p>Uhat voitoksi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - henkilöstö määrän turvaaminen - luopuminen työllistämistuella palkatuista ja vakanssien muuttaminen vakinaisiksi - vakinaiset ryhmäavustajat & varahenkilöstö - toisen kuunteleminen, me- hengen vahvistaminen, yhteiset ja yksilölliset kumtoutukset TYKY - lisäkoulutus, ammatillisuuden vahvistaminen - pitkän tähtäyksen suunnitelma koko päivähoiton osalta - kilpailukykyisyyden säilyttäminen yksityiseen päivähoitoon verrattuna 	<p>Kriisitilanne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mahdolliset lomautukset - henkilöstön vaje - esikouluopetuksen siirtyminen koulutoimelle - lapsiryhmien kasvaminen suhteessa henkilöstön määrään - vaikeiden erityislasten huomattava lisääntyminen